

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ІМ.Ю.М. ПОТЕБНІ**

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

Кваліфікаційна робота / проект

другий (магістерський)

(рівень вищої освіти)

на тему Управління фінансовими ризиками
державного банку АТ «Ощадбанк»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0720-удмс-з
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
(код і назва спеціальності)

страхування

освітньої програми управління державними та
(код і назва освітньої програми)

місцевими фінансами

спеціалізації _____

(код і назва спеціалізації)

Шевченко І.Р.

(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри інформаційної економіки,
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)
підприємництва та фінансів, доцент, к.е.н.

Ткаченко Є.Ю.

Рецензент доцент кафедри інформаційної економіки,
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)
підприємництва та фінансів, к.е.н. Афанасьєв Р.П.

Запоріжжя
2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ім. Ю.М. ПОТЕБНІ

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва)

Освітня програма Управління державними та місцевими фінансами
(код та назва)

Спеціалізація _____
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.е.н., проф.
Глуцєвський В.В.

«_____» _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНЦІ

Шевченко Ірині Романівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Управління фінансовими ризиками державного банку АТ «Ощадбанк»

керівник роботи Ткаченко Є.Ю., к.е.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «30» червня 2021 року № 975-с

2. Строк подання студентом роботи 10.12.2021

3. Вихідні дані до роботи Публічна фінансова звітність АТ «Ощадбанк». Літературні джерела. Фахові періодичні видання

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

Теоретична частина. Теоретичні основи управління фінансовими ризиками державного банку

Аналітична частина. Аналіз показників діяльності та системи управління фінансовими ризиками АТ «Державний ощадний банк» .

Проектна частина. Удосконалення управління фінансовими ризиками АТ «Ощадбанк»

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Огляд визначень поняття «банківський ризик»; Загальна класифікація банківських ризиків; Основні показники діяльності банківського сектору України в 2018-2020рр.; Основні показники діяльності АТ «Ощадбанк» в 2017-2020рр.; Основні показники діяльності АТ «Ощадбанк»; Лінії захисту від ризиків в АТ «Ощадбанк»; Класифікація чинників кредитних ризиків банків АТ «Ощадбанк»; Класифікація методів регулювання кредитних ризиків АТ «Ощадбанк»; Напрями моніторингу кредитної політики банку.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Ткаченко Є.Ю., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів	17.09	19.10
2	Ткаченко Є.Ю., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів	19.10	29.10
3	Ткаченко Є.Ю., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів	29.10	16.11

7. Дата видачі завдання 10.09.2021р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Дослідження теоретичних основ управління ефективністю банком	25.10.2021	
2	Огляд літературних джерел з управління ефективністю банку	29.10.2021	
3	Збір даних та дослідження звітної документації комерційного банку	5.11.2021	
4	Аналіз фінансових результатів банку	19.11.2021	
5	Розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності банку	30.11.2021	

Студент

_____ (підпис)

Шевченко І.Р.

_____ (ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту)

_____ (підпис)

Ткаченко Є.Ю.

_____ (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис)

К.В. Жовнір-Василенко

_____ (ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Шевченко І.Р. Управління фінансовими ризиками державного банку АТ «Ощадбанк».

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник – Ткаченко Є.Ю., Запорізький національний університет.

Інженерний навчально-науковий інститут ім Ю.М. Потебні, кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, 2021.

Розглянуто теоретичні основи управління фінансовими ризиками державного банку. Проаналізовано сучасний стан розвитку банківського сектору в Україні. Досліджено показники діяльності АТ «Ощадбанк». Визначено напрями удосконалення управління фінансовими ризиками державного банку АТ «Ощадбанк».

Ключові слова: ДЕРЖАВНИЙ БАНК, АКТИВИ, ФІНАНСОВІ РИЗИКИ, КЛАСИФІКАЦІЯ, РЕГРЕСІЯ, УПРАВЛІННЯ, СТРАТЕГІЯ, ДИВЕРСИФІКАЦІЯ.

ABSTRACT

Shevchenko IR Financial risk management State Bank AT Oschadbank.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 072 - Finance, Banking and Insurance, supervisor - Tkachenko Y., Zaporozhye National University.

Engineering Educational and Scientific Institute named after Yu.M. Potebny, Department of Information Economics, Entrepreneurship and Finance, 2021.

Theoretical bases of state bank financial risk management are considered. The current state of development of the banking sector in Ukraine is analyzed. The performance indicators of AT Oschadbank have been studied. The directions of improving the financial risk management of the state bank AT Oschadbank have been identified.

Key words: STATE BANK, ASSETS, FINANCIAL RISKS, CLASSIFICATION, REGRESSION, MANAGEMENT, STRATEGY, DIVERSIFICATION.

АННОТАЦИЯ

Шевченко И.Р. Управление финансовыми рисками государственного банка АО "Ощадбанк".

Квалификационная работа на соискание степени высшего образования магистра по специальности 072 – Финансы, банковское дело и страхование, научный руководитель – Ткаченко Е.Ю., Запорожский национальный университет.

Инженерный учебно-научный институт им. Ю.М. Потебни, кафедра информационной экономики, предпринимательства и финансов, 2021.

Рассмотрены теоретические основы управления финансовыми рисками государственного банка. Проанализировано современное состояние развития банковского сектора в Украине. Исследованы показатели деятельности АО «Ощадбанк». Определены направления усовершенствования управления финансовыми рисками государственного банка «Ощадбанк».

Ключевые слова: ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БАНК, АКТИВЫ, ФИНАНСОВЫЕ РИСКИ, КЛАССИФИКАЦИЯ, РЕГРЕССИЯ, УПРАВЛЕНИЕ, СТРАТЕГИЯ, ДИВЕРСИФИКАЦИЯ.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ДЕРЖАВНОГО БАНКУ	11
1.1. Економічна сутність та класифікація банківських ризиків	11
1.2. Основи управління фінансовими ризиками банку	20
1.3. Сучасний стан розвитку банківського сектору в Україні	29
Висновки до розділу 1	41
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ АТ «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК»	43
2.1. Організаційно – економічні показники діяльності АТ «Державний ощадний банк»	43
2.2. Аналіз формування активів та капіталу АТ «Державний ощадний банк»	50
2.3. Система управління ризиками АТ «Ощадбанк»	61
Висновки до розділу 2	80
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ АТ «ОЩАДБАНК»	83
3.1. Управління кредитними ризиками АТ «Ощадбанк»	83
3.2. Розробка алгоритму диверсифікації активів АТ «Ощадбанк»	91
3.3. Моделювання залежності між чистим прибутком та складовими активів АТ «Ощадбанк»	99
Висновки до розділу 3	104
ВИСНОВКИ	106
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	110
ДОДАТКИ	116

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОСИЛАНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ
ТА ТЕРМІНІВ

Слово / словосполучення	Скорочення	Умови використання
А		
Автореферат	автореф.	
Г		
Гривня	грн.	біля цифр
Д		
Додаток	дод.	
Дисертація	дис.	
Доктор	д-р	у назві вченої ступені
Доцент	доц.	біля прізвища
З		
Завідуючий	зав.	при назві посади
І		
Імені	Ім	біля прізвища
Інше	ін.	
К		
Кандидат	канд.	у назві вченої ступені
Кабінет міністрів України	КМУ	
М		
Місто	м.	
Мільйон гривен	млн.грн.	
Н		
Номер	№	біля цифр
О		
Одиниця виміру	од. вим	
П		
Публічне акціонерне товариство	ПАТ	
Р		
Рік	р.	біля цифр
Роки	р.р.	біля цифр
Розділ	розд.	
Рисунок	рис.	
С		
Сторінка	с.	біля цифр
Т		
Таблиця	табл.	
Таке інше	т.і.	
Тисяч одиниць	тис. од.	біля цифр

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективний розвиток промислового потенціалу національної економіки обумовлено, перш за все, наявністю достатньої кількості обсягів фінансування, в тому числі і за рахунок позикових джерел. Функціонування фінансової система України неможливо без розвинутої банківської системи, в якій, поряд з комерційними, функціонують державні банки. Ефективність діяльності державних банків у сучасних економічних умовах та проблеми ефективного управління банківськими ризиками набувають першорядного значення для основних учасників ринку.

Глобальна фінансова криза виявила суттєві недоліки сучасного банківського менеджменту. Насамперед це питання низької ефективності системи ризик-менеджменту банку, яка включає механізм формування методів і інструментів ідентифікації, оцінки та зменшення фінансових ризиків за сегментами банку. Управління ризиком – це особливий вид діяльності, який спрямований на зниження або повне усунення впливу його негативних наслідків і мінімізацію можливих втрат, спричинених його реалізацією.

Забезпечення успішного функціонування банку в умовах ризику та невизначеності є головною метою системи управління ризиками. Це говорить про те, що реалізація заходів з управління ризиками повинна гарантувати банку можливість продовження операцій, стабільності грошових потоків, підтримку прибутковості банку та досягнення інших цілей.

Проблемам визначення сутності банківських ризиків, їх класифікації, оцінки рівня та розробки заходів ризик-менеджменту присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні вчені, а саме: І. Бланк, О. Грачова, Л. Донець, В. Кочетков, Т. Мостенська, С. Нескородєв, Р. Пікус, Н. Сирочук, Н. Скопенко, О. Таран, М. Турко та ін.

Автори розглядають низку аспектів системи управління ризиками: багатофункціональність та універсальність, тобто. здатність протистояти

ризикам різної природи та наслідками їх реалізації; модульність, тобто. можливість використовувати різні поєднання процедур управління ризиками, що дозволяє брати до уваги специфіку конкретної ситуації; багаторівневність, тобто. забезпечення стійкості ієрархічної структури прийняття рішень, що гарантує відповідний розподіл повноважень та відповідальності.

Разом з тим, сьогодні малодослідженими залишаються питання, пов'язані із формуванням системи ризик менеджменту державних банків. Таким чином, актуальність досліджень цього напрямку діяльності державних банків, їх практична затребуваність зумовили вибір теми роботи, її цільову спрямованість і структуру.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є розробка теоретичних та практичних рекомендацій щодо удосконалення управління фінансовими ризиками АТ «Ощадбанк».

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити фінансовими ризиками державного банку АТ «Ощадбанк» наступні завдання:

- розглянути теоретичні основи управління фінансовими ризиками державного банку;
- проаналізувати сучасний стан розвитку банківського сектору в Україні;
- дослідити показники діяльності АТ «Ощадбанк»;
- визначити напрями удосконалення управління фінансовими ризиками державного банку АТ «Ощадбанк».

Об'єктом дослідження є процеси управління фінансовими ризиками державного банку АТ «Ощадбанк».

Предмет дослідження складає сукупність теоретичних, методичних і практичних підходів до управління ризиками підприємства з метою підвищення його ефективності.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у роботі використано сучасні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження,

зокрема: системного аналізу та синтезу; експертних оцінок; економіко-статистичні та методи порівняння; коефіцієнтний метод; графічні методи.

Інформаційну основу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти Національного банку України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, міністерств та відомств, матеріали Державного комітету статистики України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали первинного обліку та статистичної звітності АТ «Ощадбанк».

Наукова новизна результатів дослідження полягає у наступному:

удосконалено науково-методичні підходи до управління фінансовими ризиками АТ «Ощадбанк», за рахунок впровадження алгоритму диверсифікації активів.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблено практичні рекомендації та пропозиції щодо удосконалення управління фінансовими ризиками АТ «Державний ощадний банк України».

Основні положення і результати кваліфікаційної роботи доповідалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Європейський вектор модернізації інженерної та економіко-управлінської освіти в умовах сталого розвитку промислового регіону. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції», 27-28 травня 2021р. (м. Запоріжжя).

За результатами дослідження опубліковано 1 тези доповідей.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ДЕРЖАВНОГО БАНКУ

1.1. Економічна сутність та класифікація банківських ризиків

В банківській сфері можна помітити значно вищий ступень ризикованості, порівняно з іншими сферами економічної діяльності. Цей процес зумовлений специфікою виконуваних операцій. Саме банківська діяльність у більшості країн світу підлягає жорсткому регулюванню з боку держави та спеціальних органів нагляду [48,с.18].

У загальноживаному значенні під терміном «ризик» розуміють «можливість небезпеки, невдачі або дія навмання з надією на сприятливий результат» [24,с.68].

Ризик, як економічна категорія, це усвідомлена можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей у зв'язку з випадковими змінами умов економічної діяльності, несприятливими обставинами [23].

Також ризик, за визначенням А.Б.Камінського [31] є економічною категорією, що відбиває невизначеність, конфліктність, багатокритеріальність, нечіткість у фінансових відносинах та включає особливості сприйняття вказаних характеристик зацікавленими суб'єктами цих відносин.

В банківській діяльності ризик – це ймовірність зниження доходів, втрати банком частини свого прибутку, виникнення збитків або здійснення додаткових витрат в результаті здійснення фінансових операцій [28, с.128].

Аналіз наявних у літературних джерелах визначень поняття «банківський ризик» (табл. 1.1) вказує на те, що більшість з них є подібними, а відмінності полягають переважно в обраному підході до розуміння сутності

ризик у цілому (відповідно до поданого вище огляду генезису трактувань даної економічної категорії).

У розглянутих інтерпретаціях поняття «банківський ризик», як правило, акцентується увага на його фінансовому характері, що виявляється у формі можливих результатів ситуації ризику [10].

Таблиця 1.1

Огляд визначень поняття «банківський ризик»

Автор, джерело	Визначення
А.О. Єпіфанов, Т.А. Васильєва, С. М. Козьменко [29, с. 25]	Кількісно оцінена ймовірність невідповідності обсягових, просторових та часових параметрів фінансових потоків банку очікуваним; яка формується у результаті цілеспрямованої дії або бездіяльності зацікавлених суб'єктів економічних відносин, що відбивається на зміні його фінансового стану та динаміки розвитку
І.М. Парасій–Вергуненко [45, с. 178]	Під банківським ризиком розуміють можливість зазнати втрат у разі виникнення несприятливих для банку обставин
Л.О. Примостка [49, с. 17]	Ймовірність недоотримання доходів або зменшення ринкової вартості капіталу банку внаслідок несприятливого впливу зовнішніх чи внутрішніх чинників
В.Т. Севрук [50, с. 43]	Невизначеність результату банківської діяльності та можливі несприятливі наслідки у випадку невдачі
Л.Бондаренко [12]	Можливість прийняття раціонального чи нераціонального управлінського рішення, в рамках якого можна дати вірогідну кількісну і/або якісну оцінку дії факторів і, як наслідок
Ю.Мішальченко, [38]	Вірогідність втрати банківською установою частини своїх коштів, недотримання запланованих доходів або здійснення додаткових втрат в результаті здійснення запланованих операцій
М.Фастовець [52,с.38]	Ймовірність отримання доходів, менших від очікуваних, зниження вартості активів
С.Прасолова [48,с.37]	Вартісне вираження ймовірності подій, що спричиняє фінансові втрати

Банківські ризики являють собою цілісну систему, кількісний та якісний склад якої динамічно змінюється внаслідок розробки нових банківських продуктів, поширення систем автоматизації банківських операцій, транс націоналізації банківської діяльності. Це обумовлює потребу в комплексній класифікації ризиків банківської діяльності. Цінність якісної класифікації банківських ризиків полягає у доцільності її використання для

пошуку внутрішніх резервів підвищення ефективності управління ризиками банківських операцій. Якісна класифікація банківських ризиків повинна ґрунтуватися на врахуванні впливу зовнішніх та внутрішніх ризикоутворюючих факторів.

Під класифікацією розуміють систему розподілення об'єктів (процесів або явищ) за класами (групами тощо) відповідно до визначених ознак. Класифікація ризиків – це систематизація сукупності ризиків на підставі яких-небудь ознак і критеріїв, що дозволяють об'єднати підмножини ризиків у загальні поняття [5,с.50].

У вітчизняній та зарубіжній літературі банківські ризики класифікуються за різними критеріями. Ієрархія ризиків за ступенем їх важливості на той чи інший поточний момент вибудовується в залежності від ситуації, що склалася на відповідний момент в державі під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Найбільш змістовною представляється класифікація банківських ризиків, запропонована Пітером С. Роузом [46], який виділяє шість основних видів ризиків комерційного банку і чотири додаткових види.

До основних видів ризику П. Роуз відносить наступні [46, с.105]:

- кредитний ризик;
- ризик незбалансованості ліквідності;
- ринковий ризик;
- процентний ризик;
- ризик недоодержання прибутку;
- ризик неплатоспроможності.

До інших важливих видів ризику Роуз П. відносить ще чотири види, які він визначає наступним чином [46, с.112]:

- інфляційний ризик;
- валютний ризик;
- політичний ризик;
- ризик зловживань.

Найважливіша перевага даної класифікації – це те, що в неї включені як ендогенні, так і екзогенні банківські ризики, що безпосередньо впливають на банківську діяльність.

Але, на жаль, така класифікація не може бути використана комерційними банками для практичного застосування, оскільки вона є досить згрупованою, а в процесі управління часто необхідна більш докладна класифікація з виділення груп і підгруп ризику, в залежності від специфіки проведених банком операцій.

Більш вдалою, і такою, що найбільш точно відповідає сучасному стану українських банків, є класифікація ризиків за Х. ван Грюнінгом [26]. Він виділяє:

1. Фінансові ризики:

- структура звіту про фінансові результати;
- структура балансу;
- достатність капіталу;
- кредитний ризик;
- ризик ліквідності;
- валютний ризик;
- процентний ризик;
- ринковий ризик.

2. Операційні ризики:

- ризик ділової активності;
- ризики внутрішніх систем та операцій;
- технологічний ризик;
- помилки управління та шахрайство.

3. Ділові ризики:

- ризик ділової активності;
 - ринковий ризик;
 - юридичний ризик;
- фінансова інфраструктура.

4. Надзвичайні ризики:

- політичний ризик;
- ризик «ураження» фінансовою кризою;
- ризик банківської кризи;
- інші екзогенні ризики [26].

Перевагою даної класифікації є те, що автор виділяє чотири категорії ризиків; фінансові, операційні, ділові та надзвичайні, які, в свою чергу, поділяються на відповідні типи, виділення яких є важливою складовою в управлінні ризиками кожного комерційного банку, тому що неналежне управління ними може призвести до збиткової його діяльності .

В. Г. Кудіна пропонує класифікацію ризиків, яку наведено на рис.1.1 [36,с.35]. Ризики, на які наражаються вітчизняні банки залежать від загальної ділової стратегії банку, його організаційної структури, функціонування внутрішніх систем, включаючи комп'ютерні та інші технології, узгодженості політики банку, а також від заходів, спрямованих на упередження шахрайства та помилок в управлінні. Крім цього,банкам слід вважати на ризики, пов'язані із зовнішнім середовищем банківського бізнесу, в т.ч. з макроекономічними й політичними факторами, правовими умовами та режимом регулювання, а також із загальною інфраструктурою фінансового сектору й системою платежів [36,с.35].

На даний момент, в національній банківській системі присутні всі типи ризиків, що в випадку реалізації можуть загрожувати діяльності банку в цілому або ж підірвати його фінансове становище і достатність капіталу. Тому дана класифікація досить точно відповідає сучасному стану українських банків і може використовуватися в практичній діяльності.

Ще одна із класифікацій, які можуть використовуватися банківськими установами, є класифікація вітчизняних вчених Козьменко С.М., [33, с.254]. Вони поділяють ризики на: зовнішні та Шпиг Ф.І., Волошко І.В. внутрішні

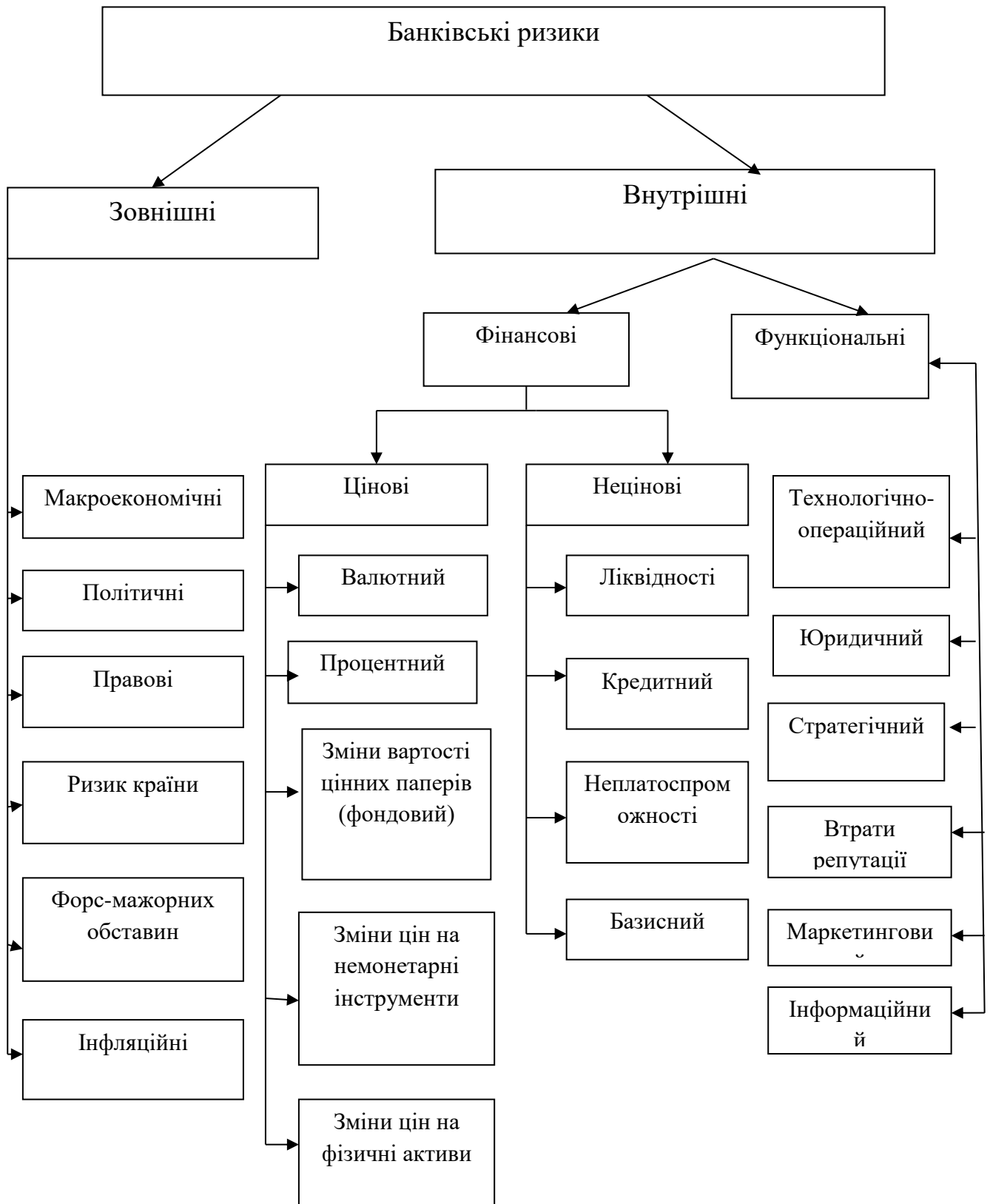


Рис.1.1. Загальна класифікація банківських ризиків [36,с.35].

Перевага цього підходу до класифікації – це створення визначеної системи ризиків, що включає в себе окремі різновиди, а за основу прийнятий розподіл ризиків на зовнішні та внутрішні. Це, в свою чергу, дозволяє розділити ризики на ендогенні та екзогенні (зовнішні та внутрішні). Саме такий розподіл дозволяє розробляти ефективні методи контролю та можливості управління [33, с.255].

Серед вітчизняних вчених значну увагу дослідженню класифікації ризиків комерційного банку приділяв Кириченко О.А. Найбільш важливими елементами, покладеними в основу його класифікації є [32,с.56]:

- тип (вид) комерційного банку;
- сфера виникнення і впливу банківського ризику;
- склад клієнтів банку;
- метод розрахунку ризику;
- ступінь банківського ризику
- розподіл ризику в часі;
- характер обліку ризику;
- можливість керування банківськими ризиками;
- кошти управління ризиками.

В залежності від кожного елемента здійснюється подальша класифікація ризиків.

Крім того, однією з класифікацій банківських ризиків, є класифікація, запропонована НБУ.

Згідно з Методичними вказівками з інспектування банків «Система оцінки ризиків» НБУ [37], ризики банківської діяльності – це ймовірність того, що події, очікувані, або неочікувані, можуть мати негативний вплив на каптал та/або надходження банку.

Ризики банківської діяльності впливають із специфіки банківської діяльності, що здійснюється в умовах ринкових відносин, і означають ймовірність одержання доходів, менших від очікуваних, зниження вартості

активів. Підвищені банківські ризики призводять до значних фінансових втрат, і, як наслідок, до банкрутства банківської установи [37].

З точки зору банку, ризики – це потенційна можливість недоотримання доходів, або зменшення ринкової вартості капіталу внаслідок несприятливого впливу зовнішніх або внутрішніх факторів.

Згідно з класифікацією Національного банку України, існує дев'ять основних категорій ризику: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни відсоткової ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик та стратегічний ризик. Ці види ризиків не є взаємовиключними. Будь-який банківський продукт або послуга може наражати на банк відразу декілька ризиків одночасно [37].

Ця класифікація ризиків відображає підхід Національного банку України до ідентифікації ризиків банків, але вона не є вичерпною і кожен окремий банк може доповнити її відповідно до власного бачення ризиків, з якими він працює або планує працювати. У цьому разі банк має розробити власну нормативну базу щодо управління визначеними категоріями ризиків, у тому числі з урахуванням кращої світової та вітчизняної практики, зокрема Базельського комітету з банківського нагляду, а також Принципів корпоративного управління [7].

Вітчизняним банкам доцільно використовувати карту ризиків (докладна структура фінансових ризиків комерційного банку), створену компанією «Pricewaterhouse Coopers», що одержала назву GARP [53]. Ця класифікація нараховує 6 видів та 23 підвиди ризиків, що дає змогу всебічно розглянути та дослідити проблематику цього питання. (табл.1.2).

Базельським комітетом було прийнято 12 вересня 2010 року новий стандарт «Базель III», що посилює вимоги до капіталу банків з метою запобігання міжнародній кредитній кризі. Також у цій угоді не минули питання банківських ризиків, де було запропоновано міжнародну систему оцінки ризиків ліквідності, стандартів і моніторингу [7].

GARP класифікація ризиків комерційного банку [53]

Клас ризику	Вид ризику	Різновид ризику
1	2	3
Кредитний ризик	Прямий кредитний ризик	
	Розрахунковий ризик	
	Ризик кредитного еквівалента	
Ринковий ризик	Ризик кореляції	
	Фондовий ризик	Ризик мінливості ціни на акції
		Ризик мінливості (волатильності)
		Базисний ризик
		Ризик дивідендів
	Процентний ризик	Ризик зміни відсоткової ставки
		Ризик кривої прибутковості
		Ризик волатильності відсоткової ставки
		Базисний ризик процентної ставки / ризик процентного спреду
		Ризик передплати
Ринковий ризик	Валютний ризик	Ризик цін на товари
		Ризик форвардної ціни
		Ризик волатильності цін на товари
		Базисний товарний ризик/ризик спаду
Ризик концентрації портфеля	Ризик кредитного спреду	
	Ризик інструмента	
	Ризик істотної операції	
Ризик ліквідності	Ризик сектора економіки	
	Ризик ліквідності фондування	
Ризик ліквідності	Ризик ліквідності активів	
	Операційний ризик	Ризик трансакції
Помилка при виконанні		
Складність продукту		
Помилка в обліку		
Помилка в розрахунках		
Ризик доставки товару		
Ризик документації / контрактний ризик		
Ризик операційного контролю		Перевищення лімітів
		Відмивання грошей
		Шахрайство
		Ризик основного персоналу
		Несумлінні торгівельні операції
		Ризик обробки операції
Ризик безпеки		
Ризик систем		Помилка програмування
	Помилка у визначенні ринкової ціни	
	Помилка телекомунікаційних систем	
	Планування заходів на випадок аварійних	

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	
		Ситуацій	
		Управлінська інформація	
		Збій комп'ютерних систем	
Ризик подій	Ризик конвертованості валют		
	Ризик зміни кредитного рейтингу		
	Ризик репутації		
	Податковий ризик		
	Податковий ризик		
Ризик подій	Юридичний ризик		
	Ризик непередбачених обставин		Природні катаклізми
			Воєнні дії
			Криза/призупинення операцій на ринку
	Ризик законодавства		Недотримання вимог у відношенні капіталу
Зміни в законодавстві			

Рівень ризиковості банківської системи та її елементів першочергово є результатом діяльності або бездіяльності власників та менеджменту банківських установ. Водночас, доволі великою і важливою в цьому аспекті є і регулятивна діяльність Національного банку України, на який покладається виконання таких функцій як банківське регулювання та нагляд, встановлення для банків правил проведення банківських операцій та інші [19].

1.2. Основи управління фінансовими ризиками банку

В даний час проблема банківських ризиків стала особливо гострою, оскільки виникає потреба керувати ними. Міжнародна практика свідчить, що відсутність належного корпоративного управління в банках, проблеми внутрішнього контролю та управління ризиками, найчастіше, призводять до виникнення кризи, як окремих банків, так і до загрози фінансової стабільності банківського сектора. У сучасних умовах інтенсивного розвитку банківського бізнесу проблеми управління ризиками виявляються одними з

найбільш серйозних факторів, здатних надати негативний вплив і на стан всієї банківської системи [51,с.56].

Можна відзначити, що сучасний банківський ринок немислимий без ризику. Ризик присутній у будь-якій операціях. Жоден з видів банківських ризиків не може бути усунений повністю. Чим вищий ступінь ризику, який приймає комерційний банк, тим вище повинен бути його потенційний прибуток.

У практичній банківській роботі головним є не виключення ризику взагалі, а його передбачення, оцінка та зниження його рівня. У всіх випадках ризик повинен бути визначений та вимірний. В результаті невірних оцінок ризиків або відсутності можливості сформулювати якісь дієві заходи для банку можуть наступити, негативні наслідки [9].

Управління ризиками у банківській діяльності називається ризик-менеджментом. Серед різних видів ризиків, з якими стикаються банки, найбільше значення мають відсотковий ризик, фондовий ризик, валютний ризик, кредит, ринковий, ризик ліквідності, ризик зміни поточних витрат [4].

Тому основні завдання банків зводяться до:

1. Розпізнавання можливих випадків виникнення ризику.
2. Оцінки масштабів передбачуваних збитків.
3. Пошуку способів попередження або джерел покриття втрат.

Аналіз ризиків починається з виявлення його джерел та причин (рис.1.2.). При цьому важливо визначити, які джерела є переважаючими. Ризик, не підкріплений розрахунком, завжди загрожує поразкою і витратами, яких за розумного відношення можна уникнути. Водночас. при оцінці ризику не обійтися і без інтуїції. Вона особливо необхідна у разі нестачі інформації для розрахунку ризику. При цьому інтуїція та розрахунки взаємодоповнюють одне одного [51,с.56].

У процесі своєї діяльності банки стикаються із сукупністю різних видів ризиків, що відрізняються між собою за місцем і часом виникнення, сукупністю зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на їх рівень.

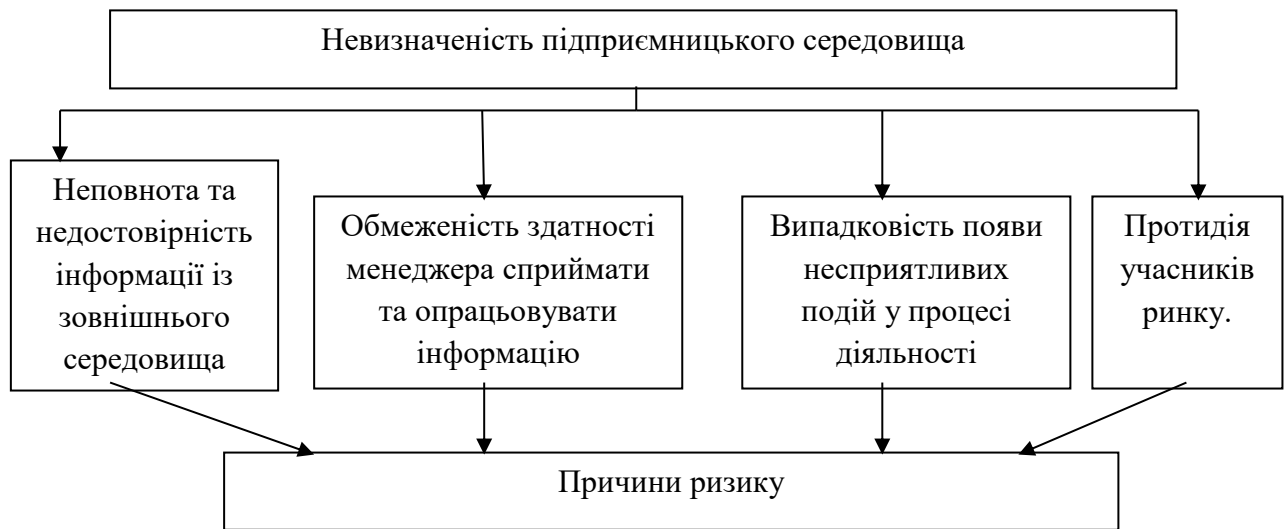


Рис.1.2.Причини виникнення банківських ризиків [51,с.59].

Отже, за способом їх аналізу та методів їхнього опису. Крім того, всі види ризиків взаємопов'язані і впливають на діяльність банків.

Необхідно відзначити, що існує декілька постулатів, які відносяться до проблем аналізу та управління всіма видами фінансових та банківських ризиків:

1. Управління рівнем ризику необов'язково означає покриття його. Одне з основних положень теорії ризиків свідчить, що керівництво фінансової організації не повинно прагнути до мінімального ризику, а прагнути до його оптимального рівню.

2. Покриття ризику завжди пов'язане із певними витратами.

3. Розмір статутного капіталу недержавної фінансової організації, її рейтинг та рівень її ліквідності пов'язані з рівнем гранично допустимого ризику.

4. Величина планового та (або) необхідного для виживання фінансової організації прибутку не повинна бути пов'язана безпосередньо з проведенням ризикової стратегії та політики [14].

Класифікація ризиків, що виникають у процесі діяльності суб'єктів фінансового сектору, дає аналітикам можливість розподілити їх по певним ознакам залежно від цілей аналізу та утворити однорідні кластери (групи),

що дає можливість ефективного застосування конкретних методів аналізу та способів оптимізації рівня ризиків.

Розглянемо основні види та методи управління окремими ризиками банку. Відсотковий ризик - це ризик потенційної схильності фінансового стану банку до впливу несприятливої зміни ставок. Банки можуть зазнати втрат від перевищення відсоткових ставок, що виплачуються банком за залученими коштами, над ставками за наданими позичкам. Цим ризик впливає на доходи банку, вартість активів, зобов'язань та позабалансових інструментів [14].

Основними формами процентного ризику є:

– ризик встановлення нової ціни, що виникає в зв'язку з різницею термінів (для фіксованих процентних ставок) та встановлення нової ціни (для плаваючих процентних ставок) банківських активів, пасивів та забалансових операцій;

– ризик кривої прибутковості, що виникає у зв'язку з змінами нахилу та форми кривої прибутковості;

– базисний ризик, що виникає у зв'язку з неправильним нарахуванням та сплатою зароблених та сплачених з різних інструментів відсотків.

Управління процентним ризиком включає управління як активами, так і зобов'язаннями банку. Особливість цього управління полягає в тому, що воно обмежене, по-перше, вимогами ліквідності та кредитним ризиком портфеля банку; по-друге, ціновою конкуренцією з боку інших банків. Управління зобов'язаннями ускладнено, оскільки існує обмежений вибір та розмір боргових інструментів, які банк може успішно розмістити серед своїх клієнтів та їх кредиторів у будь-який момент часу [51,с.62].

За часом ризику розподіляються на ретроспективні, поточні та перспективні, тому необхідно аналізувати рівень ризиків не тільки у статичі, а й у динаміці.

Найбільш простий спосіб вимірювання відсоткового ризику полягає у визначенні розриву між активами та зобов'язаннями за термінами (геп). Суть

методу в тому, що активи та пасиви банку, чутливі до виміру процентних ставок, групуються за тимчасовими проміжками, за термінами погашення чи переоцінки. Для кожного проміжку часу геп визначається як різниця між такими активами та пасивами:

$$\text{геп} = \text{ЧВА} - \text{ЧПП}, \quad (1.1)$$

де ЧВА - чисті відсоткові активи;

ЧПП - чисті процентні пасиви [51,с.63].

Оцінюючи зміни чистого відсоткового доходу (ЧВД) за аналізований проміжок часу користуються формулою:

$$\text{ЧВД} = \text{геп} * \Delta I, \quad (1.2)$$

де ЧВД - очікувана зміна чистого відсоткового доходу;

ΔI — очікувана зміна процентних ставок [51,с.63].

Очікувані зміни доходу будуть реалізовані, якщо в аналізований період часу ставки досягнуть очікуваного рівня; ставки повинні протриматися на досягнутому рівні протягом наступного року; банк протягом усього року рефінансує і переоцінює за цими ставками усі позиції.

Слід зазначити, що у сфері виникнення ризику бувають зовнішніми, тобто які виникають за межами суб'єкта фінансового сектора, та внутрішніми, розмір яких залежить від стратегії, політики та тактики діяльності інструментальної одиниці [51,с.65].

До зовнішніх відносяться ризики, які безпосередньо не пов'язані з діяльністю фінансової установи або його контактною аудиторією.

До внутрішніх відносяться ризики, зумовлені діяльністю самого суб'єкта фінансового сектора, його клієнтів (позичальників) чи його конкретних контрагентів.

Фондовий ризик. Фондовий ризик виникає у банків у зв'язку з непередбаченими змінами попиту та пропозиції на цінні папери та втратами банку через переоцінку їхньої вартості. Дані ризики мають місце через зниження прибутковості, прямих фінансових втрат або упущеної вигоди, що виникають в операціях з цінними паперами [3].

Ризики за цінними паперами можуть бути постійними та непостійними. Слід зазначити, що постійні ризики виникають унаслідок падіння курсів цінних паперів внаслідок того, що інвестор не зможе реалізувати все вкладення цінних паперів, не зазнавши втрат.

Безпосередньо ризики у сфері обігу цінних паперів включають: ризик торгового майданчика; ризик постачання; ризик неврегулювання розрахунків; ризик депозитаріїв та регістраторів та ін.

Управління ризиками ліквідності. Управління ризиками ліквідності лежить в основі довіри до банківської системи. Проблема ліквідності виходить за рамки одного банку. Нестача ліквідності в одному банку може позначитися по всій системі загалом. Тому природно, що банки формують свої пасиви таким чином, щоб мати різні терміни погашення різних активів в балансі.

У той же час банки повинні погашати свої зобов'язання (наприклад, депозити) в встановлені терміни. Надходження та відтік ресурсів у співвідношенні з укладеними контрактами можуть не відобразитися в фактичних планах і змінюватися з плином часу.

В результаті ускладнення банківської справи відбулися важливі зрушення з точки зору управлінням ліквідністю. Управління ризиками ліквідності, таким чином, більше пов'язано з ринковою ліквідністю, ніж з встановленими вимогами щодо ліквідності. Ризик ліквідності означає, що в певний момент у банку може опинитися недостатньо коштів для виконання своїх зобов'язань [52,с.40].

Ліквідна позиція одного і того ж банку може також змінюватися і бути достатньою точною або недостатньою залежно від запланованих потреб у

ресурсах. Для того щоб проаналізувати адекватність ліквідної позиції банку, необхідно розглянути потреби банку в ресурсах, його поточну ліквідну позицію, очікувану потребу в ресурсах у майбутньому, варіанти зниження потреби в ресурсах або залучення додаткових коштів.

Валютний ризик. Валютний ризик з небезпекою понесення банком втрат внаслідок зміни валютного курсу. Ключовим поняттям управління та регулювання валютного ризику є валютна позиція [51,с.68].

Валютна позиція — співвідношення вимог та зобов'язань банку в іноземній валюті. Розрізняють закриту валютну позицію (при рівності) та відкриту (при розбіжності сум проданої та купленої іноземної валюти). Валютний ризик пов'язаний з наявною в банку відкритою валютною позицією. Якщо зобов'язання перевищують вимоги, валютною позиція вважається короткою; якщо вимоги щодо купленої валюти перевищують зобов'язання з її продажу, виникає довга валютна позиція. Оскільки протягом дня валютна позиція безперервно змінюється, банк оцінює чи міститься у ній валютний ризик та можливі результати у разі її закриття за курсом дня. Розрахунок валютної позиції ускладняється тим, що він формується за різними видами активів та пасивів та видів угод [51,с.69].

Ключовими факторами управління валютним ризиком є методи, що лімітують потенційні ризики. Ці методи повинні піддаватися регулярній перевірці на відповідність потенційним змінам нестійкості валютних курсів та загальної політики та профілю ризику банку. Ліміти повинні встановлюватись з урахуванням загального профілю ризику та відображати такі аспекти, як достатність капіталу, ліквідність, надійність кредитів, ринковий ризик та відсотковий ризик [4].

Рекомендації Базельського Комітету, призначений ні для органів нагляду та менеджменту банків, направлені на те, щоб банки встановили необхідні ліміти й вживали заходів щодо внутрішнього контролю за валютними операціями. На нашу думку, управління валютним ризиком може базуватися на аналізі резервів (невідповідностей) за термінами відповідно до

принципів, аналогічних принципам управління ризиком ліквідності та відсотковим ризиком. Завданням аналізу є визначення допустимої невідповідності за термінами між іноземними активами та зобов'язаннями. Це невідповідність може бути оцінена (розрахована) за основними показниками, таким як поточні та очікувані валютні курси, процентні ставки, співвідношення ризик-вигода, прийнятне для керівництва банку [7].

Кредитний ризик. Кредитний ризик пов'язаний з ризиком понесення банком фінансових втрат внаслідок невиконання контрагентом зобов'язань перед банком, в тому числі внаслідок можливого неотримання коштів у частини основного боргу та плати за користування коштами банку (кредитного ризику). Для захисту міжнародних фінансових ринків ключові стандарти прописані також у міжнародних угодах, спрямованих на уніфікацію національних підходів до управління кредитними ринками [55,с.63].

В основі надійного управління ризиками лежить визначення існуючих та потенційних кредитних ризиків, властивих кредитним операціям. Серед заходів щодо протидії даним ризикам - чітко сформульована політика організації щодо кредитних ризиків та встановлення параметрів, за якими кредитні ризики будуть контролюватись. Такий контроль включає обмеження кредитних ризиків за допомогою політики, яка забезпечує достатню диверсифікацію кредитного портфелю.

Слід зазначити, що конкретні заходи щодо управління кредитними ризиками зазвичай включають три види директив. Перший вид - це директиви, спрямовані на обмеження чи зменшення кредитних ризиків. Другий вид включає директиви щодо класифікації активів. Третій вид включає директиви з кредитного резервування, але також за всіма іншими активами, які можуть привести до збитків. Аналізуючи функцію управління кредитними ризиками, потрібно розглядати кредити та всі інші види кредитні інструменти, щоб визначити наступні фактори, як рівень, розподіл і важливість класифікації активів; рівень та склад ненакопичуваних,

непрацюючих, переглянутих, пролонгованих активів та активів зі зниженою ставкою; достатність резервів з переоцінки активів; здатність керівництва керувати проблемними активами та збирати їх; значна концентрація кредитів; адекватність та ефективність процедур банку з визначення та відслідковування початкових і змінних ризиків або ризиків, пов'язаних із вже схваленими кредитами.

Ринковий ризик. Ринковий ризик - ризик виникнення у кредитної організації фінансових втрат унаслідок змін ринкової вартості фінансових інструментів чи курсів іноземних валют. Оцінка ризику проводиться з використанням наступних факторів, таких як загальна структура ринкового ризику; структура вкладень у цінні папери за видами вкладень; структура вкладень у цінні папери з метою їх придбання; структура вкладень у цінні папери за видами валют; структура вкладень в акції портфельів, структура інвестиційного портфелю за видами вкладень; структура торговельного портфеля за видами вкладень; аналіз позицій банку на терміновому ринку; аналіз валютних позицій; порушення сукупної балансовій позиції; порушення сукупної позабалансової позиції та порушення відкритої валютної позиції.

Відмічені фактори містять показники складу ринкового ризику, визначеного нормативними документами, структурні показники торгового та інвестиційного портфеля банку, позицій банку на терміновому ринку, показники ризику знецінення цінних паперів. Ці показники дозволяють виявити тенденції зміни ринкового ризику; оцінити вплив на оцінку його достатності величини ринкового ризику; визначити тенденції зміни портфеля цінних паперів банку і порівняти динаміку складових портфеля цінних паперів і дохідність за операціями з цінними паперами; розподілити тенденції операцій банку на терміновому ринку; оцінити вплив на капітал та ліквідність банку зміни цінових тенденцій фондового ринку та визначити відповідність валютної структури вимог та зобов'язань банку з балансових і

позабалансових операцій, стану ринку та його тенденціям. Оцінити їх вплив на капітал банку.

Таким чином, аналіз даних видів ризику дозволяє забезпечити оптимальне управління діяльністю банку на користь отримання максимального прибутку.

З іншого боку, всі ці напрямки представляються надзвичайно важливими в контексті побудови системи ризик - менеджменту. Основна сутність нововведення у тому, що змінюються правила розрахунку активів з урахуванням ризиків. У Базельській угоді поняття "активи, зважені за рівнем підвищення чутливості до ризиків, що дозволяє банкам та регулятору вибрати методи, які на їхню думку, найбільш підходять для даного етапу розвитку діяльності банку та інфраструктура ринку.

В економічній літературі ризик визначається як вартісне вираження імовірнісної події, яка веде до втрат. Між розміром ризику та прибутком існує пряма залежність: ризик втрат буде тим більше, ніж більша можливість отримати прибуток. Виникнення ризиків відбувається через відхилення реальних даних від оцінки стану на конкретні моменти часу. Якщо такі відхилення носять позитивний характер, то у банку з'являється шанс отримати прибуток. Негативні відхилення призводять до втрат.

Таким чином, ризики в банківській практиці становлять можливість втрат банку при настанні визначених подій. У зв'язку з цим особливу важливість для досягнення кінцевої мети діяльності комерційних банків є управління банківськими ризиками. Вибір тих чи інших методів і способів управління банківськими ризиками залежить від видів цих ризиків.

1.3. Сучасний стан розвитку банківського сектору в Україні

Банківський сектор у 2020 році успішно пройшов коронакризу та належним чином виконував свої функції, підтримуючи економіку. Цьому сприяли проведена попередніми роками робота з очищення та підвищення

стійкості банківської системи, а також своєчасні дії банків та Національного банку, спрямовані на подолання наслідків пандемії.

Показники діяльності банків України в 2018-2020рр наведено в табл.1.3 [40;41].

Наприкінці 2020 року на ринку працювали 73 платоспроможних банки – рис.1.3.

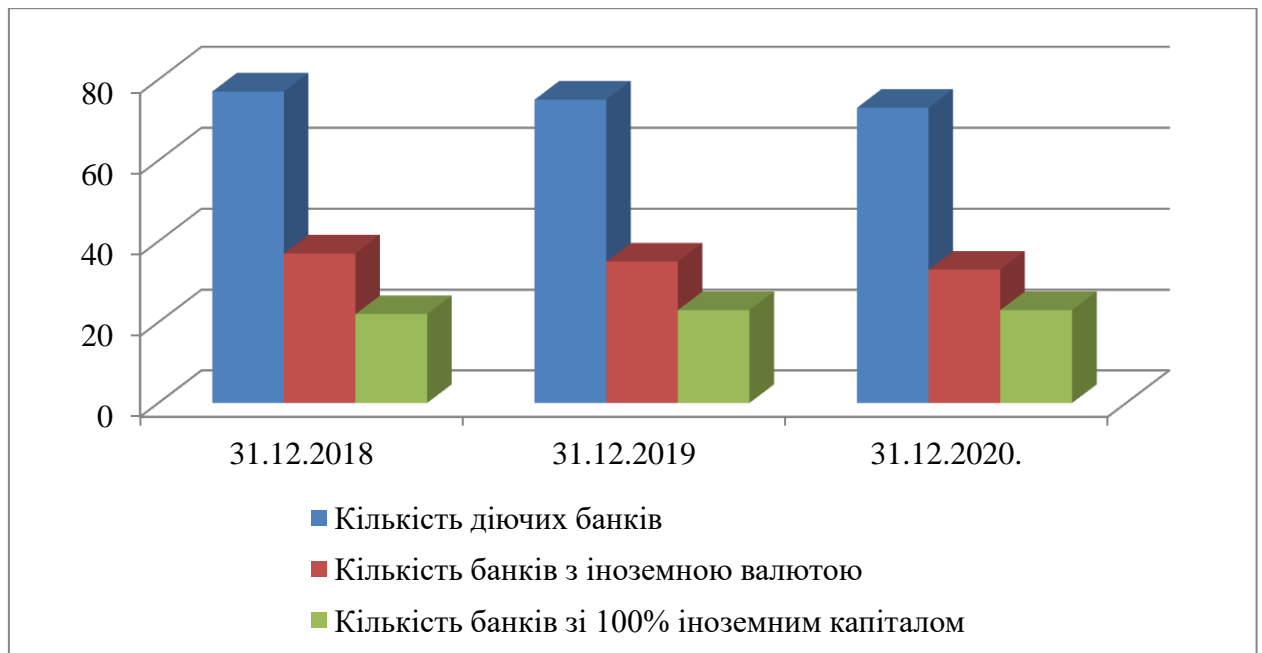


Рис.1.3. Динаміка кількості банків в Україні [40;41].

Достатня ліквідність банків дала змогу зберегти довіру вкладників та продовжити цикл зниження ставок за депозитами без відпливу коштів.

Зниження ставок за кредитами та державні програми підтримки бізнесу дали змогу поживати кредитування, насамперед у гривні, після певного сповільнення на початку року.

Рівень доларизації банківських балансів знизився. Розчищення балансів від непрацюючих кредитів через їхнє списання підвищило інвестиційну привабливість банків, зокрема державних. На рис.1.4.наведено динаміку активів банківського сектору України в 2018-2020рр [40;41].

Таблиця 1.3

Основні показники діяльності банківського сектору України в 2018-2020рр. [40;41].

Показники	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	Відхилення, за		Темп росту,%	
				2019-2018	2020-2019	2019-2018	2020-2019
Кількість діючих банків	77	75	73	-2	-2	97,40	97,33
з них: з іноземним капіталом	37	35	33	-2	-2	94,59	94,29
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	22	23	23	1	0	104,55	100,00
Активи банків, млн.грн.	1320112	1493298	1822841	173186	329543	113,12	122,07
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	32327	34995	50376	2668	15381	108,25	143,95
Кредити надані клієнтам	1144904	1033430	960597	-111474	-72833	90,26	92,95
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	422917	539466	791373	116549	251907	127,56	146,70
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	576572	492229	388449	-84343	-103780	85,37	78,92
Капітал	149400	199921	209460	50521	9539	133,82	104,77
Зобов'язання банків	1170713	1293377	1613381	122664	320004	110,48	124,74
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	44513	23912	24235	-20601	323	53,72	101,35
Кошти суб'єктів господарювання	372633	498157	646491	125524	148334	133,69	129,78
Рентабельність активів, %	1,66	4,26	2,44	2,6	-1,82	256,63	57,28
Рентабельність капіталу, %	14,32	33,45	19,22	19,13	-14,23	233,59	57,46

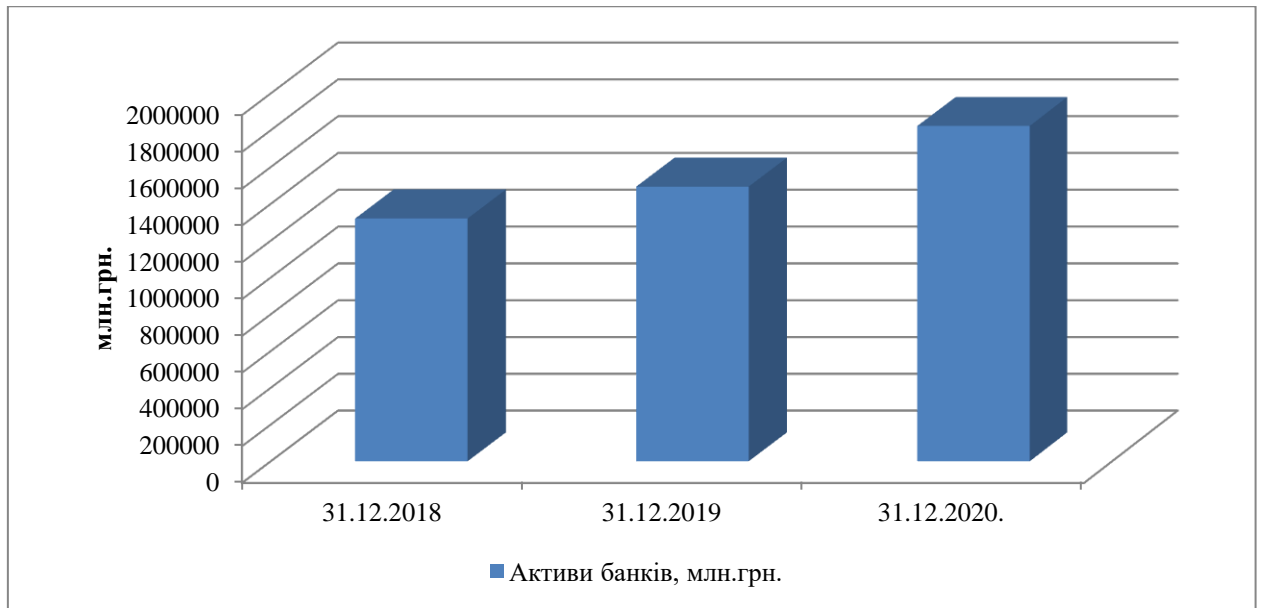


Рис.1.4. Динаміка активів банків в 2018-2020рр.

Зі статистики НБУ випливає, що за підсумками 2020 року найсуттєвіше чисті активи збільшили Приватбанк (+72,8 млрд грн, або +23,2%), Укрексімбанк (+52,2 млрд грн, або +37,2%), Альфа-Банк (+25,6 млрд грн, або +35,6%), Укргазбанк (+23,4 млрд грн, або +19,6%), ПУМБ (+19,8 млрд грн, або +35,8%), Райффайзен Банк Аваль (+19,3 млрд грн, або +21%), Укрсиббанк (+19,2 млрд грн, або +36,1%), Універсал Банк (+16,1 млрд грн, або +90,6%), Креді Агріколь Банк (15,1 млрд грн, або 42,7%), ОТП Банк (+14,1 млрд грн, або +31,4%)[40;41].

Зменшили активи в т.ч. Ощадбанк (-15,15 млрд грн, або -6,0%), Сітібанк (-3,55 млрд грн, або -11,3%), ІНГ Банк (-1,7 млрд грн, або -12,8%), Ідея Банк (-311,4 млн грн, або -5,8%), Промінвестбанк (-30 млн грн, або -0,4%).

Склад ТОП-10 банків за обсягом чистих активів не змінився: Приватбанк (386,9 млрд грн), Ощадбанк (235,7 млрд грн), Укрексімбанк (192,5 млрд грн), Укргазбанк (142,7 млрд грн), Райффайзен Банк Аваль (111,5 млрд грн), Альфа-Банк (97,5 млрд грн), ПУМБ (75,3 млрд грн), Укрсиббанк (72,5 млрд грн), ОТП Банк (58,97 млрд грн), Креді Агріколь (50,4 млрд грн) [40;41].

Зауважимо, що на обсяг активів банків вплинула в т.ч. зміна курсу: на 01.01.2021 офіційний курс був 28,2746 грн/дол, а на 01.01.2020 - 23,6862 грн/дол [40;41].

Хоча прибуток сектору скоротився переважно через доформування резервів рентабельність капіталу за 2020 рік залишалася високою - у середньому 20%. Сформований запас капіталу дав змогу більшості банків пройти рік з належним виконанням нормативів.

Завдяки запасу капіталу та ліквідності банки перебуватимуть у гарній формі, щоб і надалі кредитувати економіку. Основним викликом 2021 року для банківського сектору залишається кредитний ризик. Серед інших факторів, які впливатимуть на бізнес-моделі банків, – подальша цифровізація банківських послуг та внутрішніх процесів.

Упродовж 2020 року два банки були визнані неплатоспроможними у зв'язку з невиконанням нормативів капіталу [40;41].

Частка державних банків у чистих активах за рік скоротилася на користь приватних на 2,7 в. п. – до 52,6%. ПриватБанк залишився лідером за обсягом депозитів фізичних осіб із третиною залучених сектором вкладів.

Рівень концентрації чистих активів банківського сектору за індексом Херфіндаля-Хіршмана залишається порівняно низьким (менше 1000). На найбільші 20 банків припадає понад 90% усіх чистих активів сектору.

За 2020 рік чисті активи банків зросли на 22,4% – до 1823 млрд грн насамперед через приріст державних цінних паперів. Найсуттєвіше зростання відбулося за вкладеннями банків в ОВДП – на 60,4%, що забезпечило дві третини номінального приросту чистих активів за рік. Наприкінці року уряд провів значні бюджетні видатки, що підвищило ліквідність банків та їхні вкладення в депозитні сертифікати Національного банку. Загалом за рік обсяги депозитних сертифікатів Національного банку зросли на 7,5%. Також упродовж 2020 року зростали обсяги коштів Національного банку та міжбанківських кредитів, готівки в касах банків [40;41].

Обсяги корпоративного кредитування упродовж року були помірними, а динаміка неоднорідною. Падіння попиту на окремі товари та послуги, спричинене пандемією, а також упроваджені навесні жорсткі карантинні обмеження суттєво скоротили діяльність окремих секторів економіки. Попит на кредити з боку підприємств знизився, а фінансовий стан позичальників почав погіршуватися. Щоб зменшити негативні наслідки кризи для кредитного портфеля, НБУ заохочував банки здійснювати реструктуризацію кредитів сумлінних боржників, які зазнали труднощів унаслідок пандемії. Найуразливішими до проявів коронакризи упродовж року залишалися малі підприємства. Для їхньої підтримки уряд запровадив державні програми, які передбачали часткову компенсацію відсоткової ставки та державні гарантії за кредитами. Ці заходи та поступове відновлення економіки сприяли поступовому поживленню корпоративного кредитування [40;41].

На рис.1.5 наведено динаміку чистих кредитів банківського сектору України.

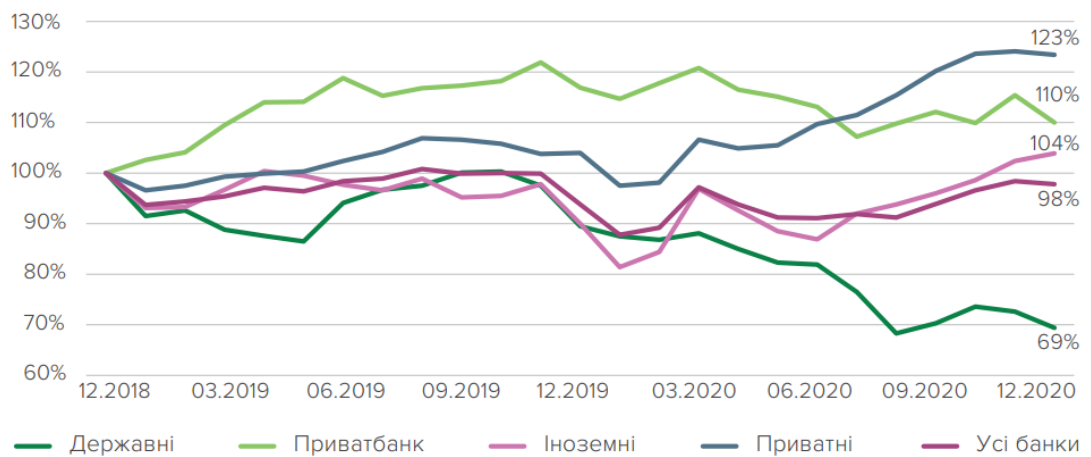


Рис.1.5. Чисті кредити суб'єктам господарювання в гривні, 2018=100% [40;41].

Відтак після скорочення в першому півріччі 2020р. обсягу корпоративного портфеля, у другому півріччі чисті гривневі кредити бізнесу

зросли. Сукупно за рік чисті гривневі кредити суб'єктам господарювання збільшилися на 4,3%.

Найбільш динамічно кредитували бізнес банки з іноземним та приватним капіталом – понад 15% р/р. Чисті валютні кредити зменшилися на 11,1% р/р у доларовому еквіваленті. Роздрібне кредитування у 2020 році різко загальмувалося. Чистий гривневий кредитний портфель фізичних осіб за рік зріс на 5,5% проти 30% приросту в 2019 році. Основні причини – сповільнення нових видач через падіння попиту на окремі категорії споживчих товарів та певна невизначеність стосовно динаміки доходів населення під час коронакризи [40;41].

На рис.1.6. наведено динаміку чистих кредитів фізичним особам

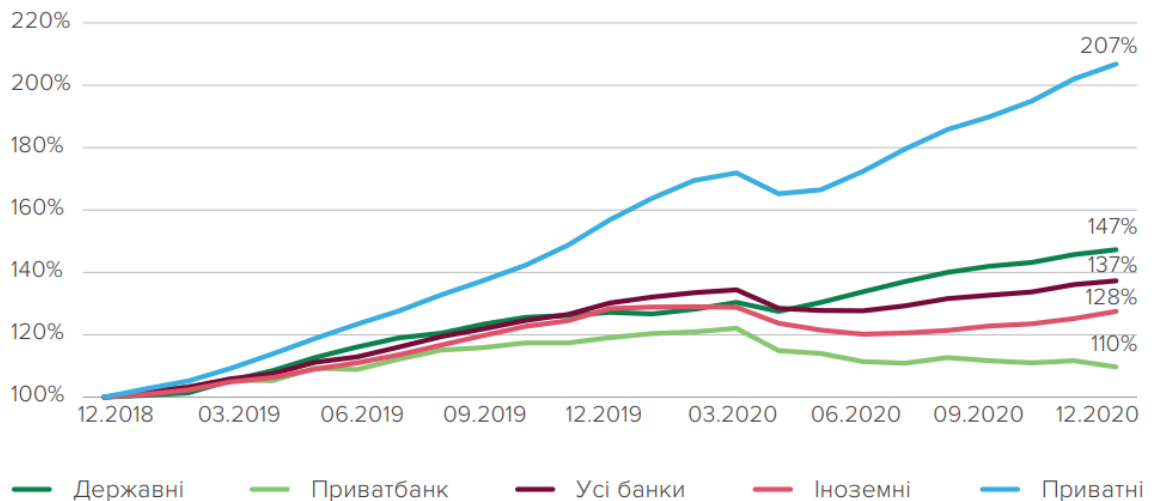


Рис.1.6. Чисті кредити фізичним особам у гривні, 2018=100%[40;41].

Водночас у другому півріччі 2020р. активізувалося іпотечне кредитування. Значною мірою цьому сприяло зниження відсоткових ставок. Чисті гривневі кредити на придбання та реконструкцію нерухомості зросли на 14,9% за друге півріччя та на 11,5% р/р.

Середньомісячні обсяги нових кредитів більше ніж подвоїлися, якщо порівняти і з першим півріччям 2020 року, і з 2019 роком. Запроваджені у квітні 2020 року вимоги до списання знецінених фінансових активів

допомогли зменшити обсяг непрацюючих активів на балансах банків, найбільше – державних.

За рік держбанки списали 30,6 млрд грн гривневих непрацюючих кредитів та 3.1 млрд валютних у доларовому еквіваленті. У результаті частка непрацюючих кредитів по системі загалом знизилася на 7,4 в. п. – до 41,0% на кінець 2020 року.

Непрацюючі кредити не становлять загрози банківській системі, оскільки рівень їхнього покриття всіма резервами наприкінці року становив майже 98%.

Якість кредитного портфеля всупереч песимістичним очікуванням унаслідок коронакризи значно не погіршилася. Цьому сприяли як висока якість портфеля перед початком кризи, так і своєчасні дії банків з реструктуризації позик. Суттєве зростання кредитного ризику було визнане лише за незначною часткою кредитів, а покриття резервами працюючих кредитів зросло лише на 1–2 в. п. Попри суттєве поліпшення економічної ситуації в другому півріччі 2020 року, окремі позичальники банків досі відчують фінансові труднощі. Це може негативно вплинути на якість обслуговування кредитів, а отже, зумовить потребу в додатковому формуванні резервів банками. Щоб упевнитися, що заявлена банками якість кредитного портфеля відповідає дійсності, ми проведемо оцінку якості активів банківського сектору, а 30 банків додатково пройдуть стрес-тестування [40;41].

Упродовж 2020 року зобов'язання банків збільшилися на 24,9% і на кінець періоду становили 1 612 млрд грн.

Основними чинниками такого приросту стали приплив коштів клієнтів та підтримка ліквідності банків з нашого боку. Частка коштів населення та бізнесу в зобов'язаннях з початку року зросла на 1,3 в. п. – до 84,6%. Обсяг кредитів рефінансування за рік збільшився в 7,9 раза, а частка коштів Національного банку в зобов'язаннях підвищилася з історичного мінімуму 0,4% у лютому до 3,8% на кінець 2020 року. Валовий зовнішній борг банків

за 2020 рік скоротився на 23%. Також скоротилися обсяги міжбанківських зобов'язань

У 2020 році всупереч кризі гривневі депозити населення стрімко зростали – на 26,5% р/р. Значно дешевші валютні вклади зросли на 0,6% р/р у доларовому еквіваленті.

Кошти суб'єктів господарювання в гривні зросли на 34,5% р/р, в іноземній валюті – на 2,2% р/р у доларовому еквіваленті. Найвищий приріст коштів корпорацій у гривні зафіксований в банках із приватним капіталом та в ПриватБанку.

Запроваджене Національним банком із 10 березня 2020 року диференціювання ставки обов'язкового резервування за валютами, відносно стабільний курс долара та зниження процентних ставок закладами в іноземній валюті сприяли подальшій дедоларизації економіки.

Рівень доларизації коштів клієнтів знизився за рік на 1,8 в. п. – до 38,0%. За коштами населення він становив 41,8%, за коштами бізнесу – 34,1%.

Збереження макрофінансової стабільності, зміна преференцій вкладників та позичальників сприятимуть подальшій природній дедоларизації балансів банків.

Упродовж 2020 року НБУ здійснював банківський нагляд на підставі ризик-орієнтованого підходу (risk-based approach), що ґрунтується на настановах Європейського органу з банківського нагляду щодо організації єдиної процедури та методології процесу наглядових перевірок та оцінки (Supervisory Review and Evaluation Process, SREP) та рекомендаціях Базельського комітету з банківського нагляду, з урахуванням застосування пропорційного підходу до нагляду.

Такий підхід передбачає концентрацію уваги нагляду на більших за розміром, складніших за структурою або ризикованіших банках, ураховуючи профіль ризику банків і основні напрями їхньої діяльності. Здійснення Національним банком ризик-орієнтованого нагляду сприяє забезпеченню

фінансової стабільності банківської системи, захисту інтересів кредиторів і вкладників банків та відповідає кращій міжнародній практиці у цій сфері [40;41].

У межах ризик-орієнтованого банківського нагляду забезпечено здійснення безвиїзного банківського нагляду на індивідуальній та консолідованій основі з урахуванням установлених Національним банком у 2020 році вимог щодо особливостей регулювання діяльності банків, спрямованих на подолання банками наслідків негативного впливу обмежень на банківську систему і адаптації до нових умов, спричинених запровадженням карантину, через: проведення оцінки банків за методологією SREP [40;41].

У 2020 році проведена оцінка 72 банків за методологією SREP, за результатами якої визначена подальша стратегія нагляду за банками на 2021 рік.

Така оцінка проведена за чотирма компонентами:

- аналізу та оцінки життєздатності бізнес-моделей банків та стійкості їхніх стратегій;
- оцінки якості корпоративного управління, включно з оцінкою системи внутрішнього контролю та управління ризиками;
- оцінки достатності капіталу банку для покриття основних видів ризиків, що притаманні діяльності банку;
- оцінки достатності ліквідності банку для покриття ризиків ліквідності і фінансування.

Під час проведення оцінки забезпечена тісна комунікація із керівниками банків з метою обговорення результатів оцінювання, ідентифікації ризиків, притаманних діяльності кожного банку, визначення заходів для уникнення або подолання небажаних наслідків, що можуть поставити під загрозу безпеку коштів вкладників або завдати шкоди належному веденню банківської діяльності.

За результатами поточного моніторингу забезпечені:

– аналіз запланованих банками основних заходів на 2020 рік згідно з їхніми планами діяльності, які банки здійснили/ планували здійснити до кінця 2020 року для мінімізації негативного впливу на їхню поточну діяльність наслідків, спричинених поширенням пандемії та запровадженням обмежувальних заходів і карантину;

– аналіз розроблених банками стратегій управління проблемними активами та оперативних планів роботи з непрацюючими активами та стягнутим майном, а також здійснених заходів щодо списання знецінених фінансових активів за рахунок сформованих оціночних резервів під очікувані кредитні збитки для очищення балансів банків від накопичених непрацюючих активів та створення передумов для відновлення кредитування економіки;

– оперативне наглядове реагування на виявлені: негативні тенденції в діяльності окремих банків, що мають підвищені ризики, таким банкам надані відповідні рекомендації із забезпеченням подальшого контролю за станом їхнього урахування;

– порушення банками, банківськими групами вимог банківського законодавства, здійснення ризикової діяльності, яка загрожує інтересам вкладників чи інших кредиторів банків [40;41].

Серед ключових завдань на наступні роки з питань моніторингу операцій з пов'язаними з банком особами залишається контроль за дотриманням банками планів заходів та аналіз умов проведення операцій банків зі своїми клієнтами, звітності банків з метою виявлення ознак пов'язаності з банками і неринкових умов співпраці та оцінка ризиків операцій з пов'язаними з банком особами в межах оцінки SREP; здійснення оцінки стійкості банків

У 2020 році НБУ провів оцінку стійкості банків та банківської системи України за одним етапом (без проведення стрес-тестування) у зв'язку із запровадженням в Україні карантину.

Під час оцінки стійкості проведена оцінка якості активів (asset quality review, AQR) у всіх 75 банках України.

У межах здійснення оцінки стійкості проведена верифікація оцінки кредитного ризику за активами банку, які були включені до вибірки згідно з вимогами Технічного завдання.

Упродовж 2020 року забезпечено контроль за станом виконання програм капіталізації/ реструктуризації, що були розроблені банками, щодо яких була визначена, за результатами проведеної оцінки стійкості у 2019 році, необхідність у запровадженні заходів, спрямованих на підвищення рівня капіталізації.

У 2020 році ми продовжували підвищувати ефективність аналізу якості звітів аудиторських фірм про перевірку річної фінансової звітності банків. Це здійснювалося, зокрема, через верифікацію звітів про результати оцінки якості активів банку та прийнятності забезпечення.

Так, у 2020 році НБУ проаналізував аудиторські звіти про результати перевірки річної фінансової звітності 74 банків та 27 аудиторських звітів про результати перевірки річної консолідованої фінансової звітності банків, розміщених на офіційних вебсайтах банків.

Також забезпечений контроль за дотриманням банками законодавчо встановлених обмежень щодо максимального строку для укладення договорів на проведення аудиторських перевірок річної фінансової звітності консолідованої фінансової звітності з тією самою аудиторською фірмою не більше ніж сім років поспіль [40;41].

Висновки до розділу 1

На основі першого розділу можна зробити наступні висновки:

1. У загальноживаному значенні під терміном «ризик» розуміють «можливість небезпеки, невдачі або дія навмання з надією на сприятливий результат» .

2. Ризик, як економічна категорія, це усвідомлена можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей у зв'язку з випадковими змінами умов економічної діяльності, несприятливими обставинами.

3. Банківські ризики являють собою цілісну систему, кількісний та якісний склад якої динамічно змінюється внаслідок розробки нових банківських продуктів, поширення систем автоматизації банківських операцій, транс націоналізації банківської діяльності. Це обумовлює потребу в комплексній класифікації ризиків банківської діяльності. Цінність якісної класифікації банківських ризиків полягає у доцільності її використання для пошуку внутрішніх резервів підвищення ефективності управління ризиками банківських операцій. Якісна класифікація банківських ризиків повинна ґрунтуватися на врахуванні впливу зовнішніх та внутрішніх ризикоутворюючих факторів.

4. У вітчизняній та зарубіжній літературі банківські ризики класифікуються за різними критеріями. Ієрархія ризиків за ступенем їх важливості на той чи інший поточний момент вибудовується в залежності від ситуації, що склалася на відповідний момент в державі під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів.

5. Управління ризиками у банківській діяльності називається ризик-менеджментом. Серед різних видів ризиків, з якими стикаються банки, найбільше значення мають відсотковий ризик, фондовий ризик, валютний ризик, кредит, ринковий, ризик ліквідності, ризик зміни поточних витрат .

6. Банківський сектор у 2020 році успішно пройшов коронакризу та належним чином виконував свої функції, підтримуючи економіку. Цьому сприяли проведена попередніми роками робота з очищення та підвищення стійкості банківської системи, а також своєчасні дії банків та Національного банку, спрямовані на подолання наслідків пандемії.

7. Упродовж 2020 року НБУ здійснював банківський нагляд на підставі ризик-орієнтованого підходу (risk-based approach), що ґрунтується на настановах Європейського органу з банківського нагляду щодо організації єдиної процедури та методології процесу наглядових перевірок та оцінки (Supervisory Review and Evaluation Process, SREP) та рекомендаціях Базельського комітету з банківського нагляду, з урахуванням застосування пропорційного підходу до нагляду.

Такий підхід передбачає концентрацію уваги нагляду на більших за розміром, складніших за структурою або ризикованіших банках, ураховуючи профіль ризику банків і основні напрями їхньої діяльності. Здійснення Національним банком ризик-орієнтованого нагляду сприяє забезпеченню фінансової стабільності банківської системи, захисту інтересів кредиторів і вкладників банків та відповідає кращій міжнародній практиці у цій сфері.

8. У межах ризик-орієнтованого банківського нагляду забезпечено здійснення безвиїзного банківського нагляду на індивідуальній та консолідованій основі з урахуванням установлених Національним банком у 2020 році вимог щодо особливостей регулювання діяльності банків, спрямованих на подолання банками наслідків негативного впливу обмежень на банківську систему і адаптації до нових умов, спричинених запровадженням карантину, через: проведення оцінки банків за методологією SREP

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ АТ «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК»

2.1. Організаційно – економічні показники діяльності АТ «Державний ощадний банк»

Акціонерне товариство “Державний ощадний банк України” - одна з найбільших фінансово-банківських установ в Україні, яка стабільно працює в умовах постійної конкуренції на ринку банківських послуг та прагне бути сучасним конкурентоспроможним банком. З проголошенням незалежності України “Ощадбанк” відокремлюється від “Ощадбанку” СРСР [44].

Після прийняття 20 березня 1991 року Закону України “Про банки та банківську діяльність” Ощадний банк України набув спеціального статусу. 31 грудня 1991 року Ощадбанк зареєстровано як самостійну банківську установу в Національному банку України - “Державний спеціалізований комерційний ощадний банк України”.

Постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 1999 р. на виконання розпорядження Президента України від 20 травня 1999 р. Державний спеціалізований комерційний ощадний банк України перетворено у відкрите акціонерне товариство "Державний ощадний банк України" (скорочена назва - Ощадбанк).

На сьогодні Ощадбанк - єдиний серед українських банків, який має закріплену законом державну гарантію збереження вкладів громадян та їх видачі за першою вимогою.

Стратегія банку спрямована на максимальний розвиток роздрібного бізнесу та створення умов для повного банківського обслуговування корпоративних клієнтів [44].

Маючи статус державного банку, АТ “Ощадбанк” прагне бути уособленням стабільності, впевненості та динамічного розвитку, національним надбанням держави та символом її респектабельності.

Сьогодні послугами банку користуються всі категорії населення, що зумовлює провідну позицію банку на ринку роздрібних банківських послуг України. Банк зосереджує свої зусилля на створенні сприятливих та вигідних умов обслуговування клієнтів, розширенні переліку банківських послуг, збільшенні присутності на ринку продуктів та послуг.

Розуміючи соціальну важливість присутності, саме державного банку в найвіддаленіших куточках країни та його роль у реалізації державних програм, банк зосереджує свої зусилля на створенні сприятливих умов для обслуговування всіх верст населення, забезпеченні соціальних та компенсаційних виплат громадянам, наданні повного спектру банківських та інших операцій. Зважаючи на соціальну спрямованість, банк націлений на збереження широкої присутності в усіх регіонах України [35].

На сьогодні у своїй роботі банк керується спеціально розробленою Програмою розвитку. Програма розвитку Державного ощадного банку України - це настановчий документ, що визначає стратегічні цілі, пріоритетні завдання та напрями розвитку банку з урахуванням його ролі та значення для суспільства [44].

Виконання стратегії модернізації 2018-2020 рр. Успішне виконання всіх пунктів стратегії, що підтверджено оцінками наших стратегічних партнерів в особі Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР), а також акціонером – державою в особі Уряду та Міністерства фінансів України. Серед досягнень:

1. Ощадбанк у найскладніших макроекономічних умовах вийшов на прибуткову діяльність. Кілька років поспіль банк утримує лідерство за динамікою залучення депозитів фізичних осіб. Таким чином відновлено його первинну ощадну функцію. Завдяки цьому Ощадбанк зміг достроково

розрахуватись по кредитах рефінансування НБУ, які до того не поверталися з 2008 року.

2. Модернізовано мережу установ – відкрито майже 600 високоефективних відділень нового формату, що перевищує мережі більшості ТОП-5 банків країни. Серед них – 18 інклюзивних, 5 мобільних підрозділів, два з яких (на базі броньованих КрАЗів) працюють вздовж лінії розмежування та в гуманітарно-логістичних центрах на Донбасі.

3. Понад 2,7 мільйона клієнтів Ощадбанку зареєструвались і користуються онлайн-банкінгом «Ощад 24/7», що був створений «з нуля». Першими в цей сучасний сервіс перейшли співробітники банку. Було створено преміум-банкінг для VIP-клієнтів, який став кращим у країні і одним з кращих в Європі за версією журналу Euromoney. Ощадбанк вийшов на друге місце в електронній комерції – по активних картках і POS-терміналах у торговельній мережі, а ще кілька років тому був лише тридцять другим. Впроваджуються інноваційні рішення – технології contactless у громадському транспорті: в метро, трамваях, тролейбусах і автобусах. Ощад емітує картки містян, найпопулярнішою з яких є картка киянина, куди «зашиваються» соціальні програми та адміністративні послуги муніципалітетів.

4. Ощадбанк розгорнув наймасштабнішу за роки незалежності програму підтримки малого бізнесу «Будуй своє», метою якої є створення в країні двох мільйонів нових підприємців. У рамках програми створено спеціалізований портал, на якому зареєструвались понад 30 тисяч користувачів.

5. В Ощадбанку впроваджено систему управління ризиками, що відповідає кращим світовим стандартам. Банк перейшов на міжнародні стандарти фінансової звітності..

6. У 30-тисячній команді впроваджено сучасну систему управління персоналом, завдяки якій Ощадбанк оновив половину кадрового складу на всіх рівнях: від відділення в райцентрі до головного офісу в столиці. В банку

є свій аналог МВА, є лідерські програми «Ощадлідер» та «Ощадпрофі», створено систему кадрового резерву [44].

Третій рік поспіль Ощадбанк стає переможцем комплексного рейтингу «50 провідних банків України» за версією щорічного незалежного дослідження інформаційного агентства Financial Club. Експерти рейтингу аналізують діяльність банків за 120 параметрами послуг та продуктів. Комплексний підхід, удосконалена методологія, значний обсяг зібраних даних та незалежний контроль процесу складання рейтингу дають можливість стверджувати, що на сьогодні дослідження "50 провідних банків України" є найбільш повною та об'єктивною оцінкою конкурентних переваг учасників банківського ринку [35].

Проведемо аналіз основних економічних показників діяльності «Ощадбанк» за 2015-2020рр. в таблиці 2.1 та на рис.2.1.

Середньорічна вартість активів банку у 2019 році склала 233426545 тис. грн., що на 110463904 тис. грн., більше ніж у 2018 році, а у 2020р. вони дорівнювали 241320003 тис.грн., що на 7893458 тис. грн. менше, ніж у 2019 році.

Динаміка кредитного портфелю має позитивну тенденцію, окрім 2020р. Середньорічна вартість наданих кредитів у 2019 році склала 66355760 тис. грн., що на 25043159 тис. грн., більше ніж у 2018 році, а у 2020р. вони дорівнювали 64197211 тис.грн., що на 2158550 тис. грн. менше, ніж у 2019 році.

Чистий прибуток у 2019 році склав 255159 тис. грн., що на 92920 тис. грн., більше ніж у 2018 році, а у 2020р. він дорівнював 2776323 тис.грн., що на 2521164 тис. грн. менше, ніж у 2019 році.

Власний капітал у 2019 році склав 19047311 тис. грн., що на 5849861 тис. грн., менше ніж у 2018 році, а у 2020р. він дорівнював 20743554 тис.грн., що на 1696243 тис. грн. більше, ніж у 2019 році.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності АТ «Ощадбанк» в 2017-2020рр.

Показники	2017	2018	2019	2020	Зміни за: (тис.грн)		
					2018	2019	2020
Середньорічна вартість активів, тис.грн	119390264	122962642	233426545	241320003	3 572 378	110 463 904	7 893 458
Кредитний портфель, тис.грн	40514306	41312602	66355760	64197211	798 296	25 043 159	-2 158 550
Зобов'язання, тис.грн	198728947	200900061	214379234	220576449	2 171 114	13 479 173	6 197 215
Кошти клієнтів, тис.грн	147868708	152083816	178079747	194155423	4 215 108	25 995 931	16 075 676
Кошти банків, тис.грн	5537283	3244661	56057	2941011	-2 292 622	-3 188 604	2 884 954
Власний капітал, тис.грн	23495908	24897172	19047311	20743554	1 401 264	-5 849 861	1 696 243
Акціонерний капітал, тис.грн	42416980	49724980	49724980	49724980	7 308 000	0	0
Чистий прибуток (збиток) , тис.грн	558 523	162 239	255 159	2 776 323	-396 284	92 920	2 521 164
Процентні доходи, тис.грн	19 740 677	19 345 285	19 058 214	18 462 282	-395 392	-287 071	-595 932
Процентні витрати, тис.грн	14 228 173	13 894 739	13 566 574	10 476 278	-333 434	-328 165	-3 090 296
Комісійні доходи, тис.грн	4 001 099	5 236 359	6 438 711	8 043 812	1 235 260	1 202 352	1 605 101
Комісійні витрати, тис.грн	1 305 079	1 771 336	2 235 702	3 080 856	466 257	464 366	845 154
Рентабельність активів,%	0,47	0,13	0,11	1,15	-11,09	-0,02	1,04
Рентабельність власного капіталу%	2,38	0,65	1,34	13,38	-49,53	0,69	12,04

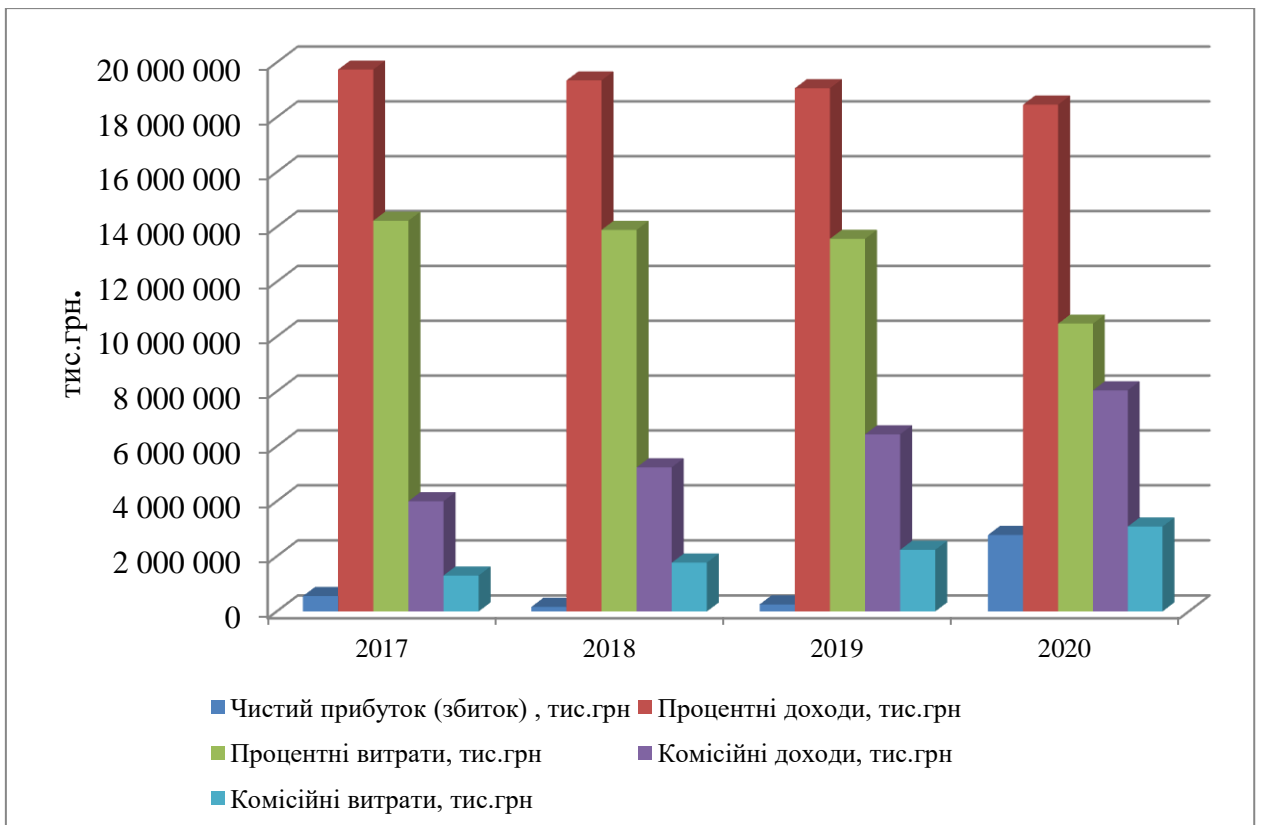
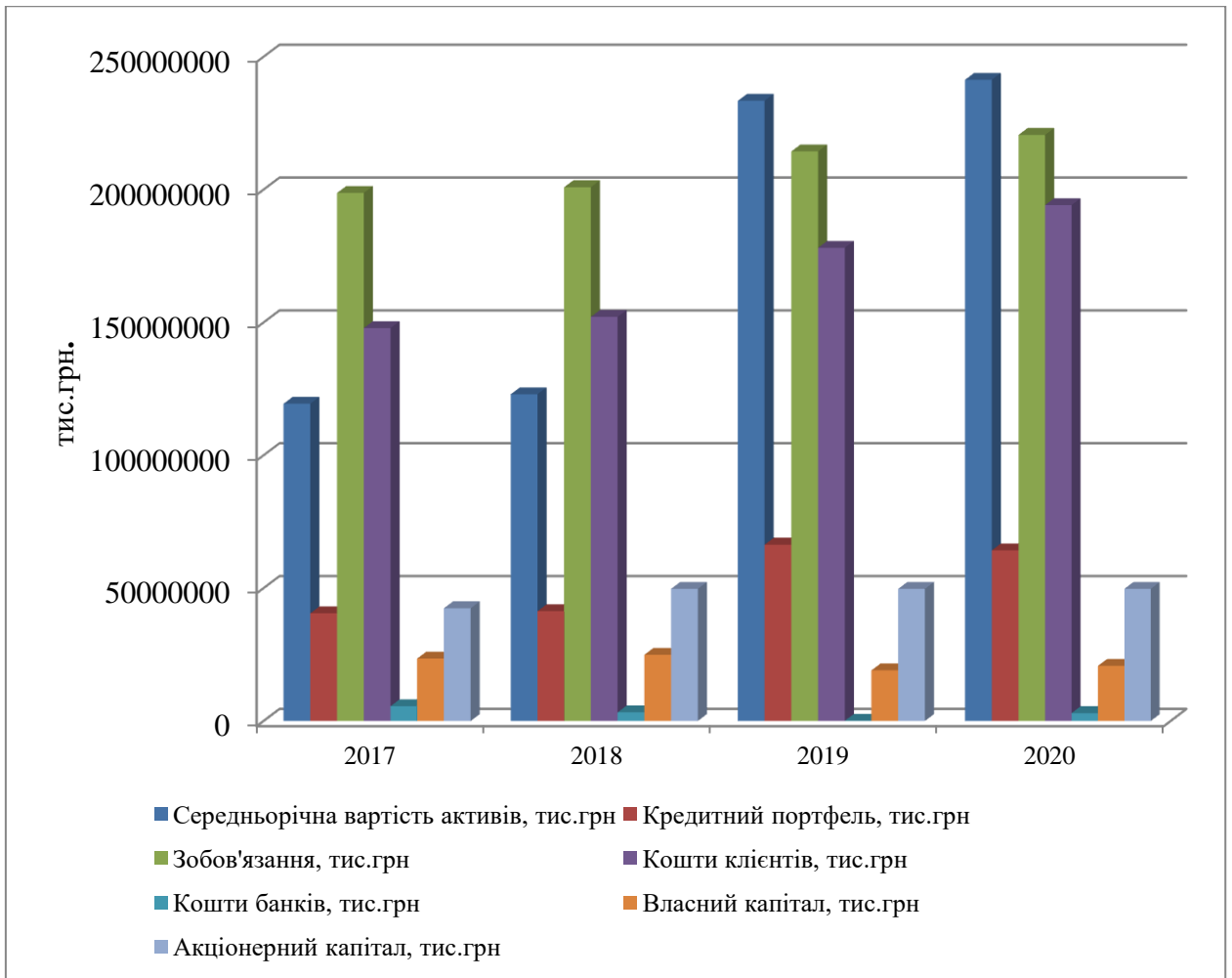


Рис. 2.1. Основні показники діяльності АТ «Ощадбанк»

Стратегічна мета: Ощадбанк – найбільший універсальний банк країни, банк №1. У цифрах у 2022 році банк має досягти таких показників: дохідність капіталу – 15%, чистий прибуток – 4,7 млрд. грн., співвідношення витрат/доходів – 63%, сукупний дохід для акціонерів – 43 млрд. грн.

Банк збереже лідерство в кредитуванні та банківському обслуговуванні великого корпоративного бізнесу, в тому числі державного сектора. Продовжиться агресивне позиціонування банку в сегменті мікро-, малого й середнього бізнесу – ми плануємо збільшити свою частку на ринку в цьому сегменті. В сегменті роздрібного бізнесу не менш агресивно збільшиться частка на ринку роздрібних кредитів, у тому числі за рахунок збільшення обсягу іпотечних на житло та автокредитів.

Банк оптимізує мережу та доведемо її до близько 2 тисяч відділень, водночас при цьому підвищивши в кілька разів їх ефективність, а також запровадивши стандарти інноваційного онлайн-банкінгу, щоб перевести більшу кількість клієнтів у дистанційні канали обслуговування.

Банк завершить створення ефективної ІТ-інфраструктури, централізацію внутрішніх процесів, запровадження передової системи управління ризиками, а також роботу з проблемним кредитним портфелем у співпраці з Міністерством фінансів, Національним банком та міжнародними фінансовими організаціями.

У результаті реалізації нової стратегії вартість Ощадбанку зросте, і він буде готовий до часткової приватизації за участю Європейського банку реконструкції і розвитку, а далі й до первинного публічного розміщення своїх акцій.

2.2. Аналіз формування активів та капіталу АТ «Державний ощадний банк»

Проведемо аналіз активів та пасивів АТ «Державний ощадний банк» (скорочено АТ «Ощадбанк») за 2018р. в таблиці 2.2 та відобразимо структуру активів на рис.2.2.

Проаналізувавши дані з таблиці 2.2 та діаграми (рис 2.2), можемо зробити такі висновки:

- активи за 2018 рік зменшились на 16 090 527 тис. грн., темп росту дорівнює 86,69%\$

- високоліквідні активи у 2018 році склали 10 600 815 тис. грн., що на 1 627 605 тис.грн. менше, ніж у минулому році. їх питома вага у 2018 році становить 4,87%\$

- питома вага ліквідних активів в структурі активів банку незначна. за період 2018-го року відбулося зменшення з 16,59% до 5,01%\$

- інвестиційний портфель займає найбільшу частку в структурі активів банку. на початок 2018-го року частка становила 41,96% , а на кінець - 53,92%.

З табл. 2.2 бачимо, що найбільшу питому вагу у зобов'язаннях займають кошти клієнтів – 77,31%.

Кошти банків на початок 2018-го року склали 6 435 248 тис. грн., а на кінець - знизилися на 99,16%. Зобов'язання протягом 2018-го року зменшилися з 202 590 867 тис. грн. до 199 209 255 тис. грн.

У структурі власного капіталу відбулося зменшення резервів на 510 101 тис. грн У таблиці 2.3 наведений аналіз активів і пасивів за 2019 р.

Можемо побачити, що активи збільшилися у 2019 році на – 31 349 152 тис. грн., темп приросту склав - 14,40%.

Таблиця 2.2.

Аналіз активів та пасивів АТ «Ощадбанк» за 2018р.

Показник	01.01.2018		31.12.2018		Темп росту	Темп приросту	Відхилення (в грн)	Відхилення у структурі
	тис.грн.	%	тис.грн.	%				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Активи								
Високоліквідні активи	12 228 420	5,23	10 600 815	4,87	86,69	-13,31	-1 627 605	-0,36
Ліквідні активи	38 796 262	16,59	10 910 047	5,01	28,12	-71,88	-27 886 215	-11,58
Кредити та заборгованість клієнтів	74 502 538	31,86	67 543 176	31,02	90,66	-9,34	-6 959 362	-0,84
Інвестиційний портфель	98 129 193	41,96	117 411 907	53,92	119,65	19,65	19 282 714	11,96
Основні засоби та нематеріальні активи	7 614 578	3,26	8 953 527	4,11	117,58	17,58	1 338 949	0,86
Інше	2 571 505	1,10	2 332 497	1,07	90,71	-9,29	-239 008	-0,03
Усього активів	233 842 496	100	217 751 969	100	93,12	-6,88	-16 090 527	0,00
Зобов'язання								
Кошти банків	6 435 248	3,18	54 074	0,03	0,84	-99,16	-6 381 174	-3,15
Кошти клієнтів	150 151 178	74,12	154 016 454	77,31	102,57	2,57	3 865 276	3,20
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	34 548 265	17,05	34 496 675	17,32	99,85	-0,15	-51 590	0,26

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Інші запозичені кошти	7 299 686	3,60	6 618 734	3,32	90,67	-9,33	-680 952	-0,28
Інші зобов'язання	719 458	0,36	1 013 391	0,51	140,85	40,85	293 933	0,15
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	533 569	0,26	130 137	0,07	24,39	-75,61	-403 432	-0,20
Субординований борг	2 903 463	1,43	2 879 790	1,45	99,18	-0,82	-23 673	0,01
Усього зобов'язань	202 590 867	100	199 209 255	100	98,33	-1,67	-3 381 612	0
Власний капітал								
Акціонерний капітал	49 724 980	159,11	49 724 980	268,16	100	0	0	109,05
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-21 020 893	-67,26	-33 219 707	-179,15	158,03	58,03	-12 198 814	-111,89
Резерви	2 547 542	8,15	2 037 441	10,99	79,98	-20,02	-510 101	2,84
Усього власного капіталу	31 251 629	100	18 542 714	100	59,33	-40,67	-12 708 915	0
Усього зобов'язань та власного капіталу	233 842 496	100	217 751 969	100	93,12	-6,88	-16 090 527	0

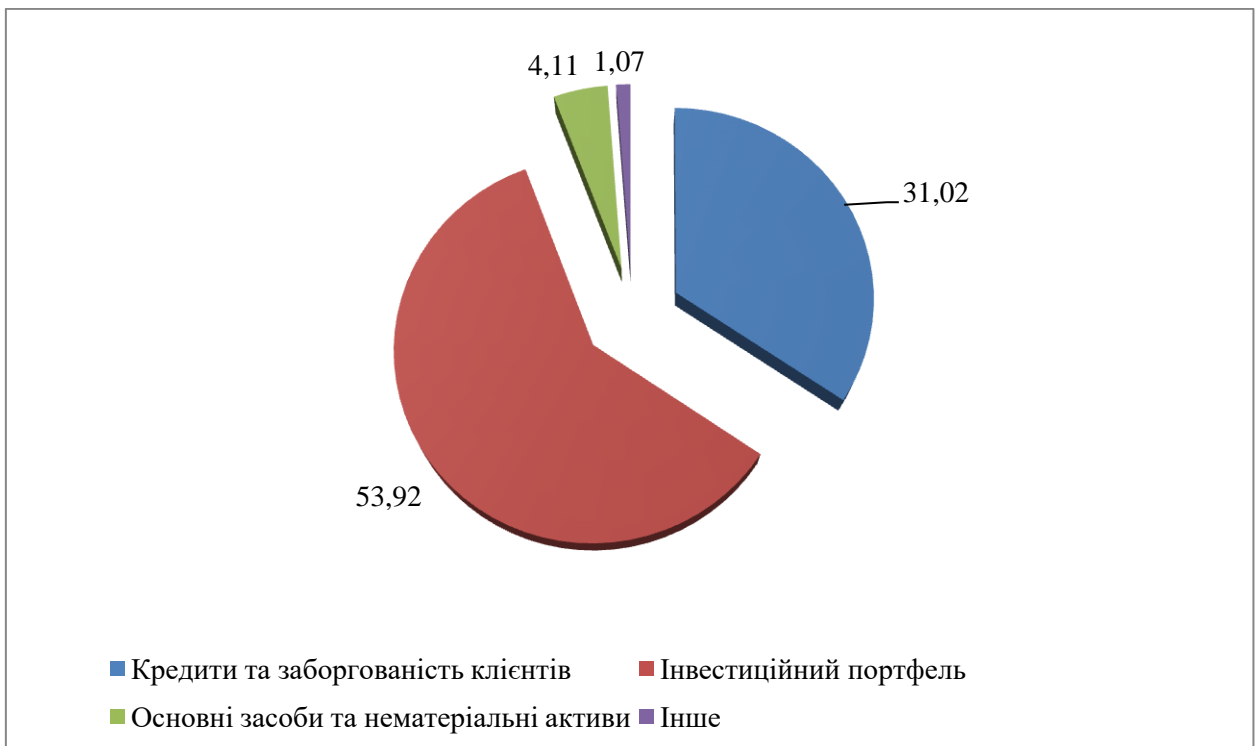
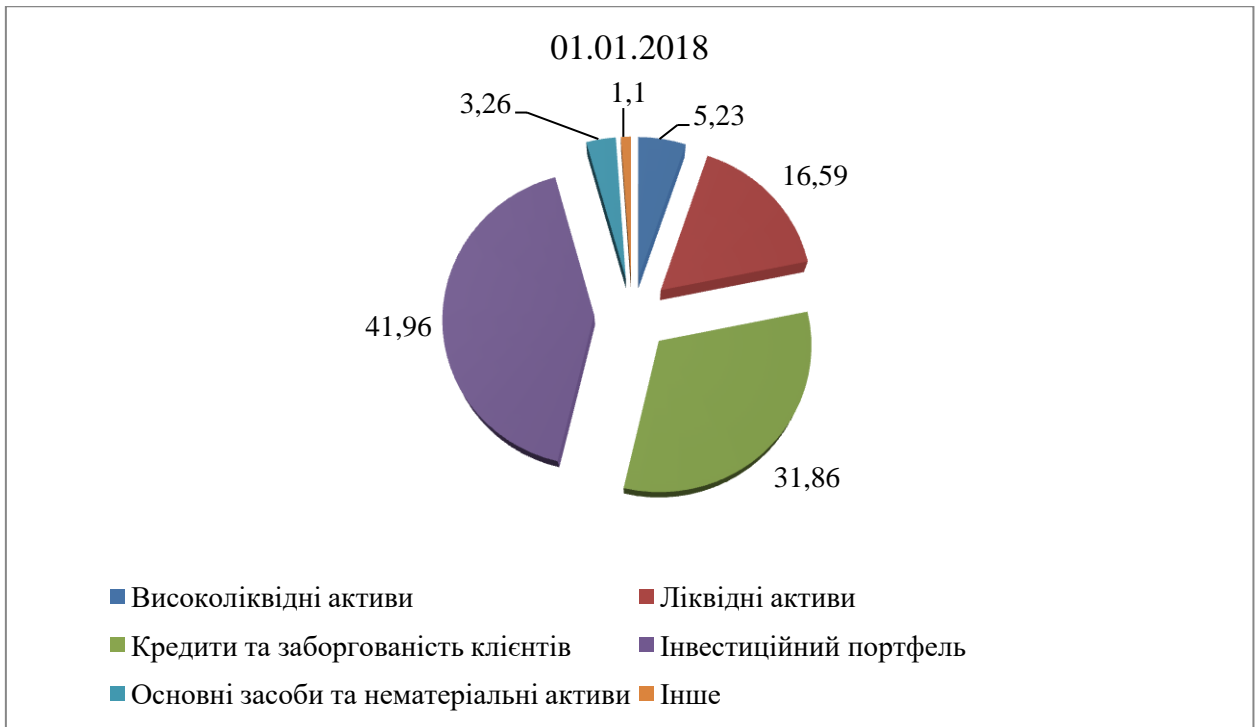


Рис.2.2. Структура активів АТ «Ощадбанк» в 2018р.

Темп приросту інших активів складає 15,19% у 2019 році.

Високоліквідні активи у 2019 році склали 36 692 395 тис. грн. (14,73% у структурі активів). Збільшення відповідно до початку року склало 26 091 580 тис. грн. або 10,47%.

Вагому частину займає інвестиційний портфель у структурі активів. На початок 2019 року він склав 117 411 907 тис. грн. (47,13% у структурі) та 114 450 053 тис. грн. на кінець року (45,95% у структурі). Зменшився на 1,19%.

Далі перейдемо до аналізу пасивів (табл. 2.3). У 2019 році вони склали 249 101 121 тис. грн., тобто відбулося збільшення на 31 349 152 тис. грн., або 14,40%.

Найбільшу питому вагу в зобов'язаннях складають кошти клієнтів 88,06% у 2019 році.

Кошти банків збільшилися на 3 966 тис. грн. у 2019 році.

Інші зобов'язання збільшилися з 1 013 391 тис. грн. до 1 782 373 тис. грн. Темп приросту склав 75,88%.

З таблиці 2.3 ми бачимо, що власний капітал у 2019 році склав 19 551 908 тис. грн., темп росту - 105,44%.

Аналіз динаміки та структури пасивів АТ «Ощадбанк» в 2020р. проведено в табл.2.4.

Результати дослідження показали, що активи за 2020 рік зменшилися на 15 562 237 тис. грн., темп росту дорівнює 93,75%.

Високоліквідні активи у 2020 році склали 26 514 696 тис. грн., що на 30 288 258 тис. грн. менше, ніж у минулому році. Їх питома вага у 2020 році становить 11,35%.

Питома вага ліквідних активів в структурі активів банку незначна. За період 2020-го року відбулося зменшення з 0,02% до 0,00004%. Темп приросту має від'ємне значення.

Таблиця 2.3.

Аналіз активів та пасивів АТ «Ощадбанк» за 2019р.

Показник	01.01.2019		31.12.2019		Темп росту	Темп приросту	Відхилення (в грн)	Відхилення у структурі
	тис.грн.	%	тис.грн.	%				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Активи								
Високоліквідні активи	10 600 815	4,87	36 692 395	14,73	346,13	246,13	26 091 580	9,86
Ліквідні активи	10 910 047	5,01	20 155 539	8,09	184,74	84,74	9 245 492	3,08
Кредити та заборгованість клієнтів	67 543 176	31,02	65 168 344	26,16	96,48	-3,52	-2 374 832	-4,86
Інвестиційний портфель	117 411 907	53,92	114 450 053	45,95	97,48	-2,52	-2 961 854	-7,97
Основні засоби та нематеріальні активи	8 953 527	4,11	9 947 977	3,99	111,11	11,11	994 450	-0,12
Інше	2 332 497	1,07	2 686 813	1,08	115,19	15,19	354 316	0,01
Усього активів	217 751 969	100	249 101 121	100	114,40	14,40	31 349 152	0
Зобов'язання								
Кошти банків	54 074	0,03	58 040	0,03	107,33	7,33	3 966	0,00
Кошти клієнтів	154 016 454	77,31	202 143 040	88,06	131,25	31,25	48 126 586	10,75

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	34 496 675	17,32	18 303 243	7,97	53,06	-46,94	-16 193 432	-9,34
Інші запозичені кошти	6 618 734	3,32	4 430 083	1,93	66,93	-33,07	-2 188 651	-1,39
Інші зобов'язання	1 013 391	0,51	1 782 373	0,78	175,88	75,88	768 982	0,27
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	130 137	0,07	369 794	0,16	284,16	184,16	239 657	0,10
Субординований борг	2 879 790	1,45	2 462 640	1,07	85,51	-14,49	-417 150	-0,37
Усього зобов'язань	199 209 255	100	229 549 213	100	115,23	15,23	30 339 958	0
Власний капітал								
Акціонерний капітал	49 724 980	268,16	49 724 980	254,32	100	0	0	-13,84
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-33 219 707	-179,15	-33 008 471	-168,82	99,36	-0,64	211 236	10,33
Резерви	2 037 441	10,99	2 835 399	14,50	139,16	39,16	797 958	3,51
Усього власного капіталу	18 542 714	100	19 551 908	100	105,44	5,44	1 009 194	0
Усього зобов'язань та власного капіталу	217 751 969	100	249 101 121	100	114,40	14,40	31 349 152	0

Інвестиційний портфель займає найбільшу частку в структурі активів банку. На початок 2020-го року частка становила 45,95% , а на кінець - 56,05%.

Найбільшу питому вагу в зобов'язаннях складають кошти клієнтів 87,98% у 2020 році.

Кошти банків збільшилися на 5 765 942 тис. грн. у 2020 році.

Проаналізувавши дані з таблиці 2.4 та діаграми ми можемо зробити висновок, що власний капітал у 2020 році збільшився на 2383 291 тис. грн. порівняно з 2019-м роком.

Динаміка складових активів та капіталу в 2018-2020р. наведено на рис.2.3.

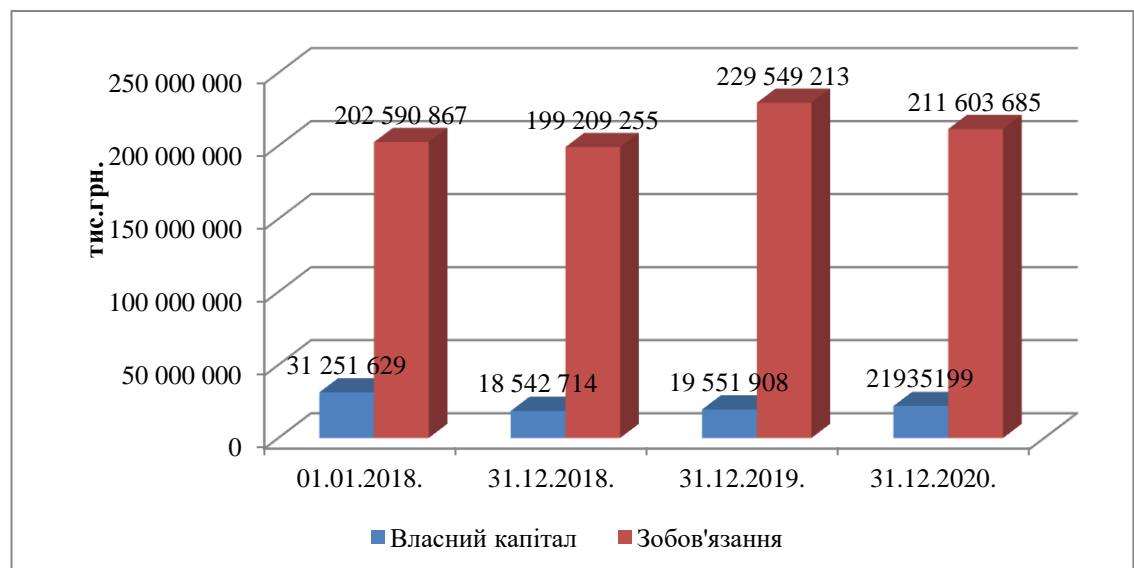
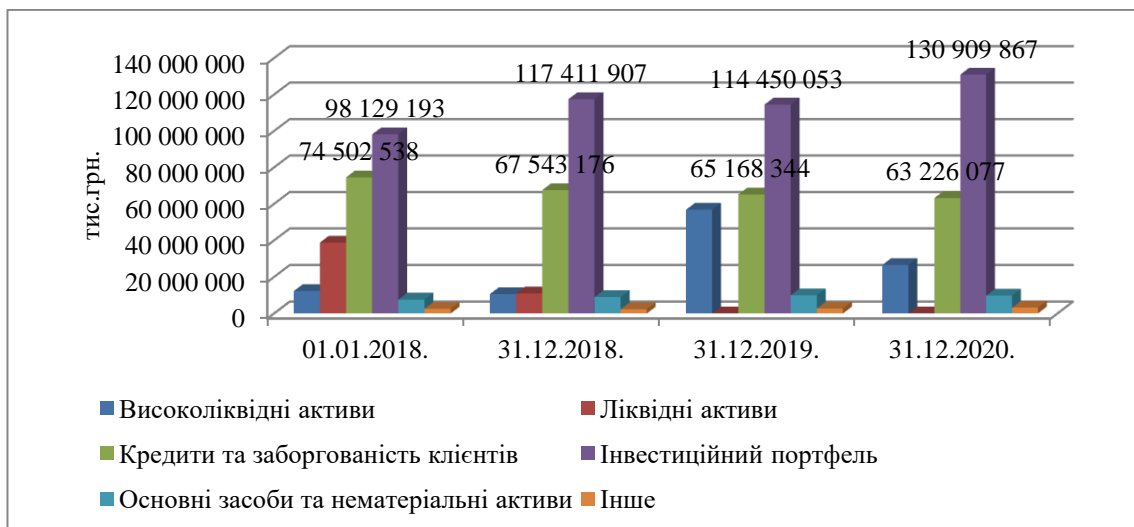


Рис.2.3. Динаміка активів та капіталу АТ «Ощадбанк» в 2018-2020рр.

Таблиця 2.4.

Аналіз активів та пасивів АТ «Ощадбанк» за 2020р.

Показник	01.01.2020		31.12.2020		Темп росту	Темп приросту	Відхилення (в грн)	Відхилення у структурі
	тис.грн.	%	тис.грн.	%				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Активи								
Високоліквідні активи	56 802 954	22,80	26 514 696	11,35	46,68	-53,32	-30 288 258	-11,45
Ліквідні активи	44 980	0,02	100	0,00004	0,22	-99,78	-44 880	-0,02
Кредити та заборгованість клієнтів	65 168 344	26,16	63 226 077	27,07	97,02	-2,98	-1 942 267	0,91
Інвестиційний портфель	114 450 053	45,95	130 909 867	56,05	114,38	14,38	16 459 814	10,11
Основні засоби та нематеріальні активи	9 947 977	3,99	9 725 360	4,16	97,76	-2,24	-222 617	0,17
Інше	2 686 813	1,08	3 162 784	1,35	117,72	17,72	475 971	0,28
Усього активів	249 101 121	100	233 538 884	100	93,75	-6,25	-15 562 237	0
Зобов'язання								
Кошти банків	58 040	0,03	5823982	2,75	10034,43	9934,43	5 765 942	2,73
Кошти клієнтів	202 143 040	88,06	186167805	87,98	92,10	-7,90	-15 975 235	-0,08

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	18 303 243	7,97	11 744 323	5,55	64,17	-35,83	-6 558 920	-2,42
Інші запозичені кошти	4 430 083	1,93	4 452 649	2,10	100,51	0,51	22 566	0,17
Інші зобов'язання	1 782 373	0,78	1 904 852	0,90	106,87	6,87	122 479	0,12
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	369 794	0,16	233 834	0,11	63,23	-36,77	-135 960	-0,05
Субординований борг	2 462 640	1,07	1 276 240	0,60	51,82	-48,18	-1 186 400	-0,47
Усього зобов'язань	229 549 213	100	211 603 685	100	92,18	-7,82	-17 945 528	0
Власний капітал								
Акціонерний капітал	49 724 980	254,32	49 724 980	226,69	100	0	0	-27,63
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-33 008 471	-168,82	-30 338 809	-138,31	91,91	-8,09	2 669 662	30,51
Резерви	2 835 399	14,50	2 549 028	11,62	89,90	-10,10	-286 371	-2,88
Усього власного капіталу	19 551 908	100	21 935 199	100	112,19	12,19	2 383 291	0
Усього зобов'язань та власного капіталу	249 101 121	100	233 538 884	100	93,75	-6,25	-15 562 237	0

На рис.2.3 наведено зміну структури активів АТ «Ощадбанк» в 2020р.

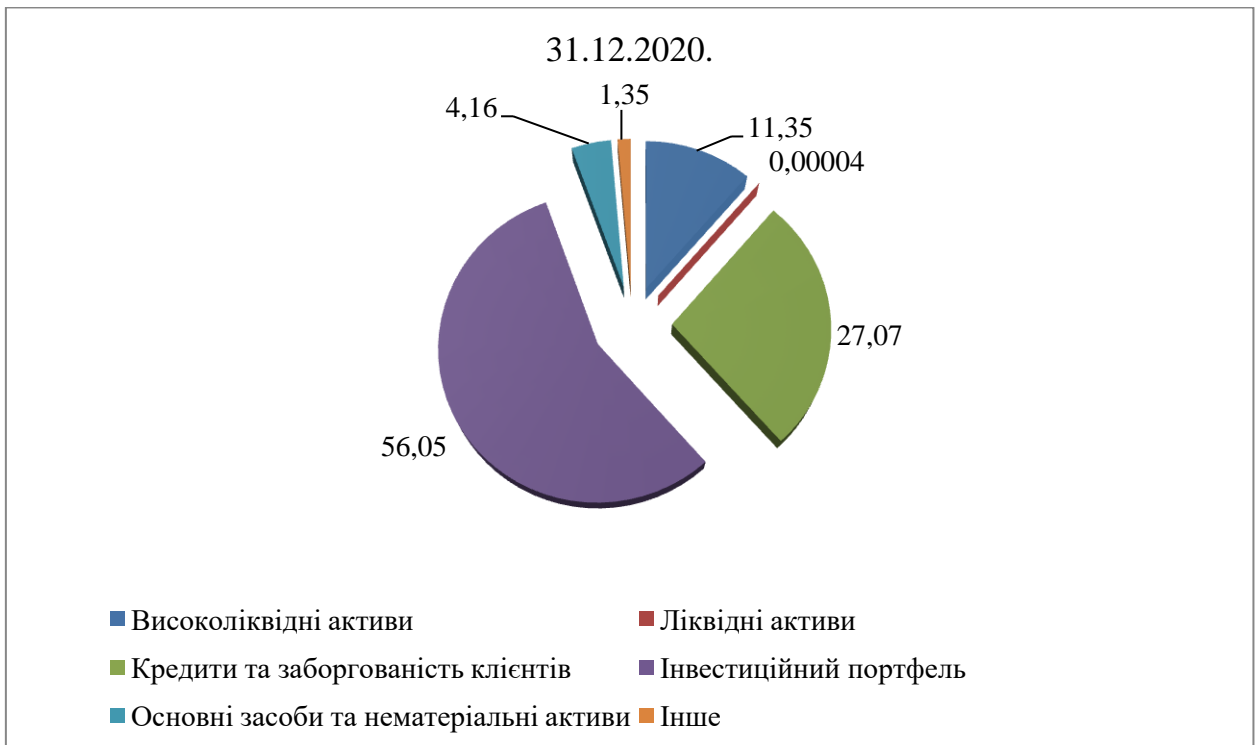
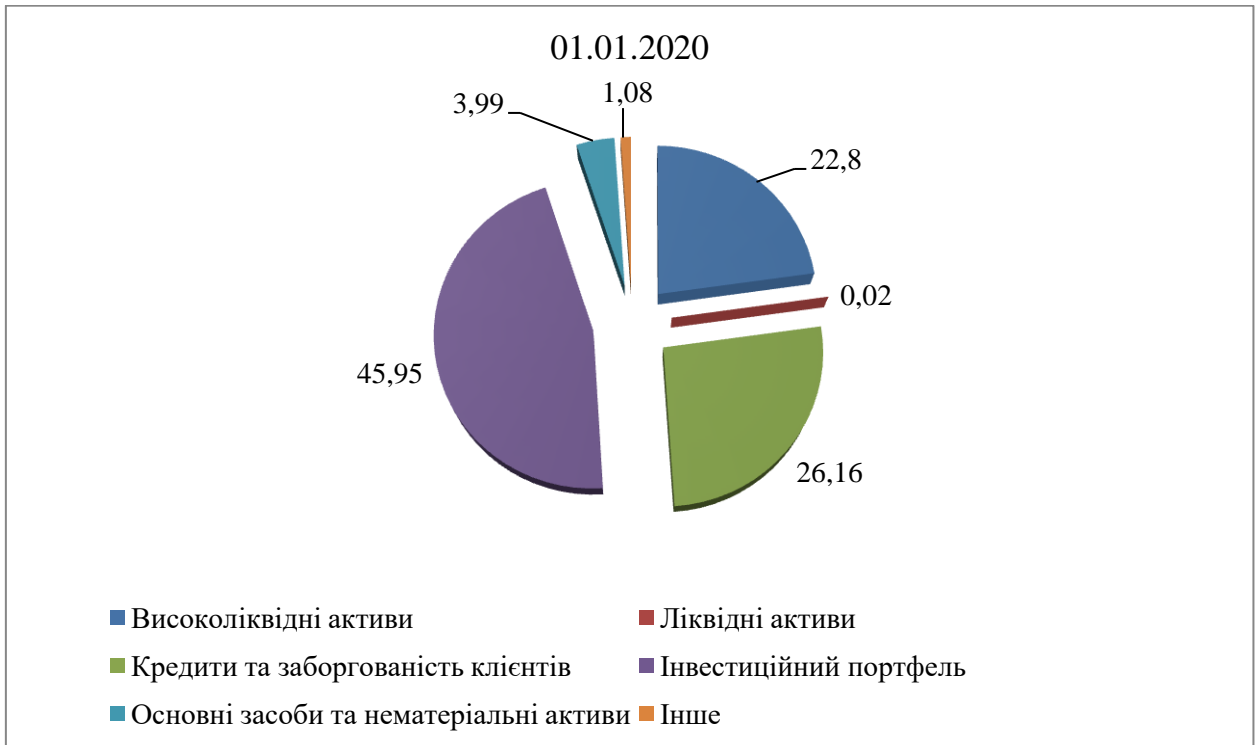


Рис.2.4. Структура активів АТ «Ощадбанк» в 2020р.

Таким чином, аналіз активів та капіталу АТ «Ощадбанк» дозволив визначити структуру та динаміку складових ативів та капіталу. В структурі

кативів переважає інвестиційний портфель, його частка знаходиться в межах від 41,96% до 56,05%.

В структурі капіталу банку переважають зобов'язання. Їх частка змінюється з 86,86% на 01.01.2018 до 91,48% на 31.12.2018, до 92,15% на 31.12.2019, та трохи зменшується до 90,6% на 31.12.2020.

2.3. Система управління ризиками АТ «Ощадбанк»

Управління ризиками відіграє важливу роль у банківській діяльності та операціях АТ «Ощадбанк». Основні ризики, властиві операціям АТ «Ощадбанк», включають:

- ринковий ризик,
- кредитні ризики,
- ризик концентрації,
- ризик ліквідності,
- ризик зміни процентних ставок і курсів валют [35].

АТ «Ощадбанк» створює комплексну та ефективну систему управління ризиками з урахуванням Стратегії розвитку Банку, Декларації схильності до ризиків АТ «Ощадбанк» та інших внутрішніх нормативних документів банку, якими визначено характер та обсяг операцій банку, профіль ризику та системність важливості банку.

З функціональної точки зору управління ризиками налагодження бізнес-процесів та чіткого розподілу обов'язків між підрозділами АТ «Ощадбанк» здійснюється з використанням принципу трьох ліній захисту –рис.2.5.

Перша лінія – на рівні бізнес-підрозділів АТ «Ощадбанк» та підрозділів підтримки діяльності банку. Ці підрозділи приймають ризики та несуть відповідальність за них і надають звіти про поточне управління такими ризиками, відповідно до функцій, визначених положенням про такий підрозділ [35].

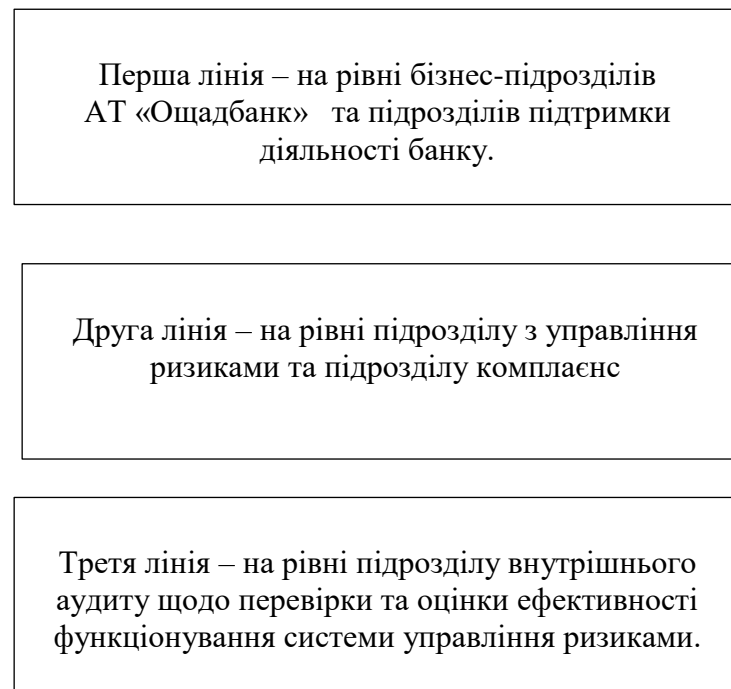


Рис.2.5. Лінії захисту від ризиків в АТ «Ощадбанк»

Друга лінія – на рівні підрозділу з управління ризиками та підрозділу комплаєнс.

Третя лінія – на рівні підрозділу внутрішнього аудиту щодо перевірки та оцінки ефективності функціонування системи управління ризиками.

Організаційна структура управління ризиками передбачає чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень з управління ризиками між усіма суб'єктами системи управління ризиками та працівниками АТ «Ощадбанк», а також їх відповідальність згідно з таким розподілом.

Функції управління ризиками розподілені між наступними суб'єктами системи управління ризиками:

- Наглядова рада Банку;
- комітет Наглядової ради АТ «Ощадбанк» з питань ризиків;
- Правління Банку;
- комітети, створені Правлінням Банку:
- підрозділ з управління ризиками;
- підрозділ комплаєнс;

- підрозділ внутрішнього аудиту Банку;
- бізнес-підрозділи та підрозділи підтримки, включаючи підрозділи роботи з непрацюючими активами [35].

Наглядова рада Банку здійснює діяльність відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 643.

Наглядова рада АТ «Ощадбанк» Банку несе повну відповідальність за створення комплексної та ефективної системи управління ризиками, на які наражається банк у своїй діяльності. Визначення загальної стратегії управління ризиками банку здійснюється Наглядовою радою Банку.

Для забезпечення контролю за дотриманням політик управління ризиками - Наглядовою радою прийнято рішення № 1 від 20 червня 2019 року (питання б) щодо утворення постійних комітетів Наглядової ради Банку, а саме:

- комітету з питань аудиту,
- комітету з питань призначень та винагород посадовим особам,
- комітету з питань ризиків, комітету з питань стратегії.

Також рішенням № 3 Наглядової ради від 25 липня 2019 року затверджено Положення про комітет Наглядової ради АТ «Ощадбанк» з питань ризиків, яким визначено функції та відповідальність членів комітету.

Зокрема, функціями комітету визначено:

- контроль за врахуванням бізнес-моделі АТ «Ощадбанк» та стратегії управління ризиками при ціноутворенні/установленні тарифів на банківські продукти, а також, якщо ціни/тарифи не покривають ризики АТ «Ощадбанк», розробку заходів та надання їх на розгляд і затвердження (прийняття рішень) Наглядовій раді АТ «Ощадбанк»;

- контроль за впровадженням та дотриманням декларації схильності до ризиків, стратегії управління ризиками та інших внутрішньобанківських документів;

– контроль стану виконання заходів щодо оперативного усунення недоліків у функціонуванні системи управління ризиками, виконання рекомендацій і зауважень підрозділу внутрішнього аудиту, зовнішніх аудиторів, Національного банку України та інших контролюючих органів;

– контроль та нагляд за стратегіями з управління капіталом і ліквідністю, а також за всіма ризиками визначеними декларацією схильності до ризиків, зокрема, кредитними, ринковими, операційними, репутаційними та іншими АТ «Ощадбанк» суттєвими ризиками АТ «Ощадбанк», визначеними такими відповідно до внутрішніх нормативних документів АТ «Ощадбанк»;

– розгляд звітів та надання пропозиції (в тому числі щодо заходів з метою оперативного усунення недоліків) [35].

Правління АТ «Ощадбанк» забезпечує виконання завдань, рішень Наглядової ради банку щодо впровадження системи управління ризиками, включаючи стратегію та політики з управління ризиками, культуру управління ризиками, процедури, методи та інші заходи ефективного управління ризиками.

В положеннях про постійно діючі робочі органи (комітети), створені Правлінням Банку, визначено право на накладання керівником підрозділу ризик-менеджменту та керівником підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) заборони (вето) на рішення комітетів, створених Правлінням Банку.

З метою приведення організаційної структури системи управління ризиками у відповідність до вимог постанови Правління Національного банку України від 11 червня 2018 року № 64 «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах», 17 вересня 2019 року створено генеральний департамент з управління ризиками та департамент комплаєнс.

Директору генерального департаменту з управління ризиками підпорядковано:

– департамент кредитних ризиків та оцінки активів - для забезпечення ефективної діяльності в частині управління кредитними ризиками;

– департамент стратегічних ризиків та прогнозування – для забезпечення ефективної діяльності в частині управління ризиком ліквідності, ризиком зміни процентних ставок і валютним ризиком.

Діяльність вказаних підрозділів направлена на виявлення, аналіз, оцінку, моніторинг та контроль ризиків в Банку та підтримку прийняття рішень відповідних профільних комітетів в частині управління ризиками.

Департамент комплаєнс забезпечує організацію контролю за дотриманням Банком норм законодавства, внутрішніх нормативних документів та відповідних стандартів професійних об'єднань, дія яких поширюється на Банк тощо.

Вказані підрозділи є незалежними від інших напрямів бізнесу. Підрозділ внутрішнього аудиту Банку здійснює перевірку та оцінку ефективності системи управління ризиками в Банку підрозділами першого та другого рівнів захисту, уключаючи оцінку ефективності системи внутрішнього контролю [44].

Бізнес-підрозділи та підрозділи підтримки, уключаючи підрозділи по роботі з НПА, приймають ризики та несуть відповідальність за них і подають звіти щодо поточного управління такими ризиками.

Банк управляє наступними ризиками:

1. Кредитний ризик являє собою ризик фінансового збитку для АТ «Ощадбанк» в результаті невиконання позичальником чи контрагентом, групою контрагентів прийнятих на себе зобов'язань перед Банком. Кредитний ризик виникає, головним чином, у зв'язку з кредитами та інвестиційними цінними паперами.

Для цілей звітності з управління ризиками АТ «Ощадбанк» розглядає та консолідує всі елементи кредитного ризику (такі як ризик невиконання своїх зобов'язань окремими позичальниками та контрагентами, а також ризики, властиві певним країнам та галузям) [44].

Під час надання та супроводження зобов'язань з кредитування (зобов'язання по невикористаних кредитах, акредитивах та гарантіях) керівництво використовує такі ж процедури розгляду, затвердження та супроводження, що і для наданих кредитів.

2. Ризик концентрації визначається Банком як ризик можливих втрат внаслідок концентрації ризику на конкретних інструментах, окремих операціях та галузях економіки.

Акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» – один з найбільших державних банків України і специфіка його діяльності пов'язана зі значними обсягами операцій із державними підприємствами, у тому числі за державними програмами, внаслідок чого виникає значна концентрація кредитного та інвестиційного ризиків щодо окремих контрагентів та груп пов'язаних контрагентів та галузей економіки.

Станом на 31 грудня 2020 року 69% активів та 18% зобов'язань (31 грудня 2019 року: 65% активів та 37% зобов'язань), сконцентровано в операціях з пов'язаними сторонами АТ «Ощадбанк». Операції з пов'язаними сторонами в переважній частині складала операції з державою та суб'єктами господарювання, пов'язаними з органами державної влади.

Банк здійснює управління ризиком концентрації у кредитному портфелі та портфелі цінних паперів шляхом встановлення лімітів для окремих контрагентів та груп контрагентів. Детальний опис цього процесу наведений вище у розділі про кредитний ризик. Також Банк для управління ризиком використовує ліміти, які визначаються на основі вимог НБУ [35].

Станом на 31 грудня 2020 року концентрація активів на одного контрагента - пов'язана сторона державне підприємство Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» складала 3% (31 грудня 2019 року: 5%).

3. Ризик ліквідності виникає внаслідок невідповідності строків і сум надходження/списання грошових коштів та полягає у загрозі виникнення втрат, недоотримання доходу або зменшення ринкової вартості капіталу

Банку внаслідок неспроможності Банку вчасно, в повному обсязі та з мінімальними втратами покрити потреби у грошових коштах для виконання своїх грошових зобов'язань.

З метою управління ризиком ліквідності АТ «Ощадбанк» здійснює моніторинг очікуваних майбутніх потоків грошових коштів клієнтів та за банківськими операціями, що є частиною процесу управління активами/зобов'язаннями.

Основною метою управління ризиком ліквідності є забезпечення наявності обсягу ліквідних коштів, достатнього для покриття поточних та планових потреб з метою оптимізації витрат Банку, пов'язаних з забезпеченням необхідного обсягу ліквідних коштів. Управління ризиком ліквідності направлене також на забезпечення спроможності Банку покривати відтік грошових коштів за кризовим сценарієм (в разі системної кризи, або близької до системної кризи ліквідності).

Виявлення та оцінка ризику ліквідності здійснюється на основі:

- аналізу руху грошових потоків;
- аналізу розривів ліквідності;
- аналізу концентрацій активів та зобов'язань;
- аналізу сценаріїв, включаючи сценарії кризових ситуацій, які полягають у моделюванні аномальної поведінки ринку;
- аналізу ситуації на фінансовому ринку в розрізі окремих фінансових інструментів [35].

Комітет з питань управління активами і пасивами Банку щомісяця проводить аналіз джерел фінансування, враховуючи зміни у відсоткових ставках за попередній місяць та приймає відповідні рішення щодо управління активами та пасивами.

Аналіз розривів ліквідності на основі балансової вартості фінансових активів та зобов'язань, наведений нижче в таблицях 2.5 та 2.6. Аналіз ліквідності проводиться на основі очікуваних грошових потоків.

Таблиця 2.5

Аналіз розривів ліквідності АТ «Ощадбанк» станом на 31 грудня 2019 року

	До 1 місяця	Від 1 до 3 місяців	Від 3 місяців до 1 року	Від 1 до 5 років	Більше 5 років	Строк погашення не визначений	31 грудня 2019 року Всього
1	2	3	4	5	6	7	8
Непохідні фінансові активи							
Грошові кошти та їх еквіваленти	20110559	-	-	-	-	-	20110559
Кредити, надані клієнтам	2594268	4309883	15395724	33627860	9240609	-	65168344
Інвестиції	23745172	18098770	5887270	43970309	24502136	-	116203657
Всього активів, за якими нараховуються проценти	46449999	22408653	21282994	77598169	33742745	-	201482560
Грошові кошти та їх еквіваленти	36692395	-	-	-	-	-	36692395
Кошти в банках	100	-	44880	-	-	-	44980
Інвестиції	-	-	-	-	-	412526	412526
Інвестиції в дочірні та асоційовані компанії	-	-	-	-	-	24800	24800
Інші фінансові активи	7861	176437	1774	5001	2429	-	193502
Всього непохідних фінансових активів	83150355	22585090	21329648	77603170	33745174	437326	238850763
Непохідні фінансові зобов'язання							

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Кошти банків	58040	-	-	-	-	-	58040
Рахунки клієнтів	131958816	25735675	43309642	1061651	77256	-	202143040
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	-	7293491	1437280	8975954	596518	-	18303243
Інші запозичені кошти	14495	375780	625352	3269143	145313	-	4430083
Зобов'язання з оренди	30613	41627	154875	217036	21060	-	465211
Субординований борг	1279678	-	147870	1035092	-	-	2462640
Всього зобов'язань, за якими нараховуються проценти	133341642	33446573	45675019	14558876	840147	-	227862257
Інші фінансові зобов'язання	598263	28	233	449	3069	-	602042
Всього непохідних фінансових зобов'язань	133939905	33446601	45675252	14559325	843216	-	228464299
Розрив ліквідності між непохідними активами та зобов'язаннями	-50789550	-10861511	-24345604	63043845	29901958	437326	-

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Розрив ліквідності між процентними активами та зобов'язаннями	-86891643	-11037920	-24392025	63039293	29902598	-	-
Кумулятивний розрив ліквідності між процентними активами і зобов'язаннями	-86891643	-97929563	-122321588	-59282295	-29379697	-	-
Кумулятивний розрив ліквідності у процентному вираженні від усіх активів	-34,90%	-39,30%	-49,10%	-23,80%	-11,80%	-	-
Сукупний розрив ліквідності	-50789550	-10861511	-24345604	63043845	29901958	437326	-
Кумулятивний розрив ліквідності	-50789550	-61651061	-85996665	-22952820	6949138	7386464	-

Таблиця 2.6

Аналіз розривів ліквідності АТ «Ощадбанк» станом на 31 грудня 2020 року

	До 1 місяця	Від 1 до 3 місяців	Від 3 місяців до 1 року	Від 1 до 5 років	Більше 5 років	Строк погашення не визначений	31 грудня 2020 року Всього
1	2	3	4	5	6	7	8
Непохідні фінансові активи							
Грошові кошти та їх еквіваленти	11277921	-	-	-	-	-	11277921
Кошти в банках	-	-	-	-	-	-	-
Кредити, надані клієнтам	969553	1125839	12472985	40631455	8026245	-	63226077
Інвестиції	3460291	9802406	48716774	50075742	17615760	-	129670973
Всього активів, за якими нараховуються проценти	15707765	10928245	61189759	90707197	25642005	-	204174971
Грошові кошти та їх еквіваленти	15236775	-	-	-	-	-	15236775
Кошти в банках	100	-	-	-	-	-	100
Інвестиції	-	-	-	-	-	580568	580568
Інвестиції в дочірні та асоційовані компанії	-	-	-	-	-	24800	24800
Інші фінансові активи	12055	405620	647	10329	1596	-	430247

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
Всього непохідних фінансових активів	30956695	11333865	61190406	90717526	25643601	605368	220447461
Непохідні фінансові зобов'язання							
Кошти банків	324695	5499287	-	-	-	-	5823982
Рахунки клієнтів	107727413	30466586	46943486	947172	83148	-	186167805
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	-	2029160	1714340	8000823	-	-	11744323
Інші запозичені кошти	34620	450944	866463	3100622	-	-	4452649
Зобов'язання з оренди	29600	41277	148095	185348	10579	-	414899
Субординований борг	216756	-	176581	882903	-	-	1276240
Всього зобов'язань, за якими нараховуються проценти	108333084	38487254	49848965	13116868	93727	-	209879898
Інші фінансові зобов'язання	681238	43	273	960	8760	-	691274
Всього непохідних фінансових зобов'язань	109014322	38487297	49849238	13117828	102487	-	210571172
Розрив ліквідності між непохідними активами та зобов'язаннями	-78057627	-27153432	11341168	77599698	25541114	605368	-

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
Розрив ліквідності між процентними активами та зобов'язаннями	-92625319	-2755909	11340794	77590329	25548278	-	-
Кумулятивний розрив ліквідності між процентними активами і зобов'язаннями	-92625319	-120184328	-108843534	-31253205	-5704927	-	-
Кумулятивний розрив ліквідності у процентному вираженні від усіх активів	-39,70%	-51,50%	-46,60%	-13,40%	-2,40%	-	-
Сукупний розрив ліквідності	-78057627	-27153432	11341168	77599698	25541114	605368	-
Кумулятивний розрив ліквідності	-78057627	-105211059	-93869891	-16270193	9270921	9876289	-

Управління ризиком ліквідності Банку включає оцінку основних поточних рахунків, тобто стабільного залишку коштів клієнтів, визначених за допомогою статистичних методів аналізу історичної інформації щодо коливань залишків на поточних рахунках клієнтів. Станом на 31 грудня 2020 року незнижувані залишки на поточних рахунках оцінювалися в сумі 45 807 105 тисяч гривень (31 грудня 2019 року: 34 215 447 тисяч гривень). На основі припущення щодо здатності продовжувати свою діяльність на безперервній основі фактичний термін погашення незнижуваного залишку вважається невизначеним [35].

Керівництво Банку вважає, що розрив ліквідності (з урахуванням очікуваних строків погашення рахунків клієнтів) за часовим кошиком «до 1 року» станом на 31 грудня 2020 року є контрольованим та не загрожує здатності Банку своєчасно та в повному обсязі розраховуватись за власними зобов'язаннями.

4. Ринкові ризики. До складу ринкових ризиків АТ «Ощадбанк» відносить валютний ризик, процентний ризик та ціновий ризик.

Основна діяльність Банку пов'язана з залученням/розміщенням процентних зобов'язань/активів, внаслідок чого відсотковий ризик є одним з основних фінансових ризиків, на які наражається банк. Процентний ризик виникає внаслідок можливості несприятливих змін процентних ставок на ринку, які створюють негативний вплив на процентний дохід/капітал банку.

Основною метою управління процентним ризиком є обмеження несприятливого впливу змін відсоткових ставок на фінансовий результат і капітал Банку.

Управління процентним ризиком здійснюється в основному шляхом встановлення та перегляду кривих дохідності по залученню/розміщенням, а також встановлення цільового значення процентного спреду. З метою забезпечення планового обсягу чистого процентного доходу та цільового значення процентного спреду Банк здійснює управління структурою балансу,

зокрема, процентними активами і зобов'язаннями, з урахуванням дотримання оптимального співвідношення процентного ризику та дохідності.

Управління процентним ризиком здійснюється за допомогою наступних методів та інструментів:

- встановлення та перегляд кривих дохідності із залучення та розміщення коштів в розрізі валют;
- встановлення лімітів та обмежень на проведення банківських операцій;
- встановлення процентного спреду як цільового показника діяльності Банку;
- структурне управління балансом банку;
- аналіз можливих сценаріїв і моделювання;
- аналіз процентного GAP;
- метод дюрації.

Комітет з питань управління активами та пасивами Банку управляє ризиком зміни процентної ставки та ринковими ризиками шляхом зіставлення позиції за процентними ставками, що дає змогу проводити операції з позитивною процентною маржею.

В таблиці 2.7 наведено аналіз ризику процентної ставки і, відповідно, можливість виникнення прибутку або збитку. Середні значення процентних ставок представлені за категоріями фінансових активів та зобов'язань для визначення рівня ризику процентної ставки та оцінки ефективності політики управління процентними ставками, яку використовує АТ «Ощадбанк».

Таблиця 2.7

Аналіз ризику процентної ставки АТ «Ощадбанк» на 31.12.2020

Показники	Гривні	Долари США	Євро	Інші
	%	%	%	%
1	2	3	4	5
Станом на 31.12.2020				
Активи				
Грошові кошти та їх еквіваленти	-	0,47	-0,44	-0,03
Кредити, надані клієнтам	12,63	9,99	9,44	-

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
Інвестиції:				
Державні боргові цінні папери з індексованою вартістю	5,86	-	-	-
Інші державні боргові цінні папери	12,6	5,64	-	-
Інші цінні папери	14,93	-	-	-
Зобов'язання				
Кошти банків	-	-	-	-
Рахунки клієнтів:				
Поточні рахунки	4,04	0,65	0,25	-
Депозити	14,62	3,88	2,44	1,05
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	-	9,54	-	-
Інші запозичені кошти	14,96	5,87	4,17	-
Зобов'язання з оренди	19,46	7,81	-	-
Субординований борг	-	9,07	-	-
Станом на 31.12.2020				
Активи				
Грошові кошти та їх еквіваленти	-	0,03	-0,55	-0,02
Кредити, надані клієнтам	11,89	7,05	8,08	-
Інвестиції:				
Державні боргові цінні папери з індексованою вартістю	5,86	-	-	-
Інші державні боргові цінні папери	11,62	5,92	2,36	-
Інші цінні папери	13,09	-	-	-
Зобов'язання				
Кошти банків	6,00	-	-	-
Рахунки клієнтів:				
Поточні рахунки	2,06	0,24	0,03	-
Депозити	6,92	1,88	1,12	1,5
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	-	9,52	-	-
Інші запозичені кошти	8,22	5,87	4,16	-
Зобов'язання з оренди	17,85	7,75	-	-
Субординований борг	-	7,22	-	-

Більшість кредитних договорів та інших договорів щодо фінансових активів та зобов'язань Банку містить параграф щодо можливості зміни процентної ставки за вимогою кредитора. Банк здійснює моніторинг своєї

процентної маржі на постійній основі та не вважає, що він може піддатись значному впливу ризику зміни процентної ставки та ризику зміни грошових потоків. В таблиці 2.8 наведений аналіз чутливості до процентного ризику, який був проведений на основі змін, які були обґрунтовано можливими. Ступінь цих змін визначається керівництвом і відображається в звітах про управління ризиком, які надаються провідному управлінському персоналу АТ «Ощадбанк»

Таблиця 2.8

Чутливість фінансового результату до можливих процентних ставок за фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю

Показники	Зміна у прибутках/збитках		Зміна у капіталі	
	Зміна процентної ставки: +1 п.п.	Зміна процентної ставки: -1 п.п.	Зміна процентної ставки: +1 п.п.	Зміна процентної ставки: -1 п.п.
1	2	3	4	5
Станом на 31.12.2019				
Державні цінні папери з індексованою вартістю, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-1910862	2047517	-	-
Державні цінні папери, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-	-	-220099	226408
Інші цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-	-	-	-
Інші цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-	-	-22617	23172
Кредити, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-107276	110036	-	-
Всього	-2018138	2157553	-242716	249580

Продовження таблиці 2.8

1	2	3	4	5
Станом на 31.12.2020				
Державні цінні папери з індексованою вартістю, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-2001558	2130014	-	-
Державні цінні папери, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-	-	-96816	99733
Інші цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-	-	-	-
Інші цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-	-	-12705	13041
Кредити, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-101945	109311	-	-
Всього	-2103503	2239325	-109521	112774

В таблиці 2.9 наведена чутливість фінансового результату Банку до можливих змін процентних ставок за інструментами з плаваючою процентною ставкою.

Таблиця 2.9

Чутливість фінансового результату до можливих змін процентних ставок за інструментами з плаваючою процентною ставкою

Базова ставка	Зміни у прибутках/збитках	
	Зміни процентної ставки: +1 п.п. для гривні та +0,25 п.п. для іноземної валюти	Зміни процентної ставки: -1 п.п. для гривні та -0,25 п.п. для іноземної валюти
1	2	3
Станом на 31.12.2019		
Активи	116445	-62295
ECBDF	47	-47

Продовження таблиці 2.9

1	2	3
EFF	60	-60
USD LIBOR ON	11883	-11883
Облікова НБУ	104455	-50305
Зобов'язання	-7515	7515
UIRD 3m.	-500	500
USD LIBOR 6m.	-5922	5922
Облікова НБУ	-1093	1093
Всього	108930	-54780
Станом на 31.12.2020		
Активи	141483	-141483
ECBDF	81	-81
EFF	111	-111
EUR LIBOR Overnight	-	-
UIRD (3m)	14708	-14708
0UIRD (6m)	27832	-27832
UIRD (12m)	170	-170
Облікова НБУ	98581	-98581
Зобов'язання	-10663	10663
3m.Euribor	-521	521
3m/UIRD	-500	500
LIBOR 6m.	-3093	3093
Облікова НБУ	-6549	6549
Всього	130820	-130820

Станом на 31 грудня 2020 року сукупний вплив на фінансовий результат Банку при збільшенні процентних ставок на 1 п.п. в національній валюті та на 0,25 п.п. в доларах США та євро може становити плюс 130 821 тисячу гривень (31 грудня 2019 року: плюс 108 930 тисяч гривень); при зменшенні ставок на відповідну величину, вплив на фінансовий результат може становити мінус 130 821 тисячу гривень, 31 грудня 2019 року: мінус 54 780 тисяч гривень).

Банк здійснює операції в різних валютах, і тому може зазнавати негативного впливу валютного ризику, який полягає у загрозі виникнення втрат, недоотримання доходу або зменшення ринкової вартості капіталу

Банку внаслідок несприятливих змін курсів обміну валют та банківських металів на ринку внаслідок утримання відкритої валютної позиції.

Основною метою управління валютним ризиком є обмеження негативного впливу змін курсів валют на фінансовий результат діяльності і капітал Банку. З цією метою Банк здійснює управління валютною позицією в розрізі окремих іноземних валют та банківських металів для забезпечення оптимального співвідношення між ризиком та дохідністю.

Виявлення та оцінка валютних ризиків здійснюється на основі:

- аналізу відкритих валютних позицій банку;
- VAR-методології оцінки валютних ризиків;
- аналізу концентрацій;
- аналізу можливих сценаріїв і моделювання;
- стрес-тестування.

Управління валютного контролю, Казначейство та Департамент стратегічного ризик-менеджменту та прогнозування здійснює щоденний моніторинг відкритої валютної позиції Банку. На основі інформації, підготовленої Управлінням валютного контролю, Казначейством та Департамент стратегічного ризик менеджменту та прогнозування, Комітет з питань управління активами та пасивами контролює валютний ризик шляхом управління відкритою валютною позицією, базуючись на прогнозному рівні знецінювання гривні та інших макроекономічних показниках, що дає АТ «Ощадбанк» можливість оптимізувати ризики від значних коливань валютних курсів по відношенню до національної валюти.

Висновки до розділу 2

На основі другого розділу можна зробити наступні висновки:

1. Акціонерне товариство “Державний ощадний банк України” - одна з найбільших фінансово-банківських установ в Україні, яка стабільно працює в умовах постійної конкуренції на ринку банківських послуг та прагне бути сучасним конкурентоспроможним банком. З проголошенням незалежності

України “Ощадбанк” відокремлюється від “Ощадбанку” СРСР. На сьогодні Ощадбанк - єдиний серед українських банків, який має закріплену законом державну гарантію збереження вкладів громадян та їх видачі за першою вимогою.

2. Середньорічна вартість активів банку у 2019 році склала 233426545 тис. грн., що на 110463904 тис. грн., більше ніж у 2018 році, а у 2020р. вони дорівнювали 241320003 тис.грн., що на 7893458 тис. грн. менше, ніж у 2019 році.

Чистий прибуток у 2019 році склав 255159 тис. грн., що на 92920 тис. грн., більше ніж у 2018 році, а у 2020р. він дорівнював 2776323 тис.грн., що на 2521164 тис. грн. менше, ніж у 2019 році.

3. АТ «Ощадбанк» створює комплексну та ефективну систему управління ризиками з урахуванням Стратегії розвитку Банку, Декларації схильності до ризиків АТ «Ощадбанк» та інших внутрішніх нормативних документів банку, якими визначено характер та обсяг операцій банку, профіль ризику та системність важливості банку.

З функціональної точки зору управління ризиками налагодження бізнес-процесів та чіткого розподілу обов'язків між підрозділами АТ «Ощадбанк» здійснюється з використанням принципу трьох ліній захисту:

– перша лінія – на рівні бізнес-підрозділів АТ «Ощадбанк» та підрозділів підтримки діяльності банку. Ці підрозділи приймають ризики та несуть відповідальність за них і надають звіти про поточне управління такими ризиками, відповідно до функцій, визначених положенням про такий підрозділ;

– друга лінія – на рівні підрозділу з управління ризиками та підрозділу комплаєнс;

– третя лінія – на рівні підрозділу внутрішнього аудиту щодо перевірки та оцінки ефективності функціонування системи управління ризиками.

4. Організаційна структура управління ризиками передбачає чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень з управління ризиками між усіма суб'єктами системи управління ризиками та працівниками АТ «Ощадбанк», а також їх відповідальність згідно з таким розподілом.

5. Функції управління ризиками розподілені між наступними суб'єктами системи управління ризиками: Наглядова рада Банку; комітет Наглядової ради АТ «Ощадбанк» з питань ризиків; Правління Банку; комітети, створені Правлінням Банку: підрозділ з управління ризиками; підрозділ комплаєнс; підрозділ внутрішнього аудиту Банку.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ АТ «ОЩАДБАНК»

3.1. Управління кредитними ризиками АТ «Ощадбанк»

Кредитні операції завжди були і залишаються пріоритетним напрямом діяльності АТ «Ощадбанк». У структурі активів АТ «Ощадбанк» кредити становлять близько 30 – 40% загального їхнього обсягу та забезпечують 2/3 усіх доходів банківської діяльності. Високі темпи зростання кредитних операцій зумовлені тим, що кредити є основними та найприбутковішими банківськими активами. Однак висока дохідність кредитних операцій неодмінно супроводжується підвищеними ризиками, внаслідок чого кредитування визнається найризикованішим видом банківської діяльності.

Світовий досвід доводить, що стабільність функціонування банків у сучасних динамічних умовах залежить від рівня кредитних ризиків. Неврахування негативного прояву цих ризиків є причиною значних банківських втрат від здійснення кредитних операцій та зумовлює банкрутство банків. Негативна дія кредитних ризиків реалізується у зростанні обсягів проблемних кредитів, які є потенційними втратами банків, підвищенні рівня витрат на формування резервів під можливі втрати за кредитними операціями, а також інших видів витрат.

При з'ясуванні економічної суті кредитних ризиків доцільно враховувати не тільки залежність ризиків від непередбачених чинників щодо позичальників, а й від управлінських рішень і дій менеджерів банків як суб'єктів ризику, а також умов зовнішнього середовища функціонування банків і їхніх клієнтів [52,с.39].

Виходячи з цих міркувань, кредитний ризик банку доцільно розглядати як економічну категорію, сутність якої розкриває характер економічних відносин між банком та позичальниками з приводу перерозподілу

фінансових активів і відображає ступінь досягнення очікуваного результату кредитних операцій банку з урахуванням комплексного впливу ризикоутворювальних чинників.

При цьому рівень індивідуальних кредитних ризиків залежить здебільшого від непередбачених ризикоутворювальних чинників щодо діяльності позичальників, а портфельного кредитного ризику – від внутрішньобанківських пріоритетів та кон'юнктури фінансового ринку.

Як індивідуальним, так і портфельним кредитним ризикам АТ «Ощадбанк» притаманні характеристики, які сприяють розумінню їх економічного змісту, а саме: економічна природа, суб'єктивність оцінки, варіаційність рівня, імовірність виникнення, невизначеність наслідків, об'єктивність прояву, альтернативність та напрям впливу.

На рівень кредитних ризиків АТ «Ощадбанк» впливає великих спектр ризикоутворювальних чинників.

Кредитні ризики зумовлюють як унікальні фактори, що виникають у відносинах між банком і позичальниками, так і інтегральні, загальноекономічні, політичні чинники, які притаманні всім банківським ризикам.

Для адекватної оцінки чинників кредитних ризиків доцільно удосконалити їх поділ на основі середовища виникнення та природи впливу. Визначення переліку чинників, як об'єктів регулювання кредитних ризиків, у кожній класифікаційній групі здійснено не тільки з позиції узагальнення наукових підходів у вітчизняних та зарубіжних джерелах, а й на основі аналізу практики здійснення кредитних операцій у банках України. Це дозволило включити в перелік чинники, котрі доцільно враховувати у практичній діяльності, зокрема:

– внутрішньобанківські чинники стратегічного характеру (спеціалізація банку, напрями кредитної політики, пріоритети при формуванні цінової політики, досвід реструктуризації кредитів),

– організаційні (зміна власників, наявність в організаційній структурі департаменту ризиків, адекватних розподілу повноважень та відповідальності),

– управлінські (кваліфікація та досвід працівників кредитного відділу, юридичне супроводження видачі кредитів, дотримання принципів кредитування та управління ризиками, безпосередня зацікавленість спеціаліста у результаті прийняття рішень, психологічний клімат у колективі),

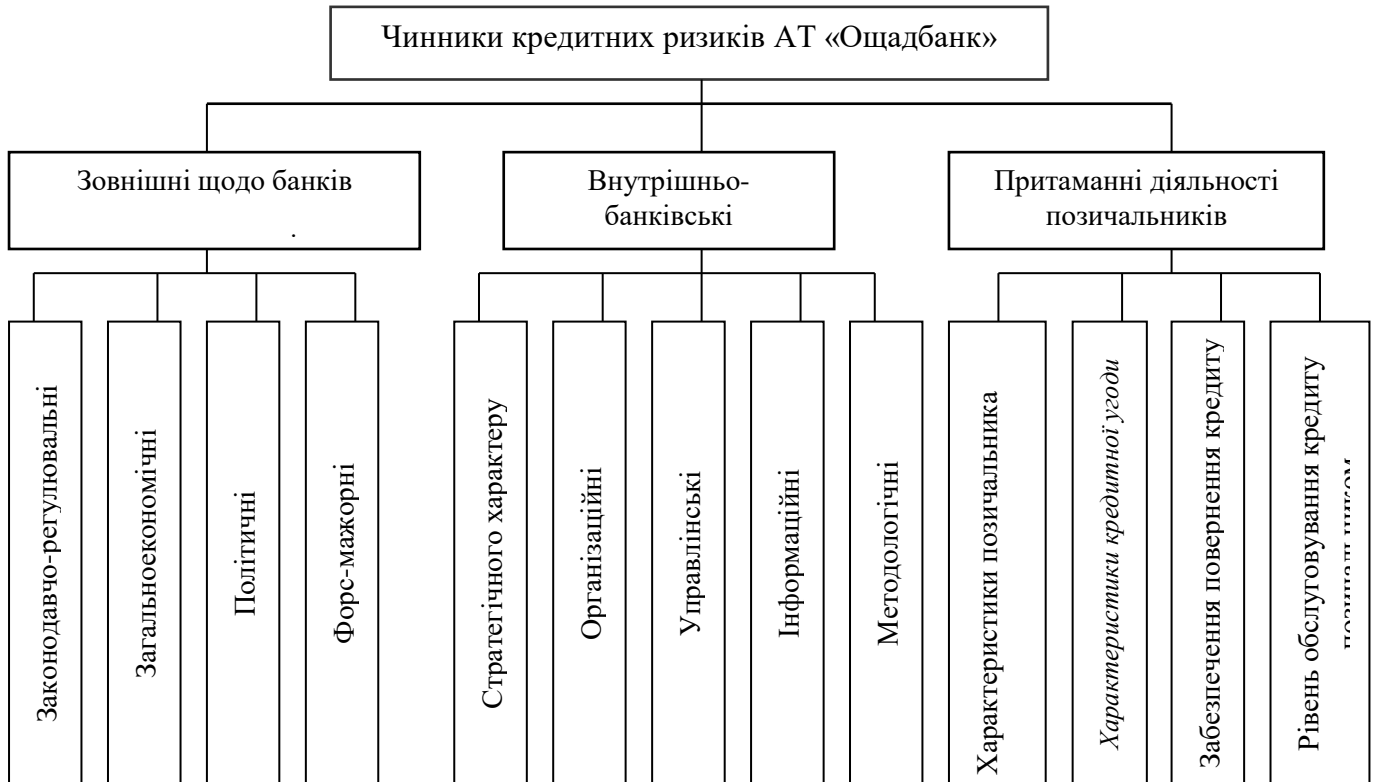
– інформаційні (джерела інформації про позичальників, її достовірність і повнота, якість внутрішньобанківської управлінської інформації, рівень її технічного опрацювання, автоматизація надання та обслуговування кредитів),

– методологічні (процедури банку щодо кредитування та управління ризиками, адекватність методики оцінки кредитних ризиків та визначення категорії кредитів, формування резервів під кредитні ризики).

Спектр чинників щодо кредитних угод АТ «Ощадбанк» наведено на рис.3.1.

Адже дія цих чинників зумовлює збитковість кредитних операцій, а рівень ризикованості діяльності позичальників фактично трансформується в ризики АТ «Ощадбанк» та потребує особливої уваги фахівців. На зменшення негативного впливу ризикоутворювальних чинників на рівень ефективності функціонування банків спрямоване регулювання кредитних ризиків.

Цей процес забезпечує рівні можливості для здійснення АТ «Ощадбанк» ризикової діяльності в межах єдиного правового поля та обумовлює якість внутрішньобанківських систем управління ризиками.



**Рис. 3.1. Класифікація чинників кредитних ризиків банків
АТ «Ощадбанк»**

Регулювання кредитних ризиків АТ «Ощадбанк» є самостійною підсистемою управління кредитними ризиками, гармонійно інтегрованою в його структуру.

Економічну сутність поняття “регулювання кредитних ризиків” визначимо як послідовний процес прийняття ефективних рішень щодо впливу на ризикоутворюючі чинники, який здійснюється спеціальними методами як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях з метою утримання прийняттого рівня кредитних ризиків для досягнення стратегічних завдань банківської діяльності.

Пропонований підхід передбачає регулювання кредитних ризиків на рівні Національного банку України і на рівні АТ «Ощадбанк» та його структурних підрозділів, і являє собою синтез характеристик регулювання ризиків – процесуальної, функціональної, методологічної, змістової.

Регулювання кредитних ризиків на рівні АТ «Ощадбанк» є окремою підсистемою, що пронизує систему управління кредитними ризиками і дає змогу коригувати її функціонування на кожному із етапів – виявлення, вимірювання, контролю та моніторингу ризиків.

До компетенції внутрішньобанківського регулювання належить прийняття стратегічних і поточних управлінських рішень на основі прогнозування кредитних ризиків та координація дій банківських фахівців у напрямі нейтралізації їх негативних наслідків. Від ефективності регулювання цих ризиків залежить якість управління кредитною діяльністю та рівень корпоративного менеджменту АТ «Ощадбанк».

Функціональне призначення регулювання кредитних ризиків АТ «Ощадбанк» реалізується через його функції і полягає у прийнятті рішень щодо впливу на рівень кредитних ризиків та координації дій із реалізації цих рішень. Прогнозна функція полягає у виявленні і прогнозуванні тенденцій впливу чинників кредитних ризиків та попередження результатів регулюючих рішень.

Координувальна функція забезпечує прийняття і реалізацію рішень стосовно застосування методів впливу на ризикоутворюючі чинники. А створення умов і стимулів для досягнення стратегічних завдань АТ «Ощадбанк» у процесі регулювання кредитних ризиків передбачає його стимулювальна функція.

Послідовність регулювання кредитних ризиків передбачає етапи ідентифікації та оцінки ризикоутворювальних чинників, виявлення та вибору альтернативних варіантів прийняття рішень щодо впливу на ці чинники, вибору методів регулювання кредитних ризиків та оцінку ефективності їх застосування.

Поступовий розвиток світового фінансового ринку та впровадження нових міжнародних стандартів управління ризиками Базель II передбачають удосконалення інформаційного забезпечення для ефективного функціонування внутрішньобанківських моделей регулювання кредитних

ризиків. Виходячи з цього, доцільно використання системи безперервного відбору зовнішньої та внутрішньої інформації, орієнтованої на прогнозування впливу чинників на рівень кредитних ризиків АТ «Ощадбанк».

Класифікації методів регулювання кредитних ризиків, у якій ключовими критеріями визначено сферу і характер регулятивних дій щодо чинників кредитних ризиків банків (рис.3.2).

Аналіз сучасних внутрішньобанківських форм та методів регулювання кредитних ризиків на основі запропонованих критеріїв класифікації дає змогу стверджувати, що чинна практика застосування методів у банках України зосереджена на використанні здебільшого обмежувальних (встановлення лімітів та нормативів), аналітично-управлінських (аналіз кредитоспроможності позичальника, моніторинг кредитної заборгованості) та фінансово-компенсаційних методів (використання застави, використання гарантії та поруки, встановлення процентної ставки за кредит, формування та використання резервів).

У напрямі розподілу кредитних ризиків популярним методом є диверсифікація кредитів банку за спектром критеріїв. Разом із тим мало уваги приділяється превентивним стратегічним і поточним аспектам регулювання кредитних ризиків, майже не застосовується консалтинг у сфері кредитування та зовнішній розподіл кредитних ризиків шляхом сек'юритизації, консорціумного кредитування, офіційно створених промислово-фінансових груп (рис.3.3).

В основу вдосконалення внутрішньобанківського регулювання кредитних ризиків покладено результати дослідження сучасної практики управління ризиками та положення нової концептуальної редакції Базельської угоди (Базель II).

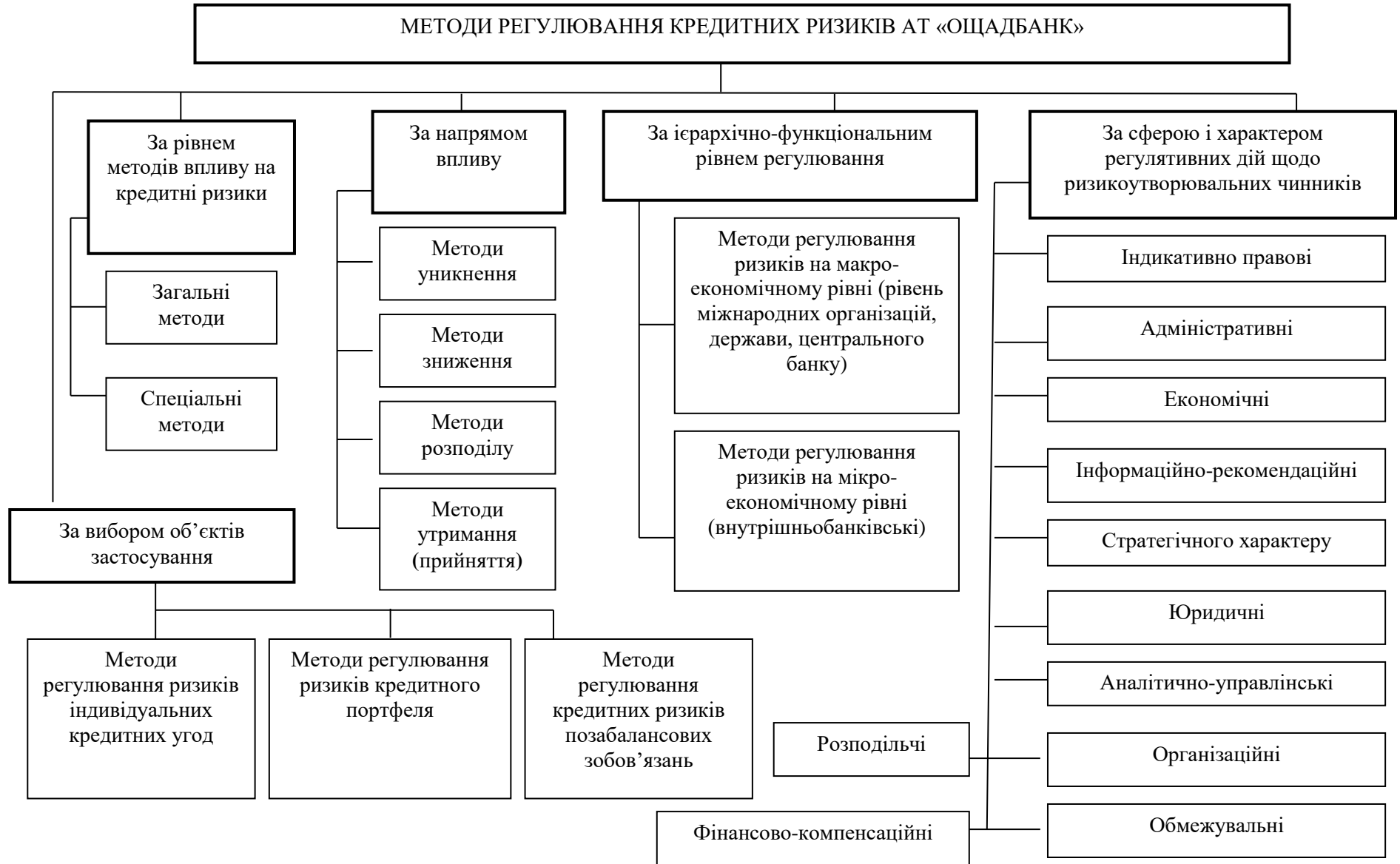


Рис. 3.2. Класифікація методів регулювання кредитних ризиків АТ «Ощадбанк»

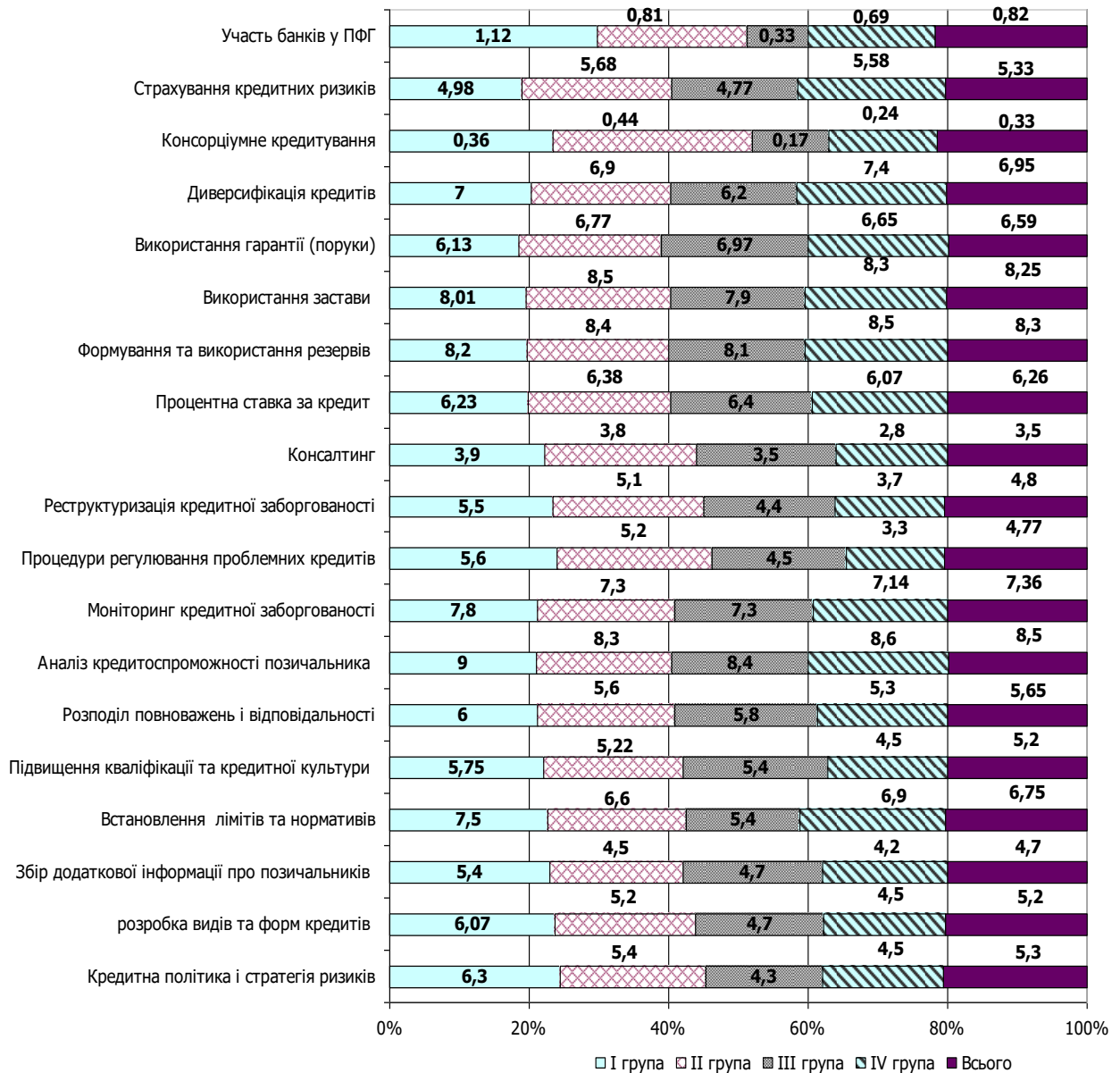


Рис. 3.3. Співвідношення вагомості внутрішньобанківських методів регулювання кредитних ризиків [48].

Вважаємо за доцільне запровадження в АТ «Ощадбанк» моніторингу кредитної політики на постійній основі та напрямів його проведення (рис.3.4).

Існують задачі, які не можна вирішити без використання алгоритму моніторингу. Саме до таких задач відносять диверсифікацію кредитних операцій банку. Рішення цієї задачі не може бути отримана для окремої кредитної операції банку – вона може зважуватися для всього кредитного портфеля.

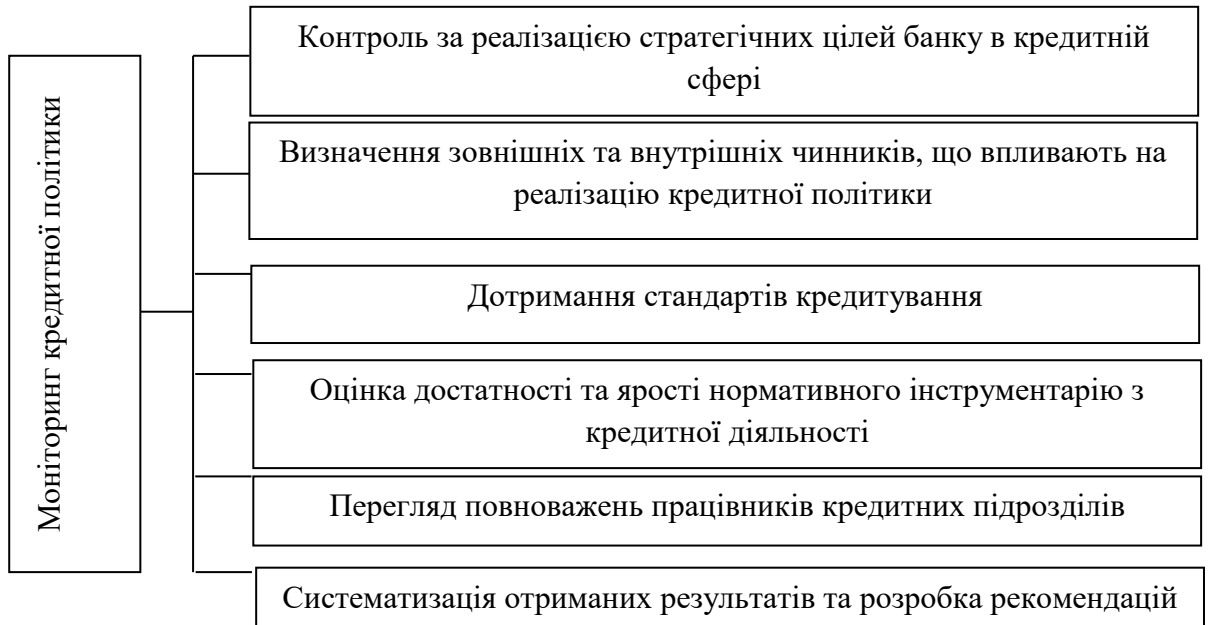


Рис.3.4. Напрями моніторингу кредитної політики банку

Кредитна операція завершується для банку успішно, якщо умови кредитної угоди цілком виконуються. У випадку невиконання хоча б однієї з умов угоди банк зазнає збитків. Задачею банку є передбачення можливих збитків і використання заходів захисту від їхніх негативних наслідків.

3.2. Розробка алгоритму диверсифікації активів АТ «Ощадбанк»

Особливу небезпеку для банку складають великі втрати, що можуть виникнути внаслідок неповернення великих кредитів. Природним і реально здійснюваним у цьому напрямку захисним заходом є диверсифікація кредитних операцій і активів банку взагалі.

При цьому ризик кредитного процесу не усувається, а залежить від коливань ефективності ведення бізнесу клієнтами. Середня ж ефективність кредитної діяльності банків по всіх клієнтах коливається в меншій ступені, особливо знижується ризик великих втрат.

Тому досвідчений банкір, організуючі кредитний процес, орієнтується на набір кредитів – кредитний портфель.

Проблеми портфеля і диверсифікації, як засобу розподілу ризику, відображена в літературі.

Проте, матеріали що там маються присвячені теорії портфеля цінних паперів, тоді як кредитний портфель має свої особливості, які варто враховувати.

Обмеження максимальних кредитів не є причиною розподілу активів і не вирішує повною мірою проблему диверсифікації. Вона може бути більш глибокою, але для цього необхідно розробити алгоритм проведення диверсифікації кредитних операцій банку.

У роботах по “теорії портфеля” приведені дослідження портфеля цінних паперів (акції, облігації, контракти, опціони).

Розглянемо особливості кредитного портфеля й умов його формування, що повинні бути враховані при виборі критерію оцінки портфеля й алгоритму його формування.

1. Портфель цінних паперів формується з метою одержання найбільшого прибутку від внеску (D) і мінімального ризику, що визначається ризиком портфеля. Однією з важливих задач власника портфеля цінних паперів є одержання доходів, заснованих на коливаннях курсової вартості цінних паперів. При кредитуванні банк також зацікавлений у максимізації прибутку, але цей прибуток визначається в момент висновку кредитного договору (за винятком кредитних угод з величиною плати за кредит, що плаває) і, реалізуючі договір, банк зацікавлений у стабільній ситуації супроводу кредитної угоди.

2. При формуванні портфеля цінних паперів важлива роль приділяється обліку впливу кореляції вартості цінних паперів. Між фінансовими станами різних позичальників спостерігається набагато більш слабка кореляція, оскільки їхній взаємозв'язок визначається великою кількістю факторів. Це твердження засноване на тім положенні, що кореляція значень показників діяльності фірми-позичальника (і успішності завершення кредитної угоди) визначається не тільки “ведучими факторами”, а й ефективністю ведення бізнесу на підприємстві позичальника, умовами його зв'язків.

3. Формування портфеля цінних паперів здійснюється інвестором регулярно чи епізодично. Формування портфеля кредитних угод — процес безперервний, оскільки складає собою основний вид діяльності банку.

На практиці теорія портфеля надзвичайно широко використовується в економіці, зокрема під час підготовки фінансових операцій у банках. За допомогою теорії портфеля на підприємствах створюється “портфель надійності” матеріальних запасів, визначаються їхній оптимальний розмір і ступінь ризику. Теорія портфеля дає можливість здійснювати багатостадійне планування, що забезпечує надійність і стабільність розподілу матеріальних запасів у загальній системі виробництва з урахуванням витрат на складування, постачання, транспортування і т.п.

При формуванні портфеля цінних паперів кінцевою метою керування портфелем є прибутковість, тобто перевищення доходів від інвестицій у цінні папери над витратами на залучення грошових ресурсів, необхідних для внесків, за умови забезпечення визначеного ступеня ліквідності і ризику портфеля.

Основною характеристикою портфеля цінних паперів є очікувана норма прибутку портфеля M . Її можна обчислити за формулою:

$$M = \sum_{i=1}^n p_i R_i \quad (3.1)$$

де n — кількість видів цінних паперів;

p_i — частка i -го виду цінних паперів;

R_i — норма прибутку i -го виду цінних паперів.

Другою важливою характеристикою кожного цінного папера є його ризик. Однією з характеристик ризику, зв'язаною з невизначеністю, є варіація норми прибутку цінного папера V , чи середньоквадратичне відхилення σ , що визначаються за формулами:

$$V = \sum p_i (R_i - V)^2$$

$$\sigma = V^{0.5} \quad (3.2)$$

Зазначені вище відмінності кредитного портфеля і портфеля цінних паперів вимагають перегляду критеріїв оцінки ефективності цих портфелів.

При кредитуванні банк також визначає мету одержання прибутку, але його розмір визначається процентною ставкою кредитування, і банк дістає очікуваний прибуток у випадку успішного завершення кредитної угоди.

Кожний кредитний договір підлягає ризику і характеризується імовірністю неповернення кредиту і плати за користування їм, тому ця імовірність і є основною характеристикою, що визначає ризик банку.

Нехай банк кредитує n позичальників і кожному позичальнику надається кредит S_i ($i = 1, n$).

Ризик i го позичальника визначається імовірністю p_i .

Загальна сума кредитів складає:

$$S = \sum_{i=1}^n S_i \quad (3.3)$$

при цьому:

$$S \leq S_0 \quad (3.4)$$

де S_0 — обсяг кредитних ресурсів банку.

Диверсифікація при реалізації кредитної політики банку може здійснюватися шляхом зміни n і розміру кредитів S .

Прибуток банку Π_i від i -й кредитної операції в найпростішому випадку визначається співвідношенням:

$$\Pi_i = S_i * t_i * d_i \quad (3.5)$$

де d_i — процентна ставка за кредит, віднесена до одиниці часу;

t_i — термін надання кредиту.

Як видно з вираження (3.3), прибуток банку пропорційний S_i , тому зменшувати S_i і $\sum S_i$ банку не вигідно.

Глибина диверсифікації може бути збільшена за рахунок p , але формула (3.5) не дає можливості оцінити її ефект, оскільки вона не чутлива до змін p .

Якщо жоден позичальник не порушує кредитних угод, то прибуток банку буде максимальним, якщо ж деякі угоди будуть хоча б частково невиконані, то банк понесе втрати. Тому результат кожної кредитної угоди носить випадковий характер і характеризується можливою втратою x_i , причому:

$$\begin{aligned} m_x^1 &= p_i S_i \\ D_x^1 &= p_i S_i^2 - p_i^2 S_i^2 = S_i^2 p_i (1 - p_i) \\ \sigma_x^i &= S_i \sqrt{p_i (1 - p_i)} \end{aligned} \quad (3.6)$$

де m_{x_i} , D_{x_i} σ_{x_i} — математичне чекання, дисперсія, середньоквадратична помилка випадкової величини втрат при виконанні кредитної операції.

Якби кредитні угоди полягали на ту саму суму і мали однаковий ризик, тоді він визначався б величиною σ_p , причому:

Нехай:

$$\sigma_p = \left(\frac{1}{n^2} \sum_{j=1}^n \sigma_j^2 \right)^{\frac{1}{2}} = \frac{1}{n} \left(\sum_{j=1}^n \sigma_j^2 \right)^{\frac{1}{2}} \quad (3.7)$$

Нехай

$$\sigma = \max \sigma_x^i \quad (3.8)$$

тоді

$$\sigma_p \leq \frac{1}{n} (\sum \sigma^{-2})^{\frac{1}{2}} = \frac{1}{n} (n\sigma^{-2})^{\frac{1}{2}} = \frac{\bar{\sigma}}{\sqrt{n}} \quad (3.9)$$

Останнє співвідношення показує, що збільшення глибини диверсифікації (ріст n) знижує ризик портфеля, і теоретично він при $n \rightarrow \infty$ наближається до нуля.

Проте, теоретичні висновки не повною мірою узгоджуються з практикою. Дійсно, формально при $n \rightarrow \infty$, $S_i \rightarrow 0$.

Але розмір кредиту S , визначається не банком, а позичальником, що подає заяву про надання кредиту. Якщо банк не задовольнить цю заяву, то позичальник звернеться до іншого банку.

Отримані вище результати засновані на припущеннях і мають наближений характер. Більш точні результати можуть бути отримані з використанням функції корисності.

Введемо в розгляд функцію корисності W і визначимо її таким чином:

$$W = P^i (S^i) \quad (3.10)$$

де P_i — імовірність утрати банком кредитних ресурсів S_i .

Якщо події відбудуться з імовірністю P_i , $S_i = S_0$, то банк очікує руйнування.

Імовірності P' легко визначається по формулі:

$$P = \sum P_j \quad (3.11)$$

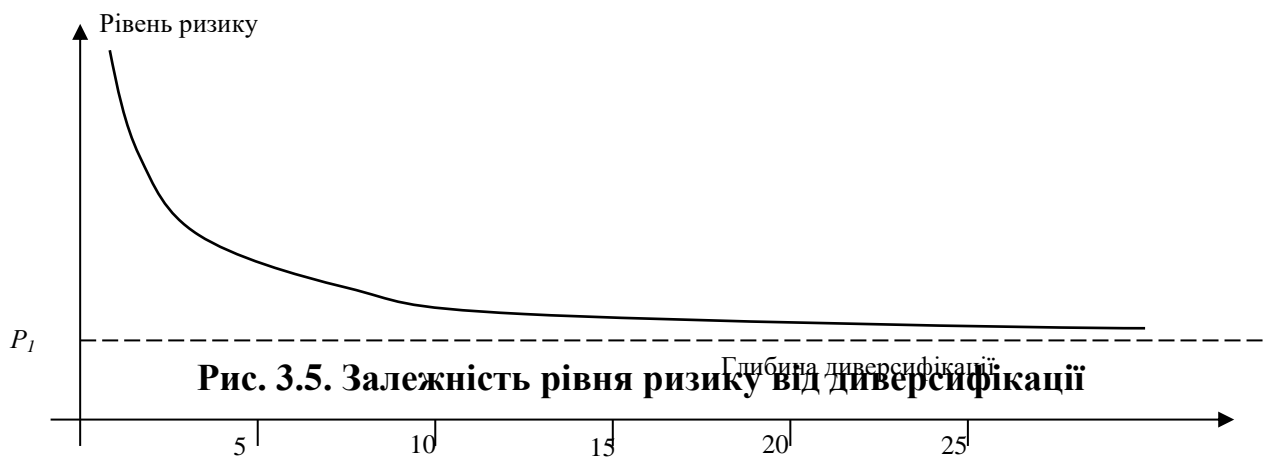
при цьому

$$S^i = \sum_{j=i}^i S_j \quad (3.12)$$

При досить великих n ($n > 10$) і реальних значень p_i , подія з імовірністю P' практично неможлива.

На роль диверсифікації як засобу зниження ступеня ризику вказується й у літературі. Диверсифікація представляє собою процес розподілу капіталу

між різними об'єктами вкладення і дає можливість зменшити ризик при розподілу капіталу між різноманітними видами діяльності. Диверсифікація є найбільш обґрунтованим і відносно менш витратоємним способом зниження ступеня кредитного ризику. Характер залежності рівня ризику від глибини диверсифікації показаний на рис. 3.5.



На рис. 3.5. p_1 означає рівень недиверсификованого (систематичного) ризику, що визначається зовнішніми факторами, зв'язаними з процесами, що відбуваються у світі, природі, економіці країни в цілому (екологічна катастрофа, війни, інфляція і дефляція, зміни дисконтної ставки НБУ).

Алгоритм диверсифікації процесу кредитування банком може бути побудований на основі моніторингу таблиці характеристик кредитних операцій, виконуваного щораз при оформленні чергової кредитної угоди. Характеристики матриці кредитних операцій приведена у таблиці 3.1.

У рядки таблиці заноситься p_i — імовірність неповернення кредиту і плати за нього, що визначається під час підготовки і висновку кредитної угоди.

Зміст інших рядків таблиці визначається по формулах визначеним вище.

Таблиця 3.1

Матриця характеристик кредитних угод

I	1	2	...	б	...	I	...	N
p_i	0,15	0,2	0,25					
$P_{\text{сум}}$	0,15	0,03	0,0075	0.00		0.00		0.00
S_i	1000	1000	1000					
$S_{\text{сум}}$	1000	2000	3000					
ΔS_i	150	60	22,5					
Π_i	200	200	200					
$\Pi_{\text{сум}}$	200	400	600					
$\lambda \cdot \Pi_{\text{сум}}$	100	200	300					

При завершенні супроводу кредитної угоди після повного виконання його умов з таблиці характеристик вилучається відповідний стовпчик, і таблиця стискається по стовпчиками.

При висновку чергової (($n + 1$)-і) кредитної угоди перевіряється виконання умов успішності диверсифікації і шляхом розрахунку характеристик таблиці і записи ($n + 1$)-го стовпчика, моніторингу змісту таблиці і реалізації алгоритму перевірки умов диверсифікованості:

1. При оформленні нової (($n + 1$)-і) кредитної угоди виконується моніторинг таблиці характеристик і визначаються p_{i+1} , P^{i+1} , S_{i+1} , S^{i+1}

2. Визначаються можливі втрати ΔS_{n+1} при невиконанні умов (($n + 1$)-ї) кредитної угоди:

$$\Delta S_{n+1} = S_{n+1} \cdot P_{n+1} \quad (3.13)$$

3. Успішність диверсифікації визначається шляхом перевірки умови

$$\lambda \Pi_{n+1} > \Delta S_{n+1} \quad (3.14)$$

При виконанні умови, диверсифікація вважається успішною й угода з цього погляду схвалюється. Коефіцієнт $0 < \lambda < 1$ визначає “запас міцності” диверсифікації, що зростає зі зменшенням значення.

Проблеми вдосконалення управління кредитним ризиком пов'язані з розбудовою адекватних економіко-математичних методів і належать до інтенсивно опрацьовуваних, однак постійно змінювані умови господарювання вимагають корекції в підходах до вирішених питань і проблем, ставлять нові задачі.

3.3. Визначення залежності між чистим прибутком та складовими активів АТ «Ощадбанк»

Проведемо моделювання залежності чистого прибутку та складових активів АТ «Ощадбанк» на основі формування множинної регресії.

Для побудови моделі обираємо значення чистий прибуток АТ «Ощадбанк» як результативний показник і ряд таких незалежних змінних:

- грошові кошти та їх еквіваленти;
- кредити та заборгованість клієнтів;
- інвестиційний портфель банку.

Модель множинної (багатофакторної) регресії в загальному випадку має вигляд:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3, \quad (3.15)$$

де y – чистий прибуток банку за квартал (тис. грн.);

x_1 – грошові кошти та їх еквіваленти (тис. грн.);

x_2 – кредити та заборгованість клієнтів (тис. грн.);

x_3 – інвестиційний портфель банку (тис. грн.);

a_0 – вільний член рівняння регресії;

a_1, a_2, a_3 – коефіцієнти рівняння регресії, які характеризують кількісний вплив на результуючий показник зміни величини відповідного факторного показника на одиницю його виміру.

Найважливішим етапом побудови прикладної моделі, призначеної для

цілком конкретного застосування є визначення її фактичної структури.

Вхідні дані для проведення кореляційно – регресійного аналізу представлено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Основні показники діяльності АТ “Ощадбанк”

Рік	Y	X1	X2	X3
1 квартал 2019р.	70264	19923631	67217332	108867888
2 квартал 2019р.	54647	38834851	66389721	99303423
3 квартал 2019р.	64106	27195253	65145553	103509545
4 квартал 2019р.	66142	56847934	65168344	114450053
1 квартал 2020р.	681547	42694481	67736392	132190279
2 квартал 2020р.	625485	29002577	68273267	114520307
3 квартал 2020р.	695241	35265484	63048800	115711458
4 квартал 2020р.	774050	26514796	63226077	130909867
1 квартал 2021р.	621597	31524985	65124208	125136521
2 квартал 2021р.	560278	31101929	69462152	125208550
3 квартал 2021р.	636719	22145864	73309806	122242799

Оскільки за період, прибуток значно збільшився, то візьмемо тільки останні сім періодів.

Визначимо вектор оцінок коефіцієнтів регресії.

1	42694481	67736392	132190279
1	29002577	68273267	114520307
1	35265484	63048800	115711458
1	26514796	63226077	130909867
1	31524985	65124208	125136521
1	31101929	69462152	125208550
1	22145864	73309806	122242799

Відповідно до методу найменших квадратів, вектор s виходить з виразу: $s = (X^T X)^{-1} X^T Y$

До матриці зі змінними X_j додаємо одиничний стовпець:

Матриця Y:

681547
625485
695241
774050
621597
560278
636719

Матриця X^T :

42694481	29002577	35265484	26514796	31524985	31101929	22145864
67736392	68273267	63048800	63226077	65124208	69462152	73309806
132190279	114520307	115711458	130909867	125136521	125208550	122242799

Перемножуємо матриці $(X^T X)$

7	218250116	470180702	865919781
218250116	7.0622509082539E+15	1.4608899359187E+16	2.7063175146993E+16
470180702	1.4608899359187E+16	3.1662626466137E+16	5.8153421991205E+16
865919781	2.7063175146993E+16	5.8153421991205E+16	1.0739533715636E+17

В матриці, $(X^T X)$ число 7, знаходиться на перетині 1-ого рядку та 1-го стовпця, отримано як сума добутків елементів 1-го рядка матриці X^T и 1-го стовпця матриці X.

Перемножуємо матриці $(X^T Y)$:

4594917
1.4340301557992E+14
3.0772056911552E+14
5.6927314938565E+14

Вектор оцінок коефіцієнтів регресії дорівнює:

$$Y(X) = \begin{bmatrix} 127,382 & 0 & -1,0E-6 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} * \begin{bmatrix} 4594917 \\ 1,4340301557992E+14 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1175702,742 \\ -0,00278 \end{bmatrix}$$

-1,0E-6	0	0	0	3,0772056911552E+14	-0,0126
0	0	0	0	5,6927314938565E+14	0,00335

Отримане рівняння регресії:

$$Y = 1175702,7417 - 0,00278X_1 - 0,01261X_2 + 0,00335X_3$$

Інтерпретація коефіцієнтів регресії:

Константа оцінює агрегований вплив інших (крім врахованих у моделі x_i) факторів на результат Y і означає, що Y за відсутності x_i склала б 1175702,7417.

Коефіцієнт b_1 вказує, що зі збільшенням x_1 на 1 Y знижується на 0,00278.

Коефіцієнт b_2 показує, що зі збільшенням x_2 на 1 Y знижується на 0,01261.

Коефіцієнт b_3 показує, що зі збільшенням x_3 на 1 Y збільшується на 0,00335.

Знайдемо парні коефіцієнти кореляції:

$$r_{yx1} = 0,6142$$

$$r_{yx2} = 0,7124$$

$$r_{yx3} = -0,6245$$

$$r_{x1x2} = -0,7984$$

$$r_{x1x3} = 0,6245$$

$$r_{x2x3} = -0,5684$$

Матриця парних коефіцієнтів кореляції R наведена в табл.3.3.

Оцінка тісноти зв'язку між досліджуваними ознаками здійснювалась із використанням шкали Чеддока, характеристика представлена у таблиці 3.4.

Таблиця 3.3

**Результати кореляційного аналізу показників діяльності
АТ“Ощадбанк”**

	Y	X1	X2	X3
Y	1	0,6142	0,7124	-0,6245
X1	0,6142	1	-0,7984	0,6245
X2	0,7124	-0,7984	1	-0,5684
X3	-0,6245	0,6427	-0,5684	1

Таблиця 3.4

Характеристика рівня тісноти зв'язку

Показник	X1	X2	X3
Чистий прибуток	Високий	Суттєвий	Суттєвий

Між результативним показником та факторами моделі відчутній кореляційний зв'язок, що підтверджує кореляційна матриці.

Критерій Фішера:

$$R^2 = 1 - \frac{s_e^2}{\sum(y_i - \bar{y})^2} = 1 - \frac{13733652541,16}{27556282113,43} = 0,8623$$

Перевіримо гіпотезу про загальну значимість - гіпотезу про одночасну рівність нулю всіх коефіцієнтів регресії змінних:

$$H_0: R^2 = 0; \beta_1 = \beta_2 = \dots = \beta_m = 0.$$

$$H_1: R^2 \neq 0.$$

Перевірка цієї гіпотези здійснюється за допомогою F-статистики розподілу Фішера (правобічна перевірка).

Якщо $F < F_{кр} = F_{\alpha}$; $n-m-1$, то немає підстав для відхилення гіпотези H_0 .

$$F = \frac{R^2}{1 - R^2} * \frac{n - m - 1}{m} = \frac{0,8623}{1 - 0,8623} * \frac{7 - 3 - 1}{3} = 6,26$$

Табличне значення при ступенях свободи

$$k_1 = 3 \text{ і } k_2 = n - m - 1 = 4 - 3 - 1 = 3, F_{кр} (3; 3) = 4,76$$

Оскільки фактичне значення $F > F_{кр}$, то коефіцієнт детермінації статистично значимий і рівняння регресії статистично надійно (тобто коефіцієнти b_i спільно значимі).

Таким чином, в результаті розрахунків було отримано рівняння множинної регресії:

$$Y = 1175702,7417 - 0,00278X_1 - 0,01261X_2 + 0,00335X_3$$

де y – чистий прибуток банку за квартал (тис. грн.);

x_1 – грошові кошти та їх еквіваленти (тис. грн.);

x_2 – кредити та заборгованість клієнтів (тис. грн.);

x_3 – інвестиційний портфель банку (тис. грн.).

Можлива економічна інтерпретація параметрів моделі:

– збільшення X_1 на 1 од. призводить до зменшення Y в середньому на 0.00278 од.;

– збільшення X_2 на 1 од. призводить до зменшення Y в середньому на 0.001261 од.

– збільшення X_3 на 1 од. призводить до збільшення Y в середньому на 0.00335 од.

Статистична значущість рівняння перевірена за допомогою коефіцієнта детермінації та критерію Фішера.

Висновки до розділу 3

На основі третього розділу можна зробити наступні висновки:

1. Розглянуто методичні основи управління кредитним ризиком банку. На рівень кредитних ризиків АТ «Ощадбанк» впливає великий спектр ризикоутворювальних чинників. Дія цих чинників зумовлює збитковість

кредитних операцій, а рівень ризикованості діяльності позичальників фактично трансформується в ризики АТ «Ощадбанк» та потребує особливої уваги фахівців. На зменшення негативного впливу ризикоутворювальних чинників на рівень ефективності функціонування банків спрямоване регулювання кредитних ризиків. Цей процес забезпечує рівні можливості для здійснення АТ «Ощадбанк» ризикової діяльності в межах єдиного правового поля та обумовлює якість внутрішньобанківських систем управління ризиками.

2. Запропоновано до впровадження алгоритм диверсифікації кредитного ризику/ Диверсифікація при реалізації кредитної політики банку може здійснюватися шляхом зміни кількості і розміру кредитів. Алгоритм диверсифікації процесу кредитування банком може бути побудований на основі моніторингу таблиці характеристик кредитних операцій, виконуваного щораз при оформленні чергової кредитної угоди

3. Моделювання залежності прибутку банку та показників діяльності АТ "Ощадбанк" проведено на основі формування множинної регресії. Для побудови моделі обираємо значення прибутку банку як результативний показник і ряд незалежних змінних. Згідно із проведеним дослідженням, для формування рекомендацій по покращенню управління процесом формування прибутковості, слід врахувати, що найбільший вплив на зміну фінансового результату має обсяг інвестиційного портфелю.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Розглянуто теоретичні основи управління фінансовими ризиками державного банку.

У загальноживаному значенні під терміном «ризик» розуміють «можливість небезпеки, невдачі або дія навмання з надією на сприятливий результат».

Ризик, як економічна категорія, це усвідомлена можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей у зв'язку з випадковими змінами умов економічної діяльності, несприятливими обставинами.

Банківські ризики являють собою цілісну систему, кількісний та якісний склад якої динамічно змінюється внаслідок розробки нових банківських продуктів, поширення систем автоматизації банківських операцій, транс націоналізації банківської діяльності. Це обумовлює потребу в комплексній класифікації ризиків банківської діяльності. Цінність якісної класифікації банківських ризиків полягає у доцільності її використання для пошуку внутрішніх резервів підвищення ефективності управління ризиками банківських операцій. Якісна класифікація банківських ризиків повинна ґрунтуватися на врахуванні впливу зовнішніх та внутрішніх ризикоутворюючих факторів.

У вітчизняній та зарубіжній літературі банківські ризики класифікуються за різними критеріями. Ієрархія ризиків за ступенем їх важливості на той чи інший поточний момент вибудовується в залежності від ситуації, що склалася на відповідний момент в державі під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів.

Управління ризиками у банківській діяльності називається ризик-менеджментом. Серед різних видів ризиків, з якими стикаються банки, найбільше значення мають відсотковий ризик, фондовий ризик, валютний ризик, кредит, ринковий, ризик ліквідності, ризик зміни поточних витрат.

2. Проаналізовано сучасний стан розвитку банківського сектору в Україні.

Банківський сектор у 2020 році успішно пройшов коронакризу та належним чином виконував свої функції, підтримуючи економіку. Цьому сприяли проведена попередніми роками робота з очищення та підвищення стійкості банківської системи, а також своєчасні дії банків та Національного банку, спрямовані на подолання наслідків пандемії.

Упродовж 2020 року НБУ здійснював банківський нагляд на підставі ризик-орієнтованого підходу (risk-based approach), що ґрунтується на настановах Європейського органу з банківського нагляду щодо організації єдиної процедури та методології процесу наглядових перевірок та оцінки (Supervisory Review and Evaluation Process, SREP) та рекомендаціях Базельського комітету з банківського нагляду, з урахуванням застосування пропорційного підходу до нагляду.

Такий підхід передбачає концентрацію уваги нагляду на більших за розміром, складніших за структурою або ризикованіших банках, ураховуючи профіль ризику банків і основні напрями їхньої діяльності. Здійснення Національним банком ризик-орієнтованого нагляду сприяє забезпеченню фінансової стабільності банківської системи, захисту інтересів кредиторів і вкладників банків та відповідає кращій міжнародній практиці у цій сфері.

3. Досліджено показники діяльності АТ «Ощадбанк».

Акціонерне товариство “Державний ощадний банк України” - одна з найбільших фінансово-банківських установ в Україні, яка стабільно працює в умовах постійної конкуренції на ринку банківських послуг та прагне бути сучасним конкурентоспроможним банком. З проголошенням незалежності України “Ощадбанк” відокремлюється від “Ощадбанку” СРСР. На сьогодні Ощадбанк - єдиний серед українських банків, який має закріплену законом державну гарантію збереження вкладів громадян та їх видачі за першою вимогою.

Середньорічна вартість активів банку у 2019 році склала 233426545 тис. грн., що на 110463904 тис. грн., більше ніж у 2018 році, а у 2020р. вони

дорівнювали 241320003 тис.грн., що на 7893458 тис. грн. менше, ніж у 2019 році.

Чистий прибуток у 2019 році склав 255159 тис. грн., що на 92920 тис. грн., більше ніж у 2018 році, а у 2020р. він дорівнював 2776323 тис.грн., що на 2521164 тис. грн. менше, ніж у 2019 році.

АТ «Ощадбанк» створює комплексну та ефективну систему управління ризиками з урахуванням Стратегії розвитку Банку, Декларації схильності до ризиків АТ «Ощадбанк» та інших внутрішніх нормативних документів банку, якими визначено характер та обсяг операцій банку, профіль ризику та системність важливості банку.

З функціональної точки зору управління ризиками налагодження бізнес-процесів та чіткого розподілу обов'язків між підрозділами АТ «Ощадбанк» здійснюється з використанням принципу трьох ліній захисту:

- перша лінія – на рівні бізнес-підрозділів АТ «Ощадбанк» та підрозділів підтримки діяльності банку. Ці підрозділи приймають ризики та несуть відповідальність за них і надають звіти про поточне управління такими ризиками, відповідно до функцій, визначених положенням про такий підрозділ;

- друга лінія – на рівні підрозділу з управління ризиками та підрозділу комплаєнс;

- третя лінія – на рівні підрозділу внутрішнього аудиту щодо перевірки та оцінки ефективності функціонування системи управління ризиками.

Організаційна структура управління ризиками передбачає чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень з управління ризиками між усіма суб'єктами системи управління ризиками та працівниками АТ «Ощадбанк», а також їх відповідальність згідно з таким розподілом.

Функції управління ризиками розподілені між наступними суб'єктами системи управління ризиками: Наглядова рада Банку; комітет Наглядової ради АТ «Ощадбанк» з питань ризиків; Правління Банку; комітети, створені

Правлінням Банку: підрозділ з управління ризиками; підрозділ комплаєнс; підрозділ внутрішнього аудиту Банку.

Визначено напрями удосконалення управління фінансовими ризиками державного банку АТ «Ощадбанк».

На рівень кредитних ризиків АТ «Ощадбанк» впливає великий спектр ризикоутворювальних чинників. Дія цих чинників зумовлює збитковість кредитних операцій, а рівень ризикованості діяльності позичальників фактично трансформується в ризики АТ «Ощадбанк» та потребує особливої уваги фахівців. На зменшення негативного впливу ризикоутворювальних чинників на рівень ефективності функціонування банків спрямоване регулювання кредитних ризиків. Цей процес забезпечує рівні можливості для здійснення АТ «Ощадбанк» ризикової діяльності в межах єдиного правового поля та обумовлює якість внутрішньобанківських систем управління ризиками.

Запропоновано до впровадження алгоритм диверсифікації кредитного ризику/ Диверсифікація при реалізації кредитної політики банку може здійснюватися шляхом зміни кількості і розміру кредитів. Алгоритм диверсифікації процесу кредитування банком може бути побудований на основі моніторингу таблиці характеристик кредитних операцій, виконуваного щораз при оформленні чергової кредитної угоди

Моделювання залежності прибутку банку та показників діяльності АТ "Ощадбанк" проведено на основі формування множинної регресії. Для побудови моделі обираємо значення прибутку банку як результативний показник і ряд незалежних змінних. Згідно із проведеним дослідженням, для формування рекомендацій по покращенню управління процесом формування прибутковості, слід врахувати, що найбільший вплив на зміну фінансового результату має обсяг інвестиційного портфелю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азізова К. М., Ус Ю. В. Система фінансового моніторингу у банку. *Сучасні проблеми фінансового моніторингу : збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 листопада 2018 р.)*. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, ТОВ «ТО Ексклюзив». С. 25–27.
2. Акентьєва О. Б., Халіулліна З. Р., Рябошапка Г. Ю. Контроль як функція управління. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2009/Economics/44699.doc.htm (дата звернення: 12. 08. 2021).
3. Андрійченко Ж. О. Місце фінансового моніторингу в системі управління ризиками ринків фінансових послуг. *Сучасні проблеми фінансового моніторингу: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Харків: Ексклюзив, 2017. С. 28–32.
4. Андрійченко Ж. О. Фінансовий моніторинг у системі управління ризиками ринків фінансових послуг. Розвиток системи управління ризиками ринків фінансових послуг : монографія, наук. ред. та кер. кол. авт. Н. М. Внукова. Харків : Ексклюзив, 2014. С. 140–150.
5. Андрійченко Ж. О., Літвінова С. О. Статистичне обґрунтування необхідності запровадження ризик-орієнтованого підходу у сфері фінансового моніторингу в Україні. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: збірник наукових праць ХНАДУ*. No 2 (17). Харків : ХНАДУ, 2017. С. 49–55.
6. Ачкасова С. А. Удосконалення державного регулювання у сфері фінансового моніторингу в Україні при європейській інтеграції. *Сучасні загрози безпеці на національному та регіональному рівнях: збірник матеріалів науково-теоретичної конференції*. Суми: Сумський державний університет, 2018. С. 3 – 6.
7. Базель III: міжнародні рамки для вимірювання ризику ліквідності, стандарти та моніторинг. Офіційна інтернет- сторінка Банку міжнародних розрахунків. URL.: <http://www.bis.org/publ/bcbs188.htm> htm (дата звернення: 12. 08. 2021).

8. Белова І. В. Дослідження грошово кредитного ринку: навчальний посібник. Суми. 2020. 147 с.
9. Белова І. В. Організація контролю в банку : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2008. 302 с.
10. Белова І. В. Щодо впровадження експрес-оцінки ризиків використання послуг для легалізації кримінальних доходів у банках України. *Молода наука України. Перспективи та пріоритети*. Київ, 2012. С. 49-50.
11. Бобиль В.В. Фінансові ризики банків: теорія та практика управління в умовах кризи: монографія. Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. Дніпропетровськ, 2016. 300 с.
12. Бондаренко Л. А. Ризик–менеджмент кредитної діяльності комерційного банку: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Київ : КНЕУ, 2012. 23 с.
13. Бондаренко Л. А. Ризик-менеджмент кредитної діяльності комерційного банку: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит”. Київ : КНЕУ, 2007. 23 с.
14. Бугаєнко А. В. Використання скоринг-процесу з метою проведення щоквартального аналізу фінансових операцій клієнтів банку. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2010. Т.30. С. 63-68.
15. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
16. Вітлінський В. В. Кредитний ризик комерційного банку. Київ: «Знання», 2000. 325 с.
17. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія. Київ: КНЕУ, 2014. 480 с.
18. Внукова Н. М. Ризик-орієнтований підхід суб'єктів первинного фінансового моніторингу до класифікації клієнтів. *Сучасні проблеми фінансового моніторингу: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 листопада 2018 р.)*. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, ТОВ «ТО Ексклюзив». С. 20-24.

19. Внукова Н. М. Управління ризиками фінансових установ у сфері фінансового моніторингу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*: Острог: Вид-во НаУОА, березень 2018. №8(36). С. 64-68.

20. Внукова Н. М., Давиденко Д. О. Розвиток ризико-орієнтованого підходу до оцінки клієнта при фінансовому моніторингу на ринку нерухомого майна. *Управління розвитком*. 2019. № 17. Вип. 1. С. 63-72.

21. Внукова Н. М., Колодізев О. М., Чмутова І. М. Аналіз міжнародного досвіду застосування ризик-орієнтованого підходу у сфері протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №16. С. 610–617.

22. Вовчак О. Д., Стаднійчук Р. В. Фінансовий моніторинг ризиків як інструмент фінансового оздоровлення банків. *Економічний простір*. 2020. №157. С. 74-77.

23. Волков Д. П. Аналіз банківських ризиків: основні підходи до визначення. *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(3). С. 131-139. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10\(3\)__23.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10(3)__23.pdf) htm (дата звернення: 12. 08. 2021).

24. Глущенко О. О., Вороніна Р. М. Аналіз основних об'єктів ідентифікації у системі заходів первинного фінансового моніторингу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 6. Т. 2. С. 68-71.

25. Глущенко О. О., Семеген І. Б. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія. За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Р. А. Слав'юка. Київ : УБС НБУ, 2014. 386 с.

26. Грюнинг Ван Х. Анализ банковских рисков. Система оценки корпоративного управления и управления финансовым риском. Киев: Изд. "Весь мир", 2007. 304 с.

27. Дзедзик І. Б. Ризик-орієнтований підхід при здійсненні банками внутрішнього фінансового моніторингу: автореферат дисертації на здобуття

наукового ступеня кандидата економічних наук: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Університет банківської справи НБУ. Київ. 2012. 25с.

28. Діденко С. В. Оптимізація у правління ризиками в системі фінансового моніторингу банку. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2008. № 3. С. 128–131.

29. Єпіфанов А. О., Васильєва Т. А., Козьменко С. М. Управління ризиками банків: монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. 283 с.

30. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 року №679-ХІV (зі змінами і доповненнями). Відомості Верховної Ради України. 1999.

31. Камінський А. Б. Економіко-математичне моделювання фінансових ризиків: автореф. дис. д-ра екон. наук: спец. 08.00.11 “Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці”. Київ: КНУ, 2007. 25 с.

32. Кириченко О., Гіленко І., Роголь С., Сиротян С., Немой О. Банківський менеджмент: Навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2002. 438 с.

33. Козьменко С. М. Стратегічний менеджмент банку: навч. посіб. : Університетська книга, 2003. 734 с.

34. «Комплаєнс і його функції в банках». Базельський комітет з банківського нагляду. URL : www.bis.org/publ/bcbs113.pdf (дата звернення: 10.08. 2021).

35. Річний звіт АТ «Державний ощадний банк». URL: file:///C:/Users/lizah/AppData/Local/Temp/1150ricna_informacia_emitenta_cinnih_paperiv_za_2020_rik.pdf (дата звернення: 12. 08. 2021).

36. Кудіна, В. Г. Класифікація ризиків у банківській сфері: теорія і практика. Вісник Східноукраїнського університету ім. В. Даля. 2011. № 15 (169). Ч. 2. С. 34–39.

37. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків». Постанова правління Національного банку України від 15.03.2004р. №104.

38. Мишальченко Ю. В. Риски в международной банковской деятельности. Бухгалтерия и банки. 1996. № 3. С. 17–23.
39. Міжнародні розрахунки та валютні операції: навч. посібн. / О. І. Береславська, О. М. Наконечний, М. Г. Пясецька та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. Київ: КНЕУ, 2002. 392 с.
40. Національний банк України. Річний звіт 2019. URL https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2019.pdf?v=4 (дата звернення: 10.09.2021).
41. Національний банк України. Річний звіт 2020. URL https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2020.pdf?v=4 (дата звернення: 10.09.2021).
42. Офіційний сайт АУБ. URL: <https://aub.org.ua/> (дата звернення: 15.11.2021).
43. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2021).
44. Офіційний сайт АТ «Державний ощадний банк». Дотримання правил фінансового моніторингу. URL: <https://www.oschadbank.ua/pokazniki-dialnosti> (дата звернення: 15.08.2021).
45. Парасій–Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності: навч. метод. посібн. Київ: КНЕУ, 2003. 347 с.
46. Питер С. Роуз. Банковский менеджмент. Минск: Дело Лтд. 2000. 526 с.
47. Плєскун І. В. Визначення рівня сукупного ризику банків в системі фінансового моніторингу. East European Science Journal. 2019. No 7(47). С. 23- 29.
48. Прасолова С. Проблеми оцінки та управління процентним ризиком комерційних банків: актуальні аспекти. Вісник НБУ. 2007. № 9. С. 36–39.
49. Примостка Л.О. Банківські ризики: теорія та практика управління: монографія. Київ: КНЕУ, 2008. 456 с.
50. Севрук В.Т. Банковские риски. Минск: Дело, 1995. 72 с.

51. Управління ризиками банків: монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. 283 с.

52. Фастовець М. Проблемні аспекти ризиковості кредитування малого бізнесу в Україні. *Вісник НБУ*. 2007. № 2. С. 38–45.

53. The Financial Risk Manager: начальні матеріали GARP. Офіційна інтернет-сторінка GARP. URL: <http://www.garp.org/frm/study-center/study-materials.aspx htm> (дата звернення: 12. 09. 2021).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

Звіт про фінансовий стан звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2018
року (у тисячах гривень)

Показники	Станом на 31 грудня 2018 року
АКТИВИ	
Готівкові кошти та рахунки у Національному банку України	10 600 815
Кошти в банках	10 910 047
Кредити, надані клієнтам	67 543 176
Інвестиції	116 590 238
Інвестиції в дочірні компанії та асоційовані компанії	24800
Інвестиційна нерухомість	796 869
Основні засоби та нематеріальні активи	8 953 527
Передплата з податку на прибуток	267 324
Інші активи	2 065 173
ВСЬОГО АКТИВІВ	217 751 969
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	
Кошти банків	54 074
Рахунки клієнтів	154 016 454
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	34 496 675
Інші запозичені кошти	6 618 734
Інші зобов'язання	1 013 391
Субординований борг	2 879 790
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	130 137
Всього зобов'язань	199 209 255
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	
Акціонерний капітал	49 724 980
Резерв переоцінки будівель	1 821 887
Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	215 554
Непокритий збиток	-33 219 707
Всього власного капіталу	18 542 714
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	217 751 969

Продовження додатку А

Показники	Станом на 31 грудня 2018 року
Процентні доходи, за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою вартістю та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	16 683 325
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	2 661 660
Процентні витрати	-13 894 739
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД	5 450 246
Розформування/(формування) резерву під очікувані кредитні збитки/збитки від знецінення за активами, за якими нараховуються проценти	1 175 156
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД ПІСЛЯ ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ ПІД ОЧІКУВАНІ КРЕДИТНІ ЗБИТКИ /НА ПОКРИТТЯ ЗБИТКІВ ВІД ЗНЕЦІНЕННЯ АКТИВІВ, ЗА ЯКИМИ НАРАХОВУЮТЬСЯ ПРОЦЕНТИ	6 625 402
Комісійні доходи	5 236 359
Комісійні витрати	-1 771 336
Чистий прибуток/ (збиток) від операцій з іноземною валютою	865 126
Чистий прибуток/ (збиток) від операцій з фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-2 410 823
Чистий прибуток від модифікації фінансових активів та зобов'язань, що оцінюються за амортизованою вартістю та фінансових активів, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-47 698
(Формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки/збитки від знецінення за іншими	-206 870
Чистий інший дохід	300823
ЧИСТИЙ НЕПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД	1 965 581
ОПЕРАЦІЙНІ ДОХОДИ	8 590 983
ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ	-8 558 212
ПРИБУТОК ДО ОПОДАТКУВАННЯ	32 771
Відшкодування /(витрати) з податку на прибуток	129 468
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК ЗА РІК	162 239
Інші сукупні доходи/(витрати)	
Статті, які в подальшому не будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:	
Чиста зміна резерву переоцінка майна за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	42
Статті, які в подальшому будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:	
Чиста зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	-2 614 309
Чиста сума резерву переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, перекласифікована в прибуток і збитки	-564
Інші сукупні доходи/(витрати)	-2 614 831
Всього сукупних доходів за рік	-2 452 592

ДОДАТОК Б

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

Звіт про фінансовий стан звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2019 року (у тисячах гривень)

Показники	Станом на 31 грудня 2019 року
АКТИВИ	
Готівкові кошти та рахунки у Національному банку України	36 692 395
Кошти в банках	20 155 539
Кредити, надані клієнтам	65 168 344
Інвестиції	113 616 183
Інвестиції в дочірні компанії та асоційовані компанії	24800
Інвестиційна нерухомість	809 070
Основні засоби та нематеріальні активи	9 947 977
Передплата з податку на прибуток	270 256
Інші активи	2 416 557
ВСЬОГО АКТИВІВ	249 101 121
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	
Кошти банків	58 040
Рахунки клієнтів	202 143 040
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	18 303 243
Інші запозичені кошти	4 430 083
Інші зобов'язання	1 782 373
Субординований борг	2 462 640
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	369 794
Всього зобов'язань	229 549 213
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	
Акціонерний капітал	49 724 980
Резерв переоцінки будівель	1 817 194
Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	1 018 205
Непокритий збиток	-33 008 471
Всього власного капіталу	19 551 908
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	249 101 121

Продовження додатку Б

Показники	31 грудня 2019 року
Процентні доходи, за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою вартістю та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	15 435 059
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	3 623 155
Процентні витрати	-13 566 574
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД	5 491 640
Розформування резерву під очікувані кредитні збитки та збитки від модифікації за активами, за якими нараховуються проценти	186 644
у тому числі розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	82 635
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД ПІСЛЯ РОЗФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ ПІД ОЧІКУВАНІ КРЕДИТНІ ЗБИТКИ ТА ЗБИТКИ ВІД МОДИФІКАЦІЇ ЗА АКТИВАМИ, ЗА ЯКИМИ НАРАХОВУЮТЬСЯ ПРОЦЕНТИ	5 678 284
Комісійні доходи	6 438 711
Комісійні витрати	-2 235 702
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою	3 454 825
Чистий збиток від операцій з фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-3 649 396
Розформування/(формування) резерву під очікувані кредитні збитки за іншими фінансовими активами і гарантіями	82 961
Формування резерву під збитки від знецінення нефінансових активів	-41 660
Чистий інший дохід	336 160
ЧИСТИЙ НЕПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД	4 385 899
ОПЕРАЦІЙНІ ДОХОДИ	10 064 183
ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ	-9 809 993
ПРИБУТОК ДО ОПОДАТКУВАННЯ	254 190
Відшкодування з податку на прибуток	969
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК ЗА РІК	255 159
Інші сукупні доходи/(витрати)	
Статті, які в подальшому не будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:	
Чиста зміна резерву переоцінка майна за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	55
Чистий прибуток від переоцінки акцій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	378 956
Статті, які в подальшому будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:	
Чиста зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	423 881
Чиста сума резерву переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, перекласифікована в прибуток і збитки	-186
Інші сукупні доходи/(витрати)	802 706
Всього сукупних доходів за рік	1 057 865

ДОДАТОК В

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

Звіт про фінансовий стан звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2019 року (у тисячах гривень)

Показники	Станом на 31 грудня 2020 року
АКТИВИ	
Грошові кошти та їх еквіваленти	26 514 696
Кошти в банках	100
Кредити, надані клієнтам	63 226 077
Інвестиції	130 251 541
Інвестиції в дочірні компанії та асоційовані компанії	24800
Інвестиційна нерухомість	633 526
Основні засоби та нематеріальні активи	9 725 360
Передплата з податку на прибуток	275 237
Інші активи	2 887 547
ВСЬОГО АКТИВІВ	233 538 884
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	
Кошти банків	5 823 982
Рахунки клієнтів	186 167 805
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	11 744 323
Інші запозичені кошти	4 452 649
Інші зобов'язання	1 904 852
Субординований борг	1 276 240
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	233 834
Всього зобов'язань	211 603 685
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	
Акціонерний капітал	49 724 980
Резерв переоцінки будівель	1 572 968
Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	976 060
Непокритий збиток	-30 338 809
Всього власного капіталу	21 935 199
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	233 538 884

Продовження додатку В

Показники	31 грудня 2020 року
Процентні доходи, за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою вартістю та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	15 094 970
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	3 367 312
Процентні витрати	-10 476 278
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД	7 986 004
(Формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки та збитки від модифікації за активами, за якими нараховуються проценти	-2 713 725
у тому числі (формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	-1 559 903
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД ПІСЛЯ (ФОРМУВАННЯ)/РОЗФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ ПІД ОЧІКУВАНІ КРЕДИТНІ ЗБИТКИ ТА ЗБИТКИ ВІД МОДИФІКАЦІЇ ЗА АКТИВАМИ, ЗА ЯКИМИ НАРАХОВУЮТЬСЯ ПРОЦЕНТИ	5 272 279
Комісійні доходи	8 043 812
Комісійні витрати	-3 080 856
Чистий (збиток)/прибуток від операцій з іноземною валютою	-2 751 808
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	6 302 082
(Формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за іншими фінансовими активами і гарантіями	-88 888
Розформування/(формування) резерву під збитки від знецінення нефінансових активів	25 649
Чистий інший дохід	174 007
ЧИСТИЙ НЕПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД	8 623 998
ОПЕРАЦІЙНІ ДОХОДИ	13 896 277
ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ	-11 163 899
ПРИБУТОК ДО ОПОДАТКУВАННЯ	2 723 378
Відшкодування з податку на прибуток	43 945
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК ЗА РІК	2 776 323
Інші сукупні доходи/(витрати)	
Статті, які в подальшому не будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:	
Чиста зміна резерву переоцінка майна за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	-201 281
Чистий прибуток від переоцінки акцій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	168 042
Статті, які в подальшому будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:	
Чиста зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	-211 566
Чиста сума резерву переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, перекласифікована в прибути і збитки	1 379
Інші сукупні доходи/(витрати)	-243 426
Всього сукупних доходів за рік	2 532 897

